

DOI : 10.5281/zenodo.1038954

УДК 353.1:35.071.2:316.43

Ковальчук В. Г., д.держ.упр., доц., ХННІ ДВНЗ «УБС», м. Харків

Kovalchuk V., Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Head of the Department of Economics, Management and Business of the Kharkiv Educational and Scientific Institute of the State Higher Educational Institution "University of Banking", Kharkiv

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ З ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ

IMPROVING NATIONAL EXPERIENCE IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGIES

Обґрунтовано особливості та тенденції розвитку регіонів. З'ясовано, що стратегічне планування є важливим інструментом державного управління соціально-економічним розвитком. Узагальнено українська практики розробки та реалізації стратегій розвитку територій на прикладі Харківської, Київської та Львівської областей. Визначено перспективи і розроблено пропозиції з удосконалення наведеного досвіду для подальшого запровадження в регіонах України.

Ключові слова: державне управління, стратегічне планування, регіональний розвиток, стратегія розвитку територій.

The peculiarities and tendencies of the regions' development are substantiated. It has been determined that strategic planning is an important tool of public administration for socio-economic development. The Ukrainian practices of development and implementation of territorial development strategies are summarized on the example of Kharkiv, Kyiv and Lviv oblasts. The perspectives are defined and suggestions on improvement of the given experience for further introduction in the regions of Ukraine are worked out.

Keywords: public administration, strategic planning, regional development, territory development strategy.

Постановка проблеми. У ринковій економіці, при поєднанні саморегулювання ринку з його державним регулюванням, на перший план висувуються завдання збереження і зміцнення єдиного економічного простору і територіальної цілісності держави, що потребує надати пріоритетне значення міжрегіональній економічній інтеграції, розробці та реалізації стратегій розвитку територій.

Об'єктивні особливості та вимоги регіонального розвитку у вигляді його тенденцій - економічних законів - слугують першою науковою осно-

вою державної регіональної політики України та механізмом регулювання економіки її регіонів в умовах ринкових відносин. Іншою науковою основою, що відбиває ті ж об'єктивні регіональні особливості, є різноманітні фактори розвитку регіонів та їх систем, які підлягають виявленню, вивченню та обліку. Серед усіх факторів деякі належать тільки до галузевих або тільки до регіональних умов та впливають на вибір форм і методів здійснення державного регулювання соціально-економічними процесами на відповідному рівні. Це, безумовно, знаходить відображення у регіональних стратегіях розвитку, актуалізує їх якісне формування та ефективну реалізацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні концептуальні проблеми розвитку регіону та регіональної політики розглянуто у працях Р. Білик [1], З. Варналія [1], В. Воротіна [2], Я. Жаліла [2], М. Миколайчука [5], М. Пашкевича [6], А. Сухорукова [12], Ю. Харазішвілі [12] та багатьох інших. У літературі в центрі опису того, що є регіональним розвитком, вчені досліджують теоретичні засади регіональної політики, питання вирішення взаємодії регіонів із центром, регулювання цих відносин як інструменту регіонального розвитку.

Проте, незважаючи на високий рівень наукового опрацювання проблематики регіонального розвитку, питання управлінського впливу держави на соціально-економічні процеси територіального рівня ще не набули достатнього розвитку. Крім того, існує необхідність удосконалення практики державного управління регіональним розвитком з метою забезпечення сприятливих умов для його сталості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування особливостей та тенденцій розвитку регіонів, узагальнення української практики розробки та реалізації стратегій розвитку територій, на основі цього визначення перспектив і розробка пропозицій з її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи вітчизняну практику розробки та реалізації стратегій розвитку територій треба відмітити, що особливістю України є різноманітність регіонів за типами економіки, поєднанням конкурентних переваг і диспропорцій розвитку. Регіони – області, як одиниці адміністративно-територіального устрою, різко відрізняються з точки зору сформованої структури виробництва, експортного потенціалу, забезпеченості інфраструктурою.

Певну роль в становленні сучасного процесу розробки та реалізації стратегій розвитку територій зіграла Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», де вперше для відповідних програмних документів, серед наведених векторів руху (вектор безпеки, вектор гордості), виділяються вектор розвитку, спрямований на сталий розвиток держави, здійснення структурних реформ, що сприятиме підвищенню стандартів життя та вектор відповідальності, спрямований на те, що територіальні громади самостійно будуть вирішувати питання місцевого значення, свого добробуту і нести відповідальність за розвиток всієї країни. Дорожня карта та першочергові пріоритети

реалізації Стратегії–2020 у рамках цього вектору руху передбачають реалізацію, у тому числі, реформи регіональної політики, що безумовно вказує на актуальність розробки та реалізації стратегій розвитку територій [8].

Важливим етапом у розвитку стратегічного планування регіонального розвитку стало затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Стратегія містить ґрунтовні результати моніторингу ризиків, перспектив регіонального розвитку у післякризовий період та викликів євроінтеграції. Проаналізовані новації стосовно стратегічних пріоритетів регіонального розвитку в Україні в контексті підписання Угоди про асоціацію з ЄС, а також інноваційні механізми та інструменти її реалізації, європейська практика та реалії України. Значна увага була приділена векторам оновлення та модернізації державної регіональної політики України [7].

Впровадження Стратегії дає змогу повноцінно розкрити внутрішній потенціал регіонів. Для України необхідна подальша євроінтеграція, більш тісна співпраця українських інститутів держави та громадянського суспільства зі Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, участь у отриманні європейських грантів, у тому числі, на цілі стимулювання регіонального розвитку. Україні варто активно використовувати позитивний досвід країн ЄС щодо налагодження ефективного співробітництва органів місцевої влади з публічним сектором; розвивати інноваційну діяльність, збільшувати капітальні вкладення у інноваційно-зорієнтоване виробництво на місцевому, регіональному рівні.

У цілому, Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року відповідає кращим європейським зразкам стратегічного планування регіонального розвитку, що робить вагомий внесок у стимулювання місцевого, регіонального розвитку, сприяє реалізації євроінтеграційних прагнень України, її наближенню до стандартів розвитку «Європи Регіонів».

Яскравим прикладом сутності стратегічного планування, як важливого інструмента державного управління, є Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року (далі – Стратегія) [9], яка побудована на основі програмно-цільового підходу до вирішення проблем регіону.

Особливу увагу привертає до себе розділ 11 Стратегії, який присвячений моделюванню та вибору сценарію сталого розвитку Харківської області до 2020 р. Інструментом реалізації сценарного підходу до прогнозування можливих сценаріїв розвитку регіону є імітаційне моделювання, а саме, системна динаміка (моделювання потоків). Було змодельоване в декількох реальних, помірних або оптимістичних варіантах сценаріїв: базовий; неінноваційний, інноваційний, розвитку малого підприємництва.

Аналіз одержаних за допомогою імітаційного моделювання можливих сценаріїв розвитку показав, що перевага повинна бути віддана групі інноваційних оптимістичних сценаріїв, які передбачають пріоритетний розвиток аграрно-переробного комплексу та машинобудування.

Крім того, описується механізм реалізації Стратегії, приділяється увага основним його складовим: розробка та реалізація державних і регіональних цільових програм на основі програмно-цільового, проектно-орієнтованого підходів та укладання угоди між Кабінетом Міністрів України та Харківською обласною радою; реформування організаційної структури управління інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні; інституційне забезпечення активізації інвестиційно-інноваційної діяльності; розвиток малого підприємництва та покращання бізнес-клімату в регіоні; співпраця влади та бізнесу на основі державно-приватного партнерства.

У Стратегії використано напрацювання вітчизняних і закордонних учених, практичні пропозиції фахівців, а також бачення проблем, напрямів і цілей розвитку регіону його мешканцями та громадськими організаціями. Таким чином, наведений приклад розробки та реалізації Стратегії на рівні конкретного регіону, Харківської області, достатньо переконливо свідчить за те, що у державному управлінні регіональним розвитком планування займає основне місце, будучи процесом формування мети регіональної соціально-економічної діяльності, визначення пріоритетів, засобів, методів досягнення мети, а також ресурсів, необхідних для виконання конкретних завдань у встановлені терміни, являє собою організаційний початок процесу впровадження обґрунтованих рішень.

Слід відмітити, що послідовна реалізація Стратегії дозволила досягти вагомих результатів у розвитку регіону. Підтвердженням тому, а також доказом визнання потенціалу Харкова є VIII Міжнародний економічний форум «Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи». Форум, який пройшов в Харкові вже у восьмий раз, став одним з найбільших інвестиційних заходів в Україні у 2016 році – на ньому зустрілися понад 500 учасників з 16 країн світу.

Головним напрямом дискусій на Форумі було визначено «Модернізація України: партнерство ради успіху» [3]. У цілому Форум був націлений на розвиток міжнародної економічної інтеграції, демонстрацію існуючих можливостей і перспектив розвитку провідних промислових кластерів, розвиток ефективної системи державно-приватного партнерства, підвищення конкурентоспроможності регіонів, розгляд стратегії реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Як ще один приклад розробки та реалізації стратегій розвитку територій є Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року [10]. Варто підкреслити, що загальний методологічний та організаційний супровід розробки регіональних стратегій розвитку здійснювався у рамках Проекту Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні».

У Київській області пріоритетами соціально-економічної роботи органів влади були визначені реформи у галузі системи управління, активна діяльність щодо залучення інвестицій, використання закордонних капіталів для розвитку регіону та соціальна відповідальність комерційних структур. Останнім часом європейські інвестори відзначають зростання

інвестиційної привабливості Київщини. Для соціально-економічного розвитку регіону можливість покращення умов співробітництва з європейськими інвесторами створює сприятливі умови для ведення успішного бізнесу в області.

Саме розширення міжнародних ринків, нормалізація партнерських стосунків з країнами – новими центрами економічного зростання дозволяють пришвидшити підвищення соціальних стандартів населення. Органи влади прагнуть розвивати державно-приватне партнерство, в першу чергу, для того, щоб додаткові надходження в бюджет та соціальна відповідальність бізнесу напряду покращували життя мешканців Київщини.

На сьогодні у Київській області зосереджений надзвичайний соціально-економічний потенціал, тому дуже важливо створити сприятливі умови задля розвитку інвестиційного клімату та успішного провадження бізнесу іноземних партнерів на цій території. Пріоритетним напрямком у справі розбудови та процвітання Київщини є зміцнення міжнародного співробітництва у соціально-економічній сфері, налагодження партнерських відносин з іноземними інвесторами у рамках державно-приватного партнерства. Певну зацікавленість для якого мають галузі сільського господарстві, сфера культури і туризму.

Стратегія розвитку територіальної громади чи регіону потрібна для успішного економічного розвитку території, у тому числі і Львівської області [11]. Велике значення стратегії відмітили учасники V Форуму місцевого самоврядування у м. Львів (24.03.2017). Форум став платформою для обміну досвідом та обговорення актуальних проблем та перспектив у сфері місцевого самоврядування, підвищення ролі органів місцевого самоврядування у забезпеченні розвитку держави.

На Форумі серед головних розглядалися питання механізмів узгодження стратегій розвитку територіальних громад та регіонів зі стратегічними завданнями державної політики регіонального розвитку. Також обговорювалися важливі фінансові аспекти децентралізації влади - загрози для місцевого самоврядування в процесі виконання місцевих бюджетів, законодавчі ініціативи в сфері місцевих фінансів, актуальні проблемні питання виконання місцевих бюджетів.

Було підкреслено важливість для територіальних громад формування та впровадження стратегії розвитку їх територій, як документу, який не повинен змінюватися, якщо змінюється керівництво виконавчої чи представницької влади на місцях. Стратегію формує громада і вона повинна залишатися незмінною, лише потрібно вносити корективи, які стосуються викликів часу. Стратегія – це процес, і цей процес надає для представників органів влади можливості навчання [4].

Питання вивчення та розповсюдження вітчизняного досвіду з формування та реалізації регіональних стратегій розвитку знаходяться у центрі уваги Національного інституту стратегічних досліджень. Так, необхідність

подальшого вдосконалення стратегічного планування розвитку громад, пошуку механізмів та інструментів активізації місцевого економічного розвитку, шляхів зміцнення місцевих бюджетів, нових підходів до реформування соціальної сфери об'єднаних територіальних громад в Україні чітко простежувалася під час засідання Круглого столу за темою «Механізми активізації соціально-економічного розвитку територіальних громад» (16.06.2017).

У теперішній час розвиток регіонів України гальмує наявність системних асиметрій, а саме, різні: якість планування економічного та соціального розвитку на обласному рівні; рівень урбанізації, доходів на душу населення (найвищий – у м. Києві) та ефективності використання сільськогосподарських територій (найвищий – на Сході України); стан розвитку громадянського суспільства тощо.

Завдання української держави полягає у вирівнюванні базових умов для життєдіяльності людини у всіх регіонах, оскільки із всіх українських регіонів тільки м. Київ повністю відповідає європейським стандартам, інші ж набагато відстають за основними показниками розвитку, проте кожен регіон повинен сам віднайти та задіяти власні конкурентні переваги.

Висновки. Таким чином, для успішного розвитку регіонів доцільно більш широко використовувати досвід розвинутих країн світу щодо задіяння стимулюючих функцій інститутів (використання «особливих зон», впровадження пільг та зменшення податків), створення регіональних банків, диверсифікації виробництва (у тому числі, на території старопромислових регіонів).

Важлива роль належить національним проектам щодо інтенсифікації розвитку регіонів. В сучасних умовах представники публічної влади на місцях повинні мати повну інформацію про наявні місцеві ресурси, чітко усвідомлювати конкурентні переваги регіону, оскільки сьогодні, у першу чергу, необхідно орієнтуватись не на фінансову підтримку з Державного бюджету, а на задіяння наявного ресурсного потенціалу регіону та залучення приватних інвестицій.

Успішному впровадженню Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року сприятиме подвійне фінансування регіональних проектів: використання висхідного розвитку регіонів (оскільки регіони мають замалі бюджети, то відповідні заходи фінансує Державний фонд регіонального розвитку), а також використання бюджетного затвердження плану розвитку кожного регіону на весь період реалізації вказаної стратегії.

На теперішній час позитивним, безумовно, є визначення не тільки загальнодержавних стратегічних пріоритетів регіонального розвитку (підвищення конкурентоспроможності, ефективне державне управління, загально-територіальна солідарність), але і розробка пріоритетів для кожної окремої області, що створює можливість максимально врахувати специфіку, особливості розвитку на місцевому, регіональному рівні.

Ураховуючи те, що ключовим механізмом для успішного розвитку нації та держави завжди є інституційний супровід реформ, (перш за все – це вертикальна та горизонтальна координація дій), рекомендовано не тільки покращити якість економічного планування як на обласному, так і на районному рівні, належного фінансування з Державного фонду регіонального розвитку, але і налагодити моніторинг за ходом реалізації діючих обласних стратегій розвитку.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Пріоритети зміцнення конкурентоспроможності регіонів як складової забезпечення економічної безпеки України / З.С. Варналій, Р.Р. Білик // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Київ : Київський нац. університет імені Тараса Шевченка, 2014, Випуск 1 (28, том 2). – С. 25-35.
2. Воротін В.Є. Формування системи державного управління розвитком регіонів в Україні / В.Є. Воротін // Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. Ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К. : НІСВ, 2010. – 288 с.
3. Інновації. Інвестиції. Харківські ініціативи : матеріали VIII Міжнародного економічного форуму (Харків, 23 вересня 2016р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.led.org.ua/ru/>.
4. Матеріали V Форуму місцевого самоврядування (Львів, 24 березня 2017р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arenalviv.com.ua/podiyi/vforum-mistsevoho-samovryaduvannya/>.
5. Миколайчук М.М. Економічна політика регіонального розвитку в умовах глобалізації : монографія / М.М. Миколайчук. – К. : К.І.С., 2009. – 228 с.
6. Пашкевич М.С. Наукові засади регулювання регіональної економіки : монографія / М.С. Пашкевич. – Дніпропетровськ : Нац. гірн. ун-т, 2012. – 790 с.
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
9. Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року / ріш. III сесії VI скликання від 23.12.2010. – Харків : Видавничий Дім «Інжек», 2010. – 112 с.
10. Стратегія розвитку Київської області на період до 2020 року / ріш. сесії від 04.12.2014 № 856-44-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://docs.wixstatic.com/ugd/bcf654_2be5fc5fe6b043a3b8c2f1b45410c135.pdf

11. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року / ріш. сесії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_.

12. Сухоруков А.І. Формування регіональної економічної політики / А.І. Сухоруков // Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України : монографія // А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі. – К. : НІСД, 2012. – 368 с.

References

1. Varnalij, Z.S. and Bilyk, R.R. "Priority`ty` zmiznennya konkurentospromozhnosti regioniv yak skladovoyi zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky` Ukrayiny`." *Teorety`chni ta pry`kladni py`tannya ekonomiky`* 1 (28) (2014): 25-35. Print.

2. Vorotin, V.Ye. and Zhalila, Ya.A. *Derzhavne upravlinnya regional`ny`m rozvy`tkom Ukrayiny`*. Kyiv: NISV, 2010. Print.

3. "Innovaciyi. Investy`ciyi. Xarkivs`ki iniciaty`vy`: materialy` VIII Mizhnarodnogo ekonomichnogo forumu (Xarkiv, 23 veresnya 2016r.)." Web. 2017, <<http://www.led.org.ua/ru/>>.

4. "Materialy` V Forumu misceвого samovryaduvannya (L`viv, 24 bereznya 2017 r.)." Web. 2017, <<http://www.arenalviv.com.ua/podiyi/vforum-mistsevoho-samovryaduvannya/>>.

5. My`kolajchuk, M.M. *Ekonomichna polity`ka regional`nogo rozvy`tku v umovax globalizaciyi*. Kyiv: K.I.S., 2009. Print.

6. Pashkevych, M.S. *Naukovi zasady` regulyuvannya regional`noyi ekonomiky`*. Dnipropetrovs`k: Nacz. girn. un-t, 2012. Print.

7. Ukraine. The Cabinet Ministers of Ukraine. *On Approval of the State Strategy of Regional Development for the period up to 2020*. 06 Aug. 2014 Web. 2017, <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>>.

8. Ukraine. The President Of Ukraine. *About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine 2020"*. 12 Jan. 2015. Web. 2017, <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>>.

9. *Strategiya stalogo rozvy`tku Xarkivs`koyi oblasti do 2020 roku / rish. Sh sesiyi VI skly`kannya vid 23.12.2010*. Kharkiv: Vy`davny`chy`j Dim «Inzhek», 2010. Print.

10. "Strategiya rozvy`tku Ky`yivs`koyi oblasti na period do 2020 roku / rish. sesiyi vid 04.12.2014." Web. 2017, <http://docs.wixstatic.com/ugd/bcf654_2be5fc5fe6b043a3b8c2f1b45410c135.pdf>.

11. "Strategiya rozvy`tku L`vivs`koyi oblasti na period do 2020 roku." <http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_>.

12. Suhorukov, A.I. and Kharazishvili, Yu.M. *Modelyuvannya ta prognozuvannya social`no-ekonomichnogo rozvy`tku regioniv Ukrayiny*. Kyiv: NISD, 2012, Print.

DOI : 10.5281/ZENODO.1038926

УДК 351:332.122

*Круглов В. В., к.держ.упр., доц., ХНУБтаА, м. Харків,
Горлова А. О., магістрант, ХТЕІ КНТЕУ, м. Харків*

*Kruhlov V., PhD in Public Administration, Associate Professor of
Department of Management and Public Administration Kharkiv National Univer-
sity of Construction and Architecture, Kharkiv,
Gorlova A., graduate student, Kharkiv Institute of Trade and Economy of
Kiev National University of Trade and Economy, Kharkiv*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE SYSTEM OF INTER- MUNICIPAL COOPERATION

У статті розглянуто особливості співпраці у системі міжмуніципального співробітництва на рівні місцевих громад. Запропоновано здійснювати реалізацію соціально важливих інфраструктурних проектів шляхом державно-приватного партнерства.

Ключові слова: *державно-приватне партнерство, приватний бізнес, партнерство, міжмуніципальне співробітництво, проект.*

The paper considers the peculiarities of collaboration in the system of inter-municipal cooperation at the local communities' level. It is proposed to implement socially important infrastructure projects through the public-private partnerships.

Keywords: *public-private partnership, private business, partnership, inter-municipal cooperation, project.*

Постановка проблеми. Світові глобалізаційні процеси дають нове бачення розвитку територій на місцевому рівні. Особливості економічного, соціального, культурного стану місцевих громад є відправною точкою, з якої починають формуватися плани розбудови держави на локальних територіях. Вектор децентралізації посилюється шляхом отримання місцевими громадами все більшої самостійності, а, отже, зростають владні повноваження та рівень відповідальності за власну громаду. Класичний підхід, коли громади формували власний розвиток за рахунок факторів виробництва та місця розташування, поступово втрачає свою перевагу, а на зміну приходить нове бачення шляхів розвитку територій – залучення інновацій, мережеве управління, партнерські об'єднання для розвитку

інфраструктури. В процесі глобалізації виникла можливість конкуренції на рівні регіонів та місцевих територіальних громад за інвестиційні ресурси. Економічно привабливі території забезпечують високий рівень розвитку місцевої громади. В цьому сенсі виникають проблеми спроможності територіальної громади вирішувати нагальні потреби, пов'язані з розвитком підвладної території, створення умов для підвищення рівня конкурентоспроможності територіальної одиниці.

Реформа місцевого самоврядування оптимізує систему адміністративно-територіального устрою, змінює систему державного управління, вирішує завдання надання якісних послуг населенню, створює можливості для реалізації інфраструктурних проектів. В ситуації дефіциту ресурсів питання міжтериторіального співробітництва є достатньо актуальним підходом щодо подальшого розвитку місцевих територій, підвищення ефективності управління та посилення конкурентних переваг місцевого утворення.

Незважаючи на окремі приклади успішного досвіду співпраці у сфері міжмуніципального співробітництва (далі – ММС), така практика не набула широкого розповсюдження в Україні, враховуючи інституційну нерозвиненість зазначеного способу взаємодії. Крім того, місцеві органи влади не достатньо використовують в розвитку територій окремі інструменти, одним з яких є державно-приватне партнерство (далі – ДПП). Реалізація інфраструктурних проектів за допомогою ДПП дозволяє органам державної влади залучити кошти, ресурси та можливості приватного власника для розв'язання проблем у сфері транспорту, житлово-комунального господарства, медицини, освіти та інших сферах, які знаходяться в управлінні місцевої влади. Вищезазначені сфери досить часто мають об'єкти зі складною територіальною локалізацією, що передбачає розміщення на декількох територіальних одиницях. Окремі об'єкти можуть надавати відповідні послуги фізичним чи юридичним особам двох чи більше територіальних одиниць. В таких випадках реалізація проектів державно-приватного партнерства може застосовуватись в системі міжмуніципального співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державно-приватне партнерство, його різні аспекти розглядали такі дослідники як В. Варнавський, Л. Федулова, І. Яненко та ін. Питання міжмуніципального співробітництва вивчали у своїх працях вітчизняні науковці – В. Демчишин, Т. Журавель, Д. Записний, В. Толкованов, Р. Чухвицький та ін. Але, варто зауважити, що окремим питанням застосування державно-приватного партнерства в системі міжмуніципального співробітництва приділено недостатньо уваги, та потребує окремого розгляду механізм реалізації зазначеної співпраці.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у аналізі сучасного стану міжмуніципального співробітництва та можливість використання державно-приватного партнерства для реалізації інфраструктурних проектів.

Виклад основного матеріалу. Будь-які адміністративні одиниці в

межах окремої держави мають свої особливості – географічне розташування; природні, економічні, демографічні, соціальні умови та ресурси; рівень конкурентоспроможності; інфраструктурну розбудову та ін. Враховуючи нерівномірність розміщення продуктивних сил та природно-ресурсний потенціал, локальні територіальні утворення значно відрізняються одне від одного, маючи як стимулюючі так і стримуючі фактори. Одним із напрямів регіональної політики було зменшення територіальних диспропорцій в соціальному та економічному розвитку адміністративних суб'єктів шляхом застосування різних фінансових інструментів. Поступово регіональна політика трансформується в напрямі децентралізації владних повноважень, партнерської взаємодії між регіонами, залучення приватного власника до реалізації соціально важливих проєктів.

Децентралізація, враховуючи зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України, зміцнила ресурсну базу місцевих громад шляхом збільшення надходжень до місцевих бюджетів. Одним із головних чинників розвитку місцевих громад є фінанси, наявність котрих слугує запорукою вирішення нагальних потреб громади, в т.ч. реалізацію інфраструктурних проєктів.

За 2016 р. надходження власних ресурсів до загального фонду місцевих бюджетів зросли в 1,5 рази (+49,3%) або на 48,5 млрд. грн. більше порівняно з 2015 р. та склали 146,6 млрд. грн. За 2016 р. місцеві бюджети одержали з державного бюджету базову дотацію у сумі 4,7 млрд. грн., освітню субвенцію – 44,5 млрд. грн., медичну субвенцію – 44,4 млрд. грн., субвенцію на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – 1,0 млрд. грн. [1].

Незважаючи на значне збільшення надходжень до місцевих бюджетів, загальні потреби для реалізації завдань, які існують на рівні громад, досить суттєві та вимагають пошуку додаткових шляхів вирішення. Здійснення повноважень органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечує необхідного для сучасного суспільства життєвого середовища, яке сприяє розвитку людини, її самореалізації, надання населенню органами місцевого самоврядування, публічними організаціями та підприємствами якісних і доступних публічних послуг [2]. В свою чергу, розширення повноважень суб'єктів місцевого самоврядування закономірно призводить до необхідності добровільних об'єднань між територіальними громадами. Зазначене співробітництво реалізується в формі міжмуніципального співробітництва.

Міжмуніципальне співробітництво – це відносини між двома або кількома органами базового рівня місцевого самоврядування, які мають статус юридичних осіб та мають певну політичну, юридичну та фінансову автономію [3].

Відповідно до Закону України "Про співробітництво територіальних громад", співробітництво здійснюється у формі:

1) делегування (декілька суб'єктів співробітництва передають одному

суб'єкту співробітництва виконання одного чи кількох завдань разом з необхідними для цього ресурсами);

2) реалізації спільних проектів (координація діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів);

3) спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів;

4) утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів;

5) утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень [4].

Актуальність розвитку ММС в Україні обумовлено надмірною фрагментацією громад базового рівня [5]. Місцеві громади, маючи можливість об'єднати власні ресурси, реалізують наміри у формі міжмуніципального співробітництва для розширення окремих повноважень та підвищення ефективності управлінських дій. Досвід деяких європейських країн (наприклад, Франції) демонструє, що на законодавчому рівні врегульовуються вимоги щодо надання певних публічних послуг (утилізація відходів, водопостачання, транспорт тощо) шляхом міжмуніципального співробітництва [6].

Конституцією України (ст. 142) встановлена можливість територіальним громадам об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створеними для цієї мети відповідними органами і службами [7]. Відповідно до інформації Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, станом на травень 2016 року до реєстру договорів про співробітництво територіальних громад внесено лише 37 таких договорів [8].

Обмежений бюджет розвитку органів місцевого самоврядування, територіальні особливості розміщення призводять до ситуації, коли будівництво інфраструктури загального користування та надання пов'язаних послуг спрямовані на задоволення потреб мешканців сусідніх адміністративно-територіальних одиниць. Існуюча економічна непривабливість для приватного інвестора угод ДПП внаслідок їх малого масштабу та невиваженості вкладання коштів в інфраструктурні об'єкти, де майбутні надходження від надання послуг не відшкодують початкових інвестицій внаслідок малої чисельності населення, вимагає сусідні муніципалітети до об'єднання інфраструктурних об'єктів та ресурсів в межах одного проекту ДПП, що дозволяє досягти інвестиційної привабливості в очах приватного бізнесу та залучити їхні кошти [9].

Основними характеристиками міжмуніципального співробітництва є [10]:

– наявність двох чи декілька органів місцевого самоврядування, які співпрацюють між собою;

– домовленість про спільну роботу, надання окремих ресурсів для отримання обопільної користі, яка була б недосяжною у разі їх самостійної діяльності;

– спільні зусилля стосуються однієї або кількох галузей, які належать до визначеної компетенції органів місцевого самоврядування;

– витрати партнерів (зусилля, фінансування), спільне використання ресурсів (кадри, земля, обладнання, будівлі тощо);

– добровільність та усвідомленість угоди про співпрацю, хоча в деяких випадках закон може наполегливо рекомендувати або спонукати муніципалітети до пошуку шляхів співпраці;

– нові вигоди для ОМС-партнерів (створення ресурсів для надання послуг, які є недоступними для малих громад, заощадження витрат при наданні послуг, підвищення якості послуг, краща координація у плануванні майбутнього розвитку);

– певний період співробітництва, а в більшості випадків – обумовлений постійною угодою без визначеної дати завершення терміну дії;

– постійний трансфер повноважень органів місцевого самоврядування відсутній, муніципалітети зберігають непрямий контроль за рішеннями та послугами, які є результатом співробітництва.

5 лютого 2015 р. було прийнято Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", який регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст. У вищевказаному законі (ст. 3) визначені суб'єкти добровільного об'єднання територіальних громад, а саме: суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст [11]. Таким чином, міжмуніципальне співробітництво може враховувати різні випадки розміщення інфраструктурних об'єктів чи реалізації зручного та економічно обґрунтованого надання послуг населенню.

Економічними перевагами ММС буде зменшення витрат завдяки нарощуванню об'ємів (послуг), збільшення загальних фінансових ресурсів у проекті шляхом об'єднання можливостей місцевих органів, підвищений рівень значимості проекту, довіра інвесторів, в т.ч. приватних партнерів.

Можливість і необхідність організації ММС визначена актами міжнародного законодавства, зокрема, пунктом 18 Європейської декларації прав міст, яка є складовою Європейської хартії міст. Вищевказана декларація визначає, що громадяни мають право на міжміську співпрацю, що стосується, крім іншого, питань житлової сфери; охорони здоров'я; спорту та дозвілля; культури; якісної архітектури та фізичного оточення; економічного розвитку; послуг і товарів [12, с. 19]. Аналогічне коло питань є в компетенції і органів місцевого самоврядування, які все частіше намагаються залучати до співпраці приватних інвесторів в межах чинного законодавства.

Світовий досвід, реалізація окремих суспільно важливих проектів в

Україні шляхом державно-приватного партнерства, демонструє достатньо позитивні результати об'єднання зусиль держави та суб'єктів підприємницької діяльності. Комітет ОЕСД з наукової та технологічної політики представляє ДПП як спосіб надання та фінансування державних послуг з використанням капітальних активів, при якому проектні ризики розподіляються між державним і приватним сектором. Крім того, ДПП відрізняється довгостроковим характером в рамках угоди між державою і приватним партнером, при цьому метою держави є якісне надання послуг, а приватних партнерів – отримання прибутку [13, с. 3].

Іншої точки зору дотримується І. Нейкова, яка пропонує розглядати ДПП з позиції раціонального використання суспільних ресурсів, що лежать в основі підвищення якості факторів виробництва, які застосовуються з метою переходу до довгострокового і якісного економічного зростання [14]. ДПП є формою здійснення компромісу інтересів між учасниками, що виражається в залученні інвестицій у реальний сектор економіки та призводить до економічного розвитку, а також до полегшення виходу на ринки капіталу [15]. Іншим підходом до ДПП є розгляд останнього як особливої заміни приватизаційних програм, що дозволяє реалізувати потенціал приватної підприємницької ініціативи, з одного боку, і зберегти контрольні функції держави в соціально значущих секторах економіки, з іншого [16, с. 34-37].

В зазначеному контексті існуючий потенціал приватного сектору, технології, інвестиційні ресурси, управлінський капітал дають можливість державному сектору реалізувати значну кількість завдань щодо розвитку місцевої інфраструктури, розбудови сфери житлово-комунального господарства, медицини, освіти, культури, впровадженні енергозберігаючих технологій. Як наслідок – зменшення ризиків реалізації проектів (за рахунок розподілу), довгостроковість реалізації проектів, отримання прибутку, наповнення місцевого бюджету, створення нових робочих місць, покращання якості послуг та зниження їх ціни. Міжмуніципальне співробітництво може дати поштовх до оптимізації окремих проектів, збільшення їх масштабності та ефективності. Перспективним напрямом є створення туристично-рекреаційних кластерів, в основі яких лежить розвиток туристичної та рекреаційної інфраструктури на відповідних територіях місцевих рад, в межах яких сформовано кластер. В процесі реалізації кластерного проекту за рахунок залучення приватних інвесторів в межах ДПП створюються нові підприємства (сфера харчування, музейні заклади, об'єкти сільського туризму, сфера рекламних послуг), збільшуються фінансові надходження до місцевих бюджетів, стимулюється зайнятість населення. В процесі комплексних заходів поступово відбувається розбудова сільських територій.

Значною мірою планування та розбудова місцевих територій потребує значної попередньої роботи з боку державних органів щодо розробки стратегічних напрямів розвитку територій, виокремлення та деталізація першочергових проектів створення інфраструктури у формі державно-

приватного партнерства, підготовки перспективних земельних ділянок, створення розвиненої системи інформування потенційних інвесторів щодо пріоритетів місцевої влади (у т. ч. по напрямках міжмуніципального співробітництва), проведення консультативної роботи, розвиток центрів з надання послуг бізнесу, залучення зацікавлених в розвитку території сторін.

Висновки. Отже, низка невирішених проблем, з якими стикається місцева влада, може вирішуватися в процесі об'єднання зусиль двох чи більше громад базового рівня за рахунок міжмуніципального співробітництва. Формами співробітництва пропонується – реалізація спільних проєктів, спільне утримання або утворення спільних інфраструктурних об'єктів, утворення спільного органу управління для виконання визначених законом повноважень. Вказані об'єднання дозволяють утримувати та створювати більш масштабні інфраструктурні об'єкти, що може зацікавити потенційних приватних інвесторів. Особливої актуальності набуває забезпеченість соціальною інфраструктурою та перспективи її розбудови в процесі формування об'єднаних громад на місцевому рівні. Враховуючи обмежені можливості місцевих бюджетів, значний об'єм робіт, пов'язаних з підвищенням якості надання публічних послуг, доцільним є використання потенціалу державно-приватного партнерства. ДПП дозволяє збільшити кількість інфраструктурних проєктів (як в межах однієї місцевої територіальної одиниці так і в межах двох чи більше органів місцевого самоврядування, які уклали угоду про міжмуніципальне співробітництво), тим самим підвищуючи конкурентоспроможність відповідних місцевих територій та вирішуючи нагальні соціальні потреби у сфері медицини, освіти, культури та житлово-комунального господарства.

Список використаних джерел

1. Фінансова децентралізація в Україні. Перший етап успіхів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/5244>.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
3. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід: посіб. / Під редакцією В. В. Толкованова. – К.: Вид-во «Крамар», 2011. – 249 с.
4. Про співробітництво територіальних громад [Електронний ресурс]: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
5. Адміністративно-територіальний устрій України. Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / заг. ред. В. Г. Яцуби. – К.: Секретаріат КМУ, 2003. – 321 с.
6. Inter-municipal cooperation: Manual of the Europ. Committee on Local and Regional Democracy (CDLR) / prep. with the coll. of Clotilde Deffigier. – Stras-

bourg, 2008. – 100 p.

7. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

8. Міжмуніципальне співробітництво : збірник нормативно-правових та інформаційно-аналітичних документів / [Т. В. Журавель, Д. Ю. Записний, Р. П. Чухвицький]. – К., 2015. – 154 с.

9. Шилепницький П. І. Особливості використання державно-приватного партнерства в регіональному розвитку / П. І. Шилепницький // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2894>.

10. Демчишин В. Про деякі аспекти розвитку міжмуніципального співробітництва як інноваційного інструменту в реалізації державної регіональної політики в Україні / В. Демчишин, В. Толкованов // Віче журнал Верховної Ради України. – № 24, грудень 2010.

11. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

12. Міжмуніципальне співробітництво : навч. посіб. / Уклад.: В. Вакуленко, О. Ігнатенко, Г. Борщ, О. Курт, Ф. Тедік, Т. Журавель. – К. : Фенікс. 2012. – 392 с.

13. From Lessons to Principles for the use of Public-Private Partnerships [Electronic resource]. – Access to: <http://www.oecd.org/gov/budgeting/48144872.pdf>.

14. Нейкова І. С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку / І. С. Нейкова // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – № 1 (48). – С. 152–160.

15. Федулова Л. І. Організаційний ресурс державно-приватного партнерства в умовах подолання наслідків кризи / Л. І. Федулова, І. Г. Яненкова // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Т. 109, Вип. 96. – Економіка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – С. 57–60.

16. Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / В. Г. Варнавский. – РАН; Институт мировой экономики и международных отношений. – М. : Наука, 2005. – 315 с.

References

1. "Financial decentralization in Ukraine. The first stage of success [Finansova detsentralizatsiia v Ukraini. Pershyi etap uspikhu]." Web. 2017, <<http://decentralization.gov.ua/news/item/id/5244>>.

2. Ukraine. The Cabinet of Ministers of Ukraine. *On Approval of the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine*. N.p., 1 Apr. 2014 Web. Sept. 2017, <<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>>.

3. Tolkovanov, V.V. *The manual "Development of inter-municipal cooperation: domestic and foreign experience [Rozvytok mizhmunitsypal'noho spivrobitnyt-*

stva: vitchyznianyi ta zarubizhnyi dosvid]. Kyiv: Kramar, 2011. Print.

4. Ukraine. The Verhovna Rada of Ukraine. *On Cooperation of Territorial Communities*. N.p., 16 Jun. 2014. Web. Sept. 2017, <<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>>.

5. Yatsuba, V.H. *Administrative and territorial system of Ukraine. Problematic issues and possible ways of their solution [Administratyvno-terytoria'lnyiustrii Ukrainy. Problemni pytannia ta mozhlyvi shliakhy yikh vyrishennia]*. Kyiv: Secretariat of the Kyiv International University, 2003. Print.

6. *Inter-municipal cooperation: Manual of the Europ. Committee on Local and Regional Democracy (CDLR)*. Strasbourg, 2008. Print.

7. Ukraine. The Verhovna Rada of Ukraine. *The Constitution of Ukraine*. N.p., 28 Jun. 1996. Web. Sept. 2017, <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>>.

8. Zhuravel, T. V., Zapysnyi, D. Yu. and Chukhvytskyi, R. P. *Inter-municipal cooperation: collection of normative-legal and informational-analytical documents [Mizhmunitsypal'ne spivrobotnytstvo: zbirnyk normatyvno-pravovykh ta informatsiino-analitychnykh dokumentiv]*. Kyiv, 2015. Print.

9. Shilepnitskyi, P.I. "Features of the use of public-private partnership in regional development [Osoblyvostiv korystanni aderzhavno-pryvantohopartnerstva v rehional'nomurozvytku]." *Efektivna ekonomika* 4 (2014). Web. Sept. 2017, Print. <<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2894>>.

10. Demchyshyn, V. and Tolkanov, V. "On some aspects of the development of inter-municipal cooperation as an innovative tool in the implementation of the state regional policy in Ukraine [Pro deyaki aspekty rozvytku spivrobotnytstva yak innovatsiinoho instrumentu v realizatsij derzhavnoj polityky v Ukraini]." *Viche* 24 (12) 2010.

11. Ukraine. The Verhovna Rada of Ukraine. *On Voluntary Association of Territorial Communities*. N.p., 05 Feb. 2015. Web. Sept. 2017. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>>.

12. Vakulenko, V., Ihnatenko, O. and Borshch, H. (ed.) *Inter-municipal co-operation [Mizhmunitsypal'ne spivrobotnytstvo]*. Kyiv: Fenix. 2012. Print.

13. "From Lessons to Principles for the use of Public-Private Partnerships." *OECD*. Web. Sept. 2017, <<http://www.oecd.org/gov/budgeting/48144872.pdf>>.

14. Neykova, I.S. "Public-private partnership as a component of the investment mechanism of innovation development [Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak skladova investytsiinoho mekhanizmu innovatsiinoho rozvutku]." *Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Administration of Ukraine (Economics, Law)* 1 (48) (2010). Print.

15. Fedulova, L.I. and Yanenkova, I.H. "Organizational resource of public-private partnership in the context of overcoming the crisis [Orhanizatsiinyi resurs derzhavno-pryvatnoho partnerstva v umovakh podolannia naskidkiv kryzy]." *Research papers: scientific and methodical journal* 109 (96) (2009). – Print.

16. Varnavskii, V.G. *Partnership of Government and Private Sector: Shapes, Projects, Risks [Partnerstvo gosudarstva i chastnogo sektora: formy, proekty, riski]*. Moscow: Science, 2005. Print.

*Ляшевська О. І., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків,
Писклакова О. О., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків*

*Lyashevskya O., PhD in Public Administration, National University of Civil De-
fence of Ukraine, Kharkiv,*

Pisklakova O., PhD, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ

STATE REGULATION OF DEVELOPMENT OF CLUSTERS IN UKRAINE

В статті розглядаються проблеми формування кластерних об'єднань, що має велике значення для ефективної економічної діяльності держави та регіону, оскільки сприяє залученню інвестицій та виробництву конкурентоздатної продукції на основі використання інноваційних технологій.

В статті автор відзначає низьку активність формування кластерів в Україні, оскільки в країні існує низка проблем пов'язаних з дефіцитом фінансових ресурсів, недовірою до державної влади, низької проінформованості серед великих підприємств щодо переваг кластеризації.

Ключові слова: державне регулювання, кластер, конкурентоздатність, регіональний кластер, інновація, економічний розвиток, регіон.

The article deals with the problems of formation of cluster associations, which is of great importance for the effective economic activity of the state and region, as it promotes attraction of investments and the production of competitive products based on the use of innovative technologies.

In the article the author draws attention to a low activity of cluster forming process in Ukraine, as in the country there are a set of challenges connected with financial resource deficiency, no confidence to the state authorities, low awareness of enterprises of clustering advantages.

Keywords: state regulation, cluster, competitiveness, regional cluster, innovation, economic development, region.

Постановка проблеми. В умовах світової фінансової та економічної кризи, яка найбільше вразила Україну, необхідними є розробка та реалізація комплексу заходів щодо прискороного переходу національної економіки на інноваційну модель розвитку. Це дасть змогу відновити втрачений інноваційний потенціал та закласти основу економічного зростання на принципово новій інтелектуальній та матеріально-технічній основі. Однією з

тей поєднання інтелектуальних, фінансових та матеріальних ресурсів для здійснення економічного і технологічного підйому є функціонування регіональних та галузевих кластерів. Кластери допомагають заповнити порожнечу між бізнесом, дослідженнями й ресурсами, таким чином швидше видаючи знання на ринок. Успішні кластери пропагують інтенсивну конкуренцію одночасно зі співробітництвом, зокрема збільшують продуктивність, залучають інвестиції, пропагують дослідження, підсилюють промислову базу, розробляють спеціальні продукти і послуги та стають основою для розвитку навичок [10, с. 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання формування кластерів знайшло відображення в працях таких вчених як Портер М., Войнарченко М.П., Захарченко В.И., Брижань І. А., Варяниченко О.В., Макаренко М.В., Назаренко С.А., Папковська О.Е., які дослідили теоретичні і методичні підходи до формування кластерів, але поряд з цим подальшого дослідження потребує стан та перспективи кластеризації України, оскільки даний підхід довів свою ефективність в багатьох країнах світу.

Постановка завдання. Дослідити державницькі процеси кластеризації в регіонах України, виявити проблеми у формування кластерів.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим показником діяльності кластерів є їх висока конкурентоспроможність на світовому ринку. Кластери можуть впливати на конкурентоспроможність у трьох напрямках.

1. Кластери підвищують продуктивність фірм і галузей за рахунок: ефективної спеціалізації / поділу праці; появи більше вимогливих споживачів; економії масштабу, наприклад, при покупці сировини або проведенні спільних маркетингових досліджень; доступу до технологій, постачальників, кваліфікованої робочої сили, інформації, бізнес-послуг та ін.; удосконалення логістичних ланцюжків, а також співробітництва й навчання (покращення) кластера; поліпшення інфраструктури професійних, фінансових та інших послуг.

2. Кластери створюють можливості для інноваційного й виробничого зростання: створюють канали для ефективного співробітництва потенційно нових ресурсів для інновацій; забезпечують раннє визначення й прогнозування технологічних тенденцій; формують середовище, яке сприяє появі комбінацій раніше не існуючих кваліфікацій (здатностей); утворюють сприятливі передумови для розподілу ризиків.

3. Кластери стимулюють і полегшують формування нового бізнесу, що підтримує інновацій й розширення кластера: використання венчурного капіталу й розвиток компаній, що швидко зростають; зв'язок усередині кластера сприяє появі взаємодоповнюючих навичок, технологій, субсидій, що дає змогу брати участь у більших угодах, де індивідуальні компанії не конкурентоспроможні; підтримка появи нових учасників; зміцнення соціальних та інших неформальних зв'язків, що сприяють появі нових ідей і бізнесу; більші інформаційні потоки всередині кластера. Тому кластерний розвиток

країни є однією з характерних ознак сучасної інноваційної економіки. Крім того, кластери являють собою комбінацію конкуренції та кооперації таким чином, що об'єднання в одних сферах допомагають успішно вести конкурентну боротьбу в інших.

Сучасний стан розвитку світової економіки характеризується активізацією процесів інтернаціоналізації, глобалізації та інтеграції. На мікрорівні інтеграція здійснюється шляхом формування в економіці країни господарських блоків – кластерів, які об'єднують фірми й організації на визначеній території, що пов'язані між собою випуском кінцевої продукції. При цьому регіон, усередині якого вони розташовуються, варто розглядати як місце нагромадження «критичної маси» соціального й людського капіталу, наукового, інноваційного й виробничого потенціалів. Тільки за наявності такого утворення кластери виявляються стійкими, системно-емерджентними й конкурентоспроможними [6, с. 198].

Офіційне визначення кластеру вперше з'явилося в 2000 р. в рамках Міжнародної конференції з інноваційної політики та технологій. Класичним визначенням кластеру є визначення М. Портера, який визначав кластер як «сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств по стандартизації, торговельних об'єднань) в певних областях, що конкурують, але разом з тим і проводять спільну роботу» [12, с. 57].

Інтеграція України до європейського економічного простору вимагає прискорення розвитку національної економіки, створення умов для розвитку інновацій, залучення інвестицій. На визначення основних пріоритетних напрямків та галузей розвитку регіону впливають фактори зовнішнього середовища, такі як природничо-географічні, демографічні, соціально-економічні, політико-правові, розвиток науки. Для активізації інноваційної діяльності необхідні інтегративні підприємницькі структури, що відрізняються високою гнучкістю організаційних форм, орієнтуються на встановлення взаємодії та узгодження інтересів усіх учасників інноваційної сфери. Інтеграція стає імперативом розвитку сучасної економіки, оскільки забезпечує синергетичний ефект у процесі комбінування та об'єднання потенціалів розвитку господарського процесу на усіх рівнях його організації. Тому, перехід на кластерну модель розвитку регіонів в Україні, що базується на наявному потенціалі визначеної території, сприятиме підвищенню динамічності, збалансованості, інновативності та ефективності регіонального розвитку, забезпечить підвищення рівня конкурентоспроможності регіону.

Науковці відокремлюють дві фундаментальні характеристики кластерів [6; 9; 8]. По-перше, фірми в кластері повинні бути пов'язані вертикально (ланцюг покупок і продажів) і горизонтально (додаткові вироби й послуги, використання подібних спеціалізованих витрат, технологій або інститутів тощо) [6, с. 200]. В даному випадку кластер являє собою форму мережі в

межах географічної локалізації, у якій близькість фірм та інститутів гарантує певні форми спільності й збільшує частоту й вплив взаємодій. По друге, кластери – географічно близькі групи взаємозалежних компаній. Дана характеристика сприяє формуванню переваг, що створюють вартість, яка є результатом мережі взаємодій між підприємствами[6, 3, 1].

Таким чином, кластер являє собою об'єднання за географічною ознакою підприємств, що має за мету отримання переваг вході спільної партнерської діяльності. З огляду на те, що в Україні чітко виражена регіональна локалізація окремих галузевих виробництв, застосування кластерної концепції може сприяти інтенсифікації спільної діяльності в рамках взаємодії бізнесу та влади.

На відміну від інших форм партнерства в економіці, кластер має такі особливості:

- 1) наявність фасилітатора, підприємства, або групи підприємств, що виступають ядром кластера;
- 2) локалізація господарюючих суб'єктів, що є учасниками кластера;
- 3) координація взаємодії підприємств-учасників в межах виробничих програм, інноваційних процесів, основних систем управління, контролю якості тощо.

Кластер може містити в собі стратегічні альянси підприємств та університетів, дослідницьких установ, технологічних брокерів, консультантів тощо. Закордонний досвід формування кластерів доводить можливість та відзначає необхідність залучення влади до процесів кластеризації, яка створює умови для розвитку кластерних ініціатив та підтримує розвиток даних структур[6, с. 201].

Формування кластерів призводить до створення інновацій, що є наслідком діяльності декількох фірм або дослідницьких інститутів, та дозволяє прискорити їх розповсюдження в мережі взаємозв'язків у загальному регіональному економічному просторі. Крім того, різноманітність джерел технологічних знань і зв'язків полегшує комбінацію чинників досягнення конкурентних переваг і стає передумовою будь-якої інновації. Залежно від змін зовнішнього середовища та ринкової кон'юнктури кластери формуються, розширюються, а за несприятливих умов можуть згортатися й розпадатися. Така динамічність і гнучкість кластерів також є перевагою порівняно з іншими формами організації економічної системи.

У 2013 р. більшість обласних державних адміністрації України стратегіях економічного та соціального розвитку на 2013-2020 рр. обрали шлях формування інноваційних промислових кластерів. Реалізація положень Стратегій визначає розробку та впровадження щорічних програм, планів заходів та створенням відповідних інститутів і механізмів щодо формування кластерів на територіях. Серед організаційних механізмів реалізації Стратегії головні: механізми державно-приватного партнерства, кооперації, кластеризації, стимулювання підприємницької активності і міжрегіонального

співробітництва [3, с. 481].

У той же час, в Україні спостерігається пасивність формування кластерів, що обумовлена відсутністю досконалого інвестиційно-інноваційного механізму формування і функціонування кластерів. Не визначена державна політика щодо організації кластерів в регіонах, в законодавстві України відсутні нормативно-правові акти, які б регулювали діяльність кластерних об'єднань не сприяють поширенню процесів кластеризації

Для активізації даних процесів щодо формування кластерних структур потрібно вирішити ряд питань (регіональний рівень):

1. Сприяння розвитку партнерства в регіоні.
2. Визначення пріоритетних напрямків щодо створення регіонального кластеру.
3. Проведення інформаційної компанії серед потенційних учасників та зацікавлених осіб у формуванні кластеру.
4. Забезпечення ефективної методичної, інформаційно-консультаційної та освітньої підтримки реалізації кластерної політики.
5. Формування умов для ефективного організаційного розвитку кластерів.
6. Забезпечення ефективної підтримки проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності учасників кластера.
7. Розробка регіональних програм підтримки кластерних ініціатив.
8. Запровадження комплексного моніторингу розвитку економічної ситуації в регіоні з метою виявленні потенційних учасників кластеру.

Україна має значний потенціал для кластеризації як в напрямку розробки нових технологій, так і в традиційних напрямках. Тому необхідне забезпечення організаційно-правової, фінансово-економічної та інституційної підтримки кластерних ініціатив з боку держави, сприятиме інноваційному розвитку економіки країни, підвищенню конкурентоздатності вітчизняних товарів на міжнародному ринку, залученню інвестицій.

Висновки. Таким чином, у моделі кластерної організації як найповніше враховані джерела конкурентних переваг. Кластерний підхід дозволяє реалізувати найважливіші взаємозв'язки в виробництві, технологіях, інформації, маркетингу й попиті споживачів, які характерні для цілого комплексу підприємств і галузей. Формування таких взаємозв'язків визначає спрямованість і темпи інновацій, надає можливості підвищення конкурентоспроможності кінцевої продукції. Тому використання кластерного підходу може стати дієвим засобом підвищення ефективності виробництва в цілому по Україні.

В Україні сформовано ряд кластерів, що успішно функціонують, однак проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що значна кількість інноваційно-активних підприємств в регіонах нашої країни дозволить забезпечити формування нових моделей господарювання, таких як кластер. Однак, в Україні існують ряд проблем, що заважають активному соціально-

економічному розвитку регіонів, а саме нестабільний фінансовий стан, дефіцит інвестиційних ресурсів та недостатня активність територіальних громад, змушує шукати нові шляхи господарювання підприємств, що сприятимуть налагодженню партнерських зв'язків, активізуватимуть спільноту у вирішенні регіональних проблеми. Це в свою чергу, змушує державні органи влади шукати нові шляхи активізації формування кластерів в регіонах країни. Однак важливо розуміти, що кластери, як і будь-яка інша приваблива ідея, можуть принести результати тільки тоді, коли вони відповідають більш широкому контексту стратегій економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Брижань І. А. Вплив кластерних об'єднань на розвиток підприємств і регіонів / І. А. Брижань, І. М. Савицька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 189-194.
2. Варяниченко О.В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності / О.В. Варяниченко // Науковий вісник НГУ. – 2011. – № 3. – С. 118-121.
3. Войнаренко М.П. Кластери в економіці : монографія / М.П. Войнаренко. – Хмельницький : ХНУ, ТОВ «Тріада-М», 2011. – 502 с.
4. Державне управління: плани і проекти економічного розвитку: монографія / За заг. ред. О. Ю. Кучеренка, І. В. Запатріної. – К. : ВІП, 2006. – 624 с.
5. Захарченко В.И. Механизм государственной поддержки кластерных инициатив / В.И. Захарченко // Прометей, 2010. – Вып. 1 (31) – С. 133 – 135.
6. Макаренко М.В. Формування регіональної кластерної політики / М.В. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №12. – С. 197-206
7. Мягких І.М. Кластерна форма організації – дієвий засіб підвищення ефективності виробництва / І.М. Мягких // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 10. – С. 104-107.
8. Назаренко С.А. Кластерний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону / С.А. Назаренко // Сталій розвиток економіки. – 2011. – №1. – С. 26-29.
9. Папковська О.Е. Формування кластерної політики в регіонах України / О.Е. Папковська // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вып. 1. – С. 239-241.
10. Посібник з кластерного розвитку. – К., 2006. – 37 с.
11. Портер М. Конкуренція / М.Портер; [пер. с англ.] – М. : Вільямс, 2005. – 608 с.
12. Прощаликіна А. М. Проблеми і перспективи формування інноваційних кластерів в Україні / А.М. Прощаликіна // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2010. – Вып. 2 (8). – С. 55-63.

References

1. Bryzhan', I. A. and Savyts'ka, I. M. "The impact of cluster associations in the development of enterprises and regions [Vplyv klasternih ob'ednan na rozvitok pidpriemstv i regioniv]." *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu* 2 (2011): 189-194. Print.
2. Varianychenko, O.V. "Formation of innovation clusters in Ukraine as the tools

of development and competitiveness [Formuvannya innovaciinih klasteriv v Ukraïni yak instrument rozvitku ta konkurentozdatnosti]." *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu* 3 (2011): 118-121. Print.

3. Vojnarenko, M.P. (2011) *Clusters in the economy [Klasteri v ekonomici-monografiya]*. Khmel'nyts'ky: TOV «Triada-M», 2011. Print.

4. Kucherenka, O. Yu. and Zapatrinou, I. V. *Public administration, plans and projects of economic development [Derjavne upravlinnya: plani i proekti ekonomichnogo rozvitku- monografiya]*. Kyiv: VIP, 2006. Print.

5. Zakharchenko, V. Y. "The mechanism of state support of cluster initiatives [Mehanizm gosudarstvennoi podderjki klasternih iniciativ]." *Prometej* 1(31) (2010): 133–135. Print.

6. Makarenko, M. V. "Formation of a regional cluster policy [Formuvannya regionalnoi klasternoi politiki]." *Aktual'ni problemy ekonomiky* 12 (2011): 197-206. Print.

7. Miahkykh, I. M. "Cluster form of organization - effective means of improving production efficiency [Klasterna forma organizacii – dievii zasib pidvischennya efektyvnosti virobnictva]." *Aktual'ni problemy ekonomiky* 10 (2011): 104-107. Print.

8. Nazarenko, S. A. "Cluster mechanism of increasing regional competitiveness [Klasternii mehanizm pidvischennya konkurentospromojnosti regionu]. *Stalyj rozvytok ekonomiky* 1 (2011): 26-29. Print.

9. Papkovs'ka, O. E. "Formation of cluster policy in the regions of Ukraine [Formuvannya klasternoi politiki v regionah Ukraïni]." *Pratsi Odes'koho politekhnichnoho universytetu* 1 (2011): 239–241. Print.

10. *Cluster Development Guide [Posibnik z klasterного rozvitku]*. K., 2006. Print.

11. Porter M. *Competition*», Moscow: Vil'jams, 2005. Print.

12. Proshalykina, A. M. "Problems and perspectives formation of innovation clusters in Ukraine [Problemi i perspektivi formuvannya innovaciinih klasteriv v Ukraïni]." *Visnyk Skhidnoievropejs'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu* 2 (8) (2010): 55-63. Print.

DOI : 10.5281/zenodo.1038940

УДК 351.861

Тарадуда Д. В., к.т.н., НУЦЗУ, м. Харків

Taraduda D., PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Special Chemistry and Chemical Engineering, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ДЕКОНТАМІНАЦІЇ
ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НС
НА ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ**

**MECHANISM OF DECONTAMINATION QUALITY CONTROL DURING
EMERGENCY CONSEQUENCES ELIMINATION
AT POTENTIALLY HAZARDOUS OBJECTS**

Обґрунтовано необхідність розробки Стандартної операційної процедури проведення деконтамінації особового складу та постраждалих, що потрапили в зону ураження при надзвичайних ситуаціях на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах як механізму управління якістю і, як наслідок, підвищення ефективності проведення деконтамінації. Визначено структуру Стандартної операційної процедури проведення деконтамінації, зміст її основних структурних елементів.

Ключові слова: механізм управління, аварія, надзвичайна ситуація, потенційно небезпечний об'єкт, стандартна операційна процедура.

The necessity of development of the Standard operating procedure for decontamination of personnel and casualties that have fallen into the zone of defeat in emergency situations at radiation and chemically dangerous objects as a mechanism for quality management and, as a consequence, an increase in the efficiency of decontamination is substantiated. The structure of the Standard Operating Procedure, the content of its main structural elements is defined.

Keywords: mechanism of management, accident, emergency, potentially dangerous object, standard operation procedures.

Постановка проблеми. При аваріях на радіаційно чи хімічно небезпечних об'єктах (далі потенційно небезпечні об'єкти – ПНО), в умовах застосування ядерної, хімічної чи бактеріологічної зброї населення, будівлі та споруди, техніка та майно можуть бути забруднені радіоактивними, отруй-

ними речовинами чи бактеріологічними засобами [1]. Для запобігання уражень особового складу аварійно-рятувальних підрозділів, населення, техніки і обладнання виникає необхідність в проведенні деконтамінації (де- + лат. *contaminatio* – забруднення, псування; синонім – спеціальна обробка; складова частина заходів з ліквідації наслідків застосування зброї масового ураження або аварії на ПНО, спрямована на знешкодження або видалення вражаючих агентів з поверхні тіла і одягу особового складу чи постраждалих; включає санітарну обробку людей, дезактивацію, дегазацію, дезінфекцію забруднених об'єктів в т.ч. одягу, взуття, засобів захисту).

На сьогодні розроблені методичні рекомендації та стандарти проведення деконтамінації (спеціальної обробки) [2-6], але для аварійно-рятувальних підрозділів питання підвищення ефективності її проведення є актуальною проблемою, вирішення якої допоможе зберегти життя та здоров'я особового складу чи населення, що потрапило в зону ураження.

Стандарти різного рівня встановлюють критерії та індикатори, що забезпечують якість проведення деконтамінації, наприклад при ліквідації надзвичайної ситуації, відповідаючи на питання – що потрібно робити правильно. Однак стандарти не відповідають на друге питання забезпечення якості – як потрібно робити правильно, коли, де і кому. На ці питання відповідають управлінські документи іншого рівня і іншої структури. Такі документи прийнято називати Стандартні операційні процедури. Однак, на сьогодні в Україні Стандартні операційні процедури проведення деконтамінації при ліквідації надзвичайних ситуацій на потенційно небезпечних об'єктах відсутні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі організації та управління при проведенні спеціальної обробки (деконтамінації) особового складу та населення у випадках застосування зброї масового ураження та при аваріях на хімічно, біологічно та радіаційно небезпечних об'єктах частково розглянуто в роботах [7-11], проте в них не відображені проблемні питання покращення якості і, як наслідок, підвищення ефективності проведення деконтамінації особового складу та постраждалих, що потрапили в зону ураження.

Постановка завдання. Не зважаючи на існуючий досвід у організації спеціальної обробки (деконтамінації) особового складу та населення, проблемі підвищення її ефективності увагу приділено лише опосередково. У зв'язку з цим, виникає необхідність розробки Стандартної операційної процедури як механізму управління якістю проведення деконтамінації при ліквідації наслідків НС на потенційно небезпечних об'єктах.

Виклад основного матеріалу. Стандартна операційна процедура (СОП / SOP / Standard Operation Procedures) – це документально оформлений набір інструкцій або покрокових дій, які необхідно здійснити, щоб виконати ту чи іншу роботу. СОП робить процес деконтамінації і його результати послідовними, узгодженими, передбачуваними і відтворюваними. Безперечні переваги, що досягаються при застосуванні СОП: чіткий розподіл завдань

по компетенції, забезпечення якості та логічної послідовності дій, СОП корисні для навчання особового складу, служать в якості довідника для перевірки на відповідність, дають можливість чітко працювати особовому складу під час відсутності керівництва.

Фактично СОП повинна містити відповіді на 3 питання:

✓ Хто? – бере участь у реалізації, виконує її вимоги, які ресурси необхідні для її реалізації?

✓ Де? В якому підрозділі, відділенні слід виконувати вимоги СОП?

✓ Коли? В який часовий проміжок необхідно вкласти, виконуючи вимоги СОП, в якій послідовності і за яких обставин?

СОП проведення деконтамінації повинна включати наступні обов'язкові заходи:

1. Оцінка загрози, визначення потреби населення та персоналу, які знаходяться на аварійній ділянці.

2. Визначення місця для поста деконтамінації.

3. Визначення обладнання для деконтамінації (детекторної апаратури і спеціалізованих засобів індивідуального захисту).

4. Розміщення лінії деконтамінації.

5. Процедура деконтамінації.

6. Медичне сортування (тріаж) постраждалих, домедична допомога та облік постраждалих.

7. Евакуація та транспортування постраждалих.

8. Масова деконтамінація.

9. Деконтамінація обладнання.

10. Інцидент на пункті деконтамінації.

11. Організація комунікації на пункті деконтамінації.

12. Згортання пункту деконтамінації.

13. Підготовка обладнання для наступного використання.

Розглянемо більш детально кожен з етапів.

Оцінка загрози, визначення потреби населення та персоналу, які знаходяться на аварійній ділянці: аналіз даних розвідки; вид загрози (РХБ походження); кількість речовин при аварійному викиді; кількість особового складу та постраждалих, які потребують деконтамінації.

Визначення місця поста деконтамінації, враховуючи: рельєф місцевості, підстилаючу поверхню, кліматичні умови, наявність джерел водопостачання, під'їзні шляхи, маршрути екстреного виходу персоналу та переміщення устаткування із зони ураження, місце для медичного сортування та домедичної допомоги.

Визначення обладнання: визначення засобів індивідуального захисту (далі ЗІЗ) органів дихання, обмундирування та шкіри; засобів деконтамінації (вода, водні розчини поверхнево-активних речовин, хлоровмісні речовини, нейтралізуючі розчини); можливість застосування штатних або нештатних засобів деконтамінації (АРС-14, пожежні машини, КПМ-130, комплекти

спеціальної обробки); визначення засобів зв'язку; визначення засобів детектування ступеня забруднення (дозиметри, газоаналізатори, індикаторні смужки, біотести).

Розміщення лінії деконтамінації: визначення та маркування коридору проходження деконтамінації; визначення місця збору забрудненого одягу; визначення місця збору забрудненого обладнання; визначення місця збору забрудненої води; встановлення ліній деконтамінації для особового складу та постраждалих; встановлення лінії деконтамінації забрудненої техніки; визначення (встановлення) пункту контролю якості деконтамінації; встановлення пункту видачі чистого одягу; визначення майданчика для пункту медичного сортування та надання домедичної допомоги; встановлення пункту контролю та обліку особового складу і постраждалих.

Процедура деконтамінації: обмеження доступу людей до території, забрудненої небезпечними речовинами; зустріч постраждалих та особового складу, які виходять із зони ураження; зняття забрудненого одягу у спеціальні ємності; збір забрудненого обладнання у контейнери; приготування розчину для деконтамінації; встановлення ємності для збору забрудненої води; проведення повної деконтамінації; перевірка якості деконтамінації; видача чистого одягу та надання домедичної допомоги (для постраждалих); безпечно зняття ЗІЗ та, за необхідності, надання домедичної допомоги (для особового складу); збір забрудненої води.

Тріаж, домедична допомога та облік постраждалих: сортування постраждалих; робота з постраждалими, які пересуваються самостійно; визначення пріоритетів надання допомоги серед постраждалих, що не можуть пересуватися самостійно; маркування постраждалих; надання екстреної домедичної допомоги; облік постраждалих.

Евакуація та транспортування: створення транспортного коридору; визначення виду та кількості транспортних засобів для евакуації.

Масова деконтамінації: вибір типу деконтамінації (волога, суха); вибір цільової речовини для проведення деконтамінації; проведення деконтамінації та контроль її якості; речове забезпечення постраждалих після деконтамінації; відправка для подальшої евакуації; проведення деконтамінації загиблих; збір та маркування речей постраждалих; організація роботи змін деконтамінації; контроль витратних матеріалів, роботи обладнання, організація резерву.

Деконтамінація обладнання: визначення пункту збору обладнання; збір, сортування, деконтамінація обладнання; контроль якості деконтамінації обладнання; пакування обладнання.

Інцидент на пункті деконтамінації: організація заміни персоналу, резервного обладнання, енерго- та водопостачання; повідомлення про надзвичайну подію; відновлення працездатності пункту деконтамінації.

Організація комунікації на пункті деконтамінації: зв'язок серед них команд; комунікація з постраждалими (перекладач, жести, тощо); ви-

значення альтернативних способів комунікації на пункті деконтамінації.

Згортання пункту деконтамінації: знезараження пункту; зливання робочих рідин; збирання відпрацьованих речовин та матеріалів для подальшої утилізації; передача зібраних забруднених відходів підприємствам, які мають ліцензію (дозвіл) Мінприроди на поводження із небезпечними речовинами; перевірка комплектності обладнання; складання для транспортування.

Підготовка обладнання для наступного використання: проведення технічного обслуговування обладнання; поповнення запасів витратних матеріалів; заміна та ремонт; перевірка працездатності.

Переваги розробки та застосування СОП проведення деконтамінації:

- по-перше, зниження варіабельності і підвищення якості проведення деконтамінації;

- по-друге, стандарт – відправна точка для подальшого вдосконалення. Уже при первинній розробці СОП, в її основу закладається найбільш оптимальний спосіб виконання операції, на даний момент часу. Усі наступні поліпшення процесу наочно фіксуються в черговий версії СОП;

- по-третє, СОП – основа для навчання і підвищення рівня кваліфікації. Дуже просто перевірити дії підлеглого, відстежуючи правильність їх виконання по СОП;

- найголовніше, наявність діючої системи стандартів дозволить чітко структурувати операції за ступенем складності і рівню кваліфікації, необхідної для їх виконання. В результаті, співробітники вищої кваліфікації зосередять свої зусилля на виконанні найскладніших операцій, не відволікаючись на виконання рутинних і підготовчих дій. У свою чергу, виконання простих операцій може бути доручено співробітникам з базовим рівнем підготовки, стажистам.

Крім того, застосування СОП проведення деконтамінації істотно допомагає оптимізувати кількість співробітників і дозволяє найбільш ефективно перерозподілити наявні трудові ресурси.

Висновки. Таким чином, у роботі наведено підхід до розробки Стандартної операційної процедури проведення деконтамінації при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах, що дозволить підвищити її якість, зберегти життя та здоров'я особового складу та населення, що потрапило в зону ураження, адже розробка і застосування зрозумілої, чіткої, правильно і детально складеної Стандартної операційної процедури може стати гарантією чіткої роботи, логічної послідовності дій і одним з дієвих елементів системи управління якістю проведення деконтамінації при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на потенційно небезпечних об'єктах.

Список використаних джерел

1. Тарадуда, Д. В. "Характеристика надзвичайних ситуацій, пов'язаних з терористичними актами на потенційно небезпечних об'єктах." *Науковий*

збірник «Техногенно-екологічна безпека та цивільний захист» ДУ «ІГНС НАН України». 10 (2016): 20-24. Print.

2. СНиП 2.01.57-85 «Приспособление объектов коммунально-бытового назначения для санитарной обработки людей, специальной обработки одежды и подвижного состава автотранспорта». *Официальный сайт «Строительные нормы и правила»*. N.p., 2011. Web. <<http://снп.рф/снп/view/68>>.

3. Наказ МОЗ від 27.05.2011 р. № 322 «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення деконтамінації постраждалих внаслідок дії хімічних, радіаційних чинників та біологічних агентів» (2011): н. pag. *Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України*. 2017. Web. 2017. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110527_322.html>.

4. Проект разработки минимальных стандартов и рекомендаций для служб экстренного реагирования по планированию, подготовке, порядку действий и оборудованию для ликвидации инцидентов с использованием химических, биологических, радиоактивных и ядерных (ХБРЯ) веществ. *Международный учебный план по реагированию на инциденты с использованием ХБРЯ веществ»* (2007): н. pag. *Офіційний сайт НАТО*. 2007. Web. 2017. <<http://www.nato.int/docu/сep/сep-cbrn-training-ru.pdf>>.

5. Методические рекомендации «По организации специальной обработки, оборудованию и оснащению станции обеззараживания техники, станции обеззараживания одежды, санитарно-обмывочного пункта». *Официальный сайт МЧС России*. N.p., 2010. Web. <<http://03.mchs.gov.ru/document/1390419>>.

6. Стеблюк, М.І. *Цивільна оборона та цивільний захист* : підруч. К.: Вид-во «Знання-Прес», 2007: 487. Print.

7. Иващенко, О. Ю. "Анализ факторов, влияющих на эффективность функционирования системы защиты личного состава от поражающих факторов ядерного, химического и биологического оружия." *Технический журнал «Наука XXI века»* №7 (2017): н. pag. Web. <<http://nauka21veka.ru/pdf/article/9002.pdf>>.

8. Хан, В. В. *Защита от поражающих факторов радиационной и химической природы* : учеб.-метод. пособ. Краснодар: Изд-во КубГУ, 2011: 131. Print.

9. Тарадуда, Д. В. и Демент, М. О. "Підхід до кількісної оцінки небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з терористичними актами на радіаційно небезпечних об'єктах." *Збірка наукових праць «Проблеми надзвичайних ситуацій»* 24 (2016): 126-132. Web. <<http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol24/taraduda.pdf>>.

10. Воропаев, Н. П., and Киселев, С. В. "Направления совершенствования специальной обработки в системе МЧС России." *Научно-аналитический журнал «Вестник Санкт-Петербургского университета Государственной противопожарной службы МЧС России»* Санкт-Петербургский университет ГПС МЧС России. №3 (2014): 1-5. Web. <<http://vestnik.igps.ru/wp-content/uploads/V63/1.pdf>>.

11. Чайковський, Ю. М. и Буковська, В. С. "Методичне забезпечення

проведення спеціальної обробки техніки, обладнання, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки рятувальників." *Науковий вісник УкрНДІПБ*. № 2(30) (2014): 59-62. Print.

References

1. Taraduda D. "Characteristics of emergencies associated with terrorist acts potentially dangerous objects." *Tehnogenno-ekologichna bezpeka ta civil`nyj zahyst* 10 (2016): 20-24. Print.
2. BS&R 2.01.57-85 "The adaptation of public utility facilities for the sanitary treatment of people, special processing of clothing and rolling stock vehicles». *Building standards and rules*. N.p., 2011. Web. <<http://снип.пф/снип/view/68>>.
3. Ukraine. Epy Ministry of Health. *On Approval of Methodological Recommendations of the Decontamination of the Victims of the Effects of Chemical, Radiation and Biological Agents*. N.p., 27 May 2011. Web. 2017. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110527_322.html>.
4. "International CBRN Incident Response Curriculum." *NATO*. 2007. Web. 2017. <<http://www.nato.int/docu/cep/cep-cbrn-training-ru.pdf>>.
5. Methodical recommendations on the organization of special processing, equipment and equipment of a disinfection station of equipment, disinfection station of clothes, sanitary-washing station». *The Ministry of Emergency Situations of Russia*. 2010. Web. 2017. <<http://03.mchs.gov.ru/document/1390419>>.
6. Stebluk, M.I. *Civil defense and Civil Protection [Civilna oborona ta civilnyj zahyst]*. Kyiv: Znannja-Prec, 2007. Print.
7. Ivashchenko, O.Yu. "Analysis of factors affecting the effectiveness of the system of protection of personnel from the damaging factors of nuclear, chemical and biological weapons [Analiz faktorov vlijayushchih na effektivnost` funkcionirovanija sistemy zashchity lichnogo sostava ot poragayushchih faktorov jadernogo, himicheskogo i biologicheskogo orugija]." *Nauka XXI* 7 (2017). Web. 2017. <<http://nauka21veka.ru/pdf/article/9002.pdf>>.
8. Khan, V. V. *Protection against damaging factors of radiation and chemical nature [zashchita ot poragayushchih faktorov radiacionnoj i himicheskoy prirody]*. Krasnodar: KubGU, 2011. Print.
9. Taraduda, D. and Dement, M.O. "The approach to the quantitative assessment of the risk of occurrence of emergency situations associated with terrorist acts at radiation hazardous objects." *Problemy nadzvychajnyh situacij* 24 (2016): 126-132. Web. 2017. <<http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol24/taraduda.pdf>>.
10. Voropaev, N. P., and Kiselov, S. V. "Directions of improvement of special treatment in the system of the Ministry of Emergencies of Russia." *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta Gosudarstvennoj protivopogarnoj sluzby MChS* 3 (2014): 1-5. Web. 2017. <<http://vestnik.igps.ru/wp-content/uploads/V63/1.pdf>>.
11. Chajkovskij, Yu. M., and Bukovska, V. S. "Methodological support of special processing machinery, equipment, personal protection and sanitized rescuers." *Naukovyj visnyk UkrNDIPB* 2(30) (2014): 59-62. Print.

DOI : 10.5281/zenodo.1038928

УДК 351.78; 352

*Удянський М. М., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків,
Приходько Р. В., к.держ.упр., доц., НУЦЗУ, м. Харків,
Яценко О. А., к.е.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків*

*Udyanskyu M., Head of the Faculty of Civil Protection of the National University of Civil Protection of Ukraine, PhD of technical sciences, associate professor, Colonel of civil protection service, Kharkiv,
Prihodko R., PhD in Public Administration, Associate professor, Head of the Department of Management and organization of civil protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,
Yaschenko O., Phd in economics, Associate professor, Deputy Head of the Department of Management and organization of civil protection, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv*

ПРІОРИТЕТНІ ВЕКТОРИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ І ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В УКРАЇНІ

THE PRIORITY DIRECTIONS OF ACTIVITY OF REGIONAL AUTHORITIES IN QUESTIONS OF PREVENTION AND LIQUIDATION OF EMERGENCY IN UKRAINE

Стаття присвячена розкриттю основних напрямків і засобів оптимізації державного управління у сфері цивільного захисту в Україні.

Ключові слова: *державне управління, механізм державного управління, організаційно-правові засади державного управління сферою цивільного захисту, надзвичайна ситуація.*

It is determined of main directions and methods of the improvement of state regulation in sphere of civil protection in Ukraine.

Keywords: *public administration, mechanism of governance, organizational and legal framework of public administration of civil protection, emergency.*

Постановка проблеми. Сьогоднішній світ, будучи дуже динамічним, сприяє стрімким змінам суспільно-політичного буття на планеті та у кожній окремій країні. Україна, будучи частиною світового співтовариства в цьому процесі не є виключенням. Постійно виникають нові загрози безпеки держави і населення. Ці загрози негативно впливають як на цілу країну, так і

на її окремі регіони.

Забезпечення адекватного захисту населення і територій у разі загрози та виникнення НС, гарантованого рівня безпеки особистості, суспільства і держави є одним із найважливіших завдань державної політики у сфері цивільного захисту. Вирішення цієї проблеми неможливе без урахування пріоритетних векторів діяльності органів регіонального управління з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання державного управління цивільним захистом (ЦЗ), а також пріоритетні вектори діяльності органів регіонального управління з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій в Україні вивчали А. Басов, В. Комарницький, Т. Циганкова, В. Сапон, А. Берлач, В. Горбулін, В. Гошовська, І. Грицяк, Ю. Глуховенко, В. Доманський, Л. Жукова, О. Могильниченко, В. Назаренко, М. Стеблюк, А. Терент'єва, О. Труш, Г. Федулов, В. Федоренко, В. Шоботов, І. Шпільовий та ін.

У своїх наукових працях дослідники розглядають загальні аспекти теорії забезпечення національної безпеки, попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій, проблеми державного управління в окресленій царині. Але питання вивчення пріоритетних векторів діяльності органів регіонального управління з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій в Україні потребують перманентного наукового супроводу.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз та узагальнення основних пріоритетних векторів діяльності органів регіонального управління з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій в Україні які потребують перманентного наукового супроводу.

Виклад основного матеріалу. В Україні, згідно з даними статистики за останнє десятиріччя виникає від 110 до 140 НС, спричинених природними чинниками, збитки від яких становлять 80%-90% суми збитків внаслідок всіх НС. Найбільша їхня кількість зумовлена метеорологічними чинниками.

Крім того, протягом останнього періоду на території України кількість пожеж у природних екосистемах, порівняно з попередніми роками, зростає більше як у 1,5 рази. Причинами виникнення цих пожеж стало переважно збереження протягом тривалого періоду високих температур повітря при відсутності опадів у південних і східних областях та порушення населенням вимог пожежної безпеки.

Також щороку виникають НС геологічного характеру, що в значній мірі пов'язано з чинниками активізації природних процесів, зокрема:

- активізація зсувів у Карпатському регіоні, морському узбережжі Одеської, Миколаївської, Донецької, Херсонської областей, правобережжі Дніпра та його правих притоках;
- подальша активізація карстового процесу у районах розробки сольових корисних копалин (у межах Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Донецької областей), родовищ сірки (в межах Львівської,

Івано-Франківської, Тернопільської областей).

Згідно із статистичними даними серед НС природного характеру максимальна кількість та найбільші людські втрати припадають на ситуації медико-біологічного характеру, яких щороку фіксується від 58 до 112 випадків, при цьому, в останні чотири роки – на рівні 58-67 випадків на рік.

Зберігається негативна тенденція щодо зростання кількості НС, пов'язаних із вибухами та загорянням побутового газу у житловому секторі, руйнуванням будівель. У Донецькій і Луганській областях достатньо високий ризик виникнення НС на шахтах унаслідок пожеж і вибухів.

Доволі часто фіксуються НС на транспорті, зокрема, до регіонів з високим ризиком виникнення НС на транспорті відносяться Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Львівська, Одеська, Полтавська, Харківська та Черкаська області. Так, щороку в Україні реєструється від 15 до 30 ДТП, у яких гине понад 5 осіб, або понад 10 – травмується. В основному, причинами ДТП стають порушення Правил дорожнього руху водіями транспортних засобів при перевезенні пасажирів і вантажів.

Залишається значною кількістю НС, що реєструвалася на системах життєзабезпечення (теплові мережі, системи питного водопостачання та каналізація, комунальні газопроводи). Зокрема, зберігається високий ризик виникнення аварій у Вінницькій, Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Херсонській і Чернігівській областях. Основними причинами НС на системах життєзабезпечення стають найчастіше незадовільний технічний стан устаткування, обладнання і розподільчих мереж.

Не варто ігнорувати також НС соціального характеру, до яких прийнято відносити:

- збройні напади із захопленням та утриманням об'єктів державного значення (найважливіших і важливих об'єктів) або реальна загроза здійснення таких акцій;
- посягання на життя державного чи громадського діяча;
- напад, замах на життя членів екіпажу повітряного або морського (річкового) судна, викрадення (спроба викрадення), знищення (спроба знищення) такого судна, захоплення заручників з поміж членів екіпажу чи пасажирів;
- установлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), житловому секторі, транспорті;
- зникнення чи викрадення зброї та небезпечних речовин з об'єктів їх зберігання, використання, переобладнання або під час транспортування у тому числі;
- нещасні випадки з людьми, під час виконання трудових обов'язків, порушення громадянами правил власної безпеки, нехтування вимогами техніки безпеки та правилам поведінки на водних об'єктах, викрадення та зникнення людей, захоплення заручників.

Слід зазначити, що при виникненні НС соціального характеру переважають НС, пов'язані із нещасними випадками з людьми на воді та під час виконання трудових обов'язків. Основними причинами виникнення цих НС є порушення громадянами правил власної безпеки, нехтування вимогами техніки безпеки та правилами поведінки на водних об'єктах.

Основними причинами виникнення проблем є: невідповідність методів та форм проведення робіт, пов'язаних з інженерного захисту територій від НС сучасним вимогам; відсутність комплексного підходу стосовно здійснення запобіжних заходів, невідповідність показників, які передбачені державними програмами, реальній потребі; накопичення відходів виробництва у значному обсязі, що становить загрозу розповсюдженню шкідливих речовин; зупинення виробництва на окремих об'єктах підвищеної небезпеки, що, врешті, призвело до порушення господарських і технологічних зв'язків; обмежене фінансування запобіжних заходів та робіт, пов'язаних із захистом населення і територій від НС або його відсутність, та, як наслідок, невиконання відповідних програм у повному обсязі; невизначеність пріоритетів у розвитку ЦЗ; моральна застарілість та фізична зношеність значної частини засобів вимірювальної техніки, що використовуються гідрометеорологічними підрозділами; відсутність сучасних автоматизованих технологій проведення спостережень, гідрометеорологічного прогнозування; недостатній рівень матеріально-технічного оснащення сил ЦЗ.

Отже, у цілому, результати аналізу свідчать, що основними причинами незадовільного стану екологічної та техногенної безпеки на території України є: відсутність сучасних методів проведення робіт по запобіганню виникнення НС техногенного та природного характеру; обмежене фінансування означених робіт; недостатній рівень матеріально-технічного оснащення сил ЦЗ.

Задля зниження ризику виникнення НС та досягнення гарантованого рівня захисту населення і територій від них і розвитку державної системи з протидії НС передбачається здійснення таких заходів: інженерний захист територій від НС; запобігання виникненню та ліквідації наслідків НС на об'єктах та територіях, що характеризуються незадовільним техногенним і екологічним станом; очищення територій від вибухонебезпечних предметів; реабілітація територій, забруднених внаслідок військової діяльності; гідрометеорологічне забезпечення; проведення матеріально-технічного переоснащення органів управління та сил ЦЗ; підвищення ефективності оперативного реагування на НС; наукове забезпечення заходів ЦЗ.

Окреслимо перспективи вирішення означених проблем:

а) розробка додаткових та продовження виконання чинних державних програм за видами заходів з протидії НС техногенного та природного характеру (протизсувні, протипаводкові тощо) або з ліквідації наслідків таких ситуацій (недоліками цього варіанту є неможливість комплексного

розв'язання проблеми захисту населення і територій від НС через недостатній обсяг фінансування та неналежний рівень управління відповідними заходами);

б) розробка загальнодержавної програми, до якої включаються пріоритетні заходи захисту населення і територій від НС.

Слід зазначити, що одним із шляхів розв'язання означених проблем є утворення сучасних державного та регіональних центрів управління під час НС та пересувних пунктів управління, що актуалізує проблематику державно-управлінського дискурсу.

Оптимальним варіантом розв'язання проблеми захисту населення і територій від НС техногенного та природного характеру є реалізація державної політики у сфері захисту населення і територій від НС шляхом системного здійснення першочергових заходів щодо захисту населення і територій від НС з використанням ресурсів держави та інших джерел, не заборонених законом.

Пропонується здійснення першочергових заходів щодо захисту населення і територій від НС за такими напрямками:

- 1) інженерний захист територій від НС;
- 2) запобігання виникненню НС та ліквідація наслідків НС на об'єктах і територіях, що характеризуються незадовільним техногенним та екологічним станом;
- 3) очищення територій від вибухонебезпечних предметів;
- 4) реабілітація територій, забруднених внаслідок військової діяльності;
- 5) гідрометеорологічне забезпечення;
- 6) матеріально-технічне переоснащення органів управління та сил ЦЗ;
- 7) підвищення ефективності оперативного реагування на НС.

Дотримання першочергових заходів сприятиме оптимізації наступних напрямів:

- забезпечення належного рівня безпеки населення, захищеності територій, об'єктів виробництва і соціально-культурної сфери від НС;
- зниження ризику виникнення НС та мінімізація їх наслідків;
- удосконалення механізму здійснення моніторингу і прогнозування НС;
- підвищення ефективності використання коштів, які спрямовуються на здійснення заходів щодо захисту населення і територій від НС;
- здійснення матеріально-технічного переоснащення підрозділів Оперативно-рятувальної служби ЦЗ та державних спеціалізованих аварійно-рятувальних служб ДСНС України, підвищення ефективності їх функціонування.

Політика запобігання НС включає такі обов'язкові елементи: ідентифікація й оцінка ризиків НС; управління ризиком НС; створення системи моніторингу ризиків НС.

Для визначення основних джерел НС техногенного характеру та відповідно до постанови КМУ від 16 лютого 1999 р. «Про створення Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій» проводиться робота по створенню такої системи та її удосконаленню. УІАС НС є складовою частиною Національної програми інформатизації та Єдиної державної системи запобігання і реагування на аварії, катастрофи та інші НС. Метою створення УІАС НС є оперативне забезпечення Адміністрації Президента України, ВРУ, КМУ, РНБО, центральних органів виконавчої влади експертно-аналітичною, прогнозною, довідково-статистичною, фактографічною, контрольно-звітною та управлінською інформацією з використанням сучасних інформаційних технологій для вирішення задач, пов'язаних з техногенно-екологічною безпекою та НС.

Основними цілями створення УІАС НС є такі:

- забезпечення КМУ, центральних органів виконавчої влади, обласних та районних держадміністрацій достовірною інформацією, пов'язаною з техногенно-екологічною безпекою та НС;
- забезпечення сумісності інформації стосовно НС за рахунок використання єдиних принципів побудови бази даних, єдиної сертифікованої картографічної інформації, єдиних класифікаторів та стандартів;
- одержання науково-обґрунтованого прогнозу можливого виникнення НС та її можливих наслідків;
- забезпечення оперативного доступу керівництва держави до інформаційних ресурсів щодо НС;
- одержання обґрунтованих рекомендацій керівництвом держави щодо раціонального розміщення та використання наявних ресурсів, призначених (створених) для усунення наслідків НС;
- забезпечення інформаційної взаємодії та координація дій органів виконавчої влади при запобіганні виникнення НС чи ліквідації її наслідків.

За організаційно-функціональною ознакою УІАС НС включає наступні структурні елементи, якими є:

- центральна підсистема УІАС НС;
- функціональні підсистеми центральних органів виконавчої влади;
- територіальні підсистеми місцевих органів виконавчої влади;
- віддалені функціональні вузли або віддалені робочі станції підприємств;
- забезпечення підсистеми УІАС НС.

Центральна підсистема УІАС НС є ядром УІАС НС, до її складу входять: центральний вузол інформаційно-аналітичної обробки інформації; резервний вузол інформаційно-аналітичної обробки інформації, розташований у ДСНС.

Функціональні підсистеми центральних органів виконавчої влади

передбачається створювати на базі окремих структурних підрозділів (наприклад, управлінь, відділів) міністерств і відомств, які зобов'язані у відповідності до існуючих нормативно-правових актів здійснювати контроль стану підлеглих об'єктів, моніторинг наслідків НС, приймати участь в ліквідації наслідків НС, готувати рішення щодо ліквідації та запобігання НС. Функціональні підсистеми будуть розміщуватися на відомчому рівні і вирішуватимуть проблеми, що пов'язані з усіма НС, які мають місце на цьому рівні.

Територіальні підсистеми місцевих органів виконавчої влади створюються на базі окремих структурних підрозділів (наприклад, управлінь, відділів) обласних, міських та районних держадміністрацій. На територіальні підсистеми покладається завдання обробки та передачі до центральної бази даних УІАС НС інформації стосовно НС, що накопичується на даному територіальному рівні, та інформаційного забезпечення керівництва місцевих органів виконавчої влади щодо НС.

Як складовою системи УІАС НС є Державний реєстр, основне завдання якого – збирання, систематизація, аналіз і узагальнення основних зведень про всі реальні і потенційні джерела НС, а також оперативне надання цих відомостей керівництву ДСНС, центральних та місцевих органів виконавчої влади для підготовки управлінських рішень щодо прогнозування, запобігання та ліквідації наслідків НС.

Територіальні підсистеми створюються в областях та місті Києві з метою запобігання та ліквідації наслідків НС техногенного, природного та військового характеру в межах відповідних територій і включають територіальні органи управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ, відповідні комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і НС.

Слід зазначити, що керівництво територіальними підсистемами здійснюють обласні, та Київська міська державні адміністрації. Начальниками територіальних підсистем за посадою є відповідно голови відповідних державних адміністрацій, здійснюючи свої повноваження через територіальні органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ та комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і НС.

Повсякденне ж управління здійснюють керівники територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ, які за посадою є заступниками відповідних начальників територіальних підсистем та начальниками гарнізонів ДСНС України в межах відповідних регіонів. Саме вони несуть персональну відповідальність перед керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ за функціонування територіальної підсистеми та реалізацію покладених завдань, будучи підзвітними та підконтрольними начальнику ЦЗ відповідної адміністративно-територіальної одиниці, крім

питань здійснення державного нагляду у сфері ЦЗ.

Структура територіальних підсистем наступна: координуючі органи територіальних підсистем; постійні органи управління з питань ЦЗ; спеціалізовані, спеціальні аварійно-рятувальні формування; сили і засоби підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності та підпорядкування.

Саме територіальними органами управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань ЦЗ здійснюється: забезпечення на відповідній території координації діяльності, спрямованої на реалізацію державної політики у сфері ЦЗ; державний нагляд за техногенною і пожежною безпекою; контроль планування та реальність розроблення документів з питань ЦЗ, готовність до практичного виконання завдань запобігання і ліквідації НС органів управління місцевих органів виконавчої влади, ОМС, підприємств, установ та організацій незалежно від їх форм власності; керування виконанням заходів запобігання та реагування на НС; методичне керівництво виконанням заходів щодо захисту населення і територій від НС, контролюють їх здійснення; інших функцій відповідно до повноважень, визначених нормативно-правовими актами з питань НС і пожежної безпеки.

З метою планування і контролю виконання довгострокових і капіталоемних заходів мобілізаційного характеру, підготовки органів управління державних адміністрацій (виконавчих органів рад) з питань ЦЗ керівники місцевих органів виконавчої влади та ОМС, виходячи із основних завдань, граничної чисельності та обсягів бюджетних коштів на утримання, а також прийнятої організаційно-штатної структури мають створювати у складі місцевих органів виконавчої влади та ОМС структурні підрозділи з питань ЦЗ.

Діяльність таких структурних підрозділів спрямовується на: утримання пунктів управління; формування регіонального бюджету для здійснення заходів ЦЗ; планування та здійснення заходів з евакуації; планування нормованого розподілу продовольства і квартирної обов'язку на воєнний час та завдань на розрахунковий рік; утримання і технічне обслуговування систем зв'язку та систем оповіщення; забезпечення роботи комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і НС; забезпечення готовності комунальних, аварійно-технічних і рятувальних служб та невоєнізованих формувань; виконання заходів з підвищення сталості роботи в особливий період об'єктів національної економіки; навчання непрацюючого населення діям у НС; планування укриття населення і накопичення фонду захисних споруд; запобігання виникненню НС (організація розробки та реалізації превентивних організаційно-технічних і спеціальних заходів); накопичення запасів засобів індивідуального захисту та приладів радіаційно-хімічної розвідки; підтримання в готовності до застосування системи спостереження і лабораторного контролю.

Зупинимось на аналізі основних завдань територіальних підсистем. Так, одним із напрямів у завданнях територіальних підсистем є участь у розробці загальнодержавних нормативно-правових актів, а також загальних критеріїв, норм, правил і стандартів з питань ЦЗ. Також сюди входить розроблення територіальних нормативно-правових актів, необхідних для функціонування територіальних підсистем, забезпечення готовності місцевих органів виконавчої влади та ОМС, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на НС.

Важливим завданням для територіальних підсистем виступає розроблення та забезпечення реалізації в межах своєї компетенції заходів щодо запобігання НС, зокрема, навчання населення способам захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організація тренувань.

Не менш вагомим є завдання аналізу ризиків виникнення НС техногенного, природного та військового характеру, їх мінімізація, виявлення джерел небезпеки, проведення ідентифікації та оцінки масштабів НС і можливих наслідків. Тому набуває важливості розроблення і впровадження цільових і науково-технічних програм, спрямованих на запобігання НС, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат у разі виникнення НС. Постає необхідність у створенні та підтриманні в постійній готовності мереж спостереження і лабораторного контролю, здійснення контролю за станом довкілля, санітарно-гігієнічного та епідемічного благополуччя, забезпечення недопущення впливу на здоров'я людей шкідливих факторів НС та наслідків НС, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань, дотримання протиепідемічного режиму суб'єктами господарювання, лікувальними закладами і населенням.

Все це передбачає збирання й аналітичне опрацювання інформації про НС, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків НС. Важливою є оцінка та прогнозування соціально-економічних наслідків НС, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних і фінансових ресурсах, створення, збереження та раціональне використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на НС.

Варто здійснювати постійний контроль за раціональним розміщенням потенційно небезпечних об'єктів з урахуванням можливих наслідків НС, розроблення і впровадження заходів щодо їх безаварійного функціонування, створення комплексних схем захисту населених пунктів та об'єктів від небезпечних природних процесів, проводити на регіональному рівні державної експертизи, забезпечення нагляду за дотриманням вимог щодо захисту населення і територій від НС (у межах повноважень місцевих органів виконавчої влади та ОМС).

У завдання територіальних підсистем також входить створення та

організаційно-технічне поєднання постійно діючих локальних систем оповіщення та інформування населення із спеціальними системами спостереження і контролю в зонах можливого ураження, організація централізованого використання мереж зв'язку, радіомовлення, телебачення та інших технічних засобів передачі інформації незалежно від форм власності та підпорядкування у разі виникнення НС, оповіщення органів управління, сил ЦЗ та населення про загрозу або виникнення НС, своєчасне та достовірне його інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи.

До компетенції територіальних підсистем відноситься комплексне освоєння підземного простору населених пунктів для взаємопогодженого розміщення у ньому споруд і приміщень соціально-побутового, виробничого і господарського призначення з урахуванням необхідності їх пристосування і використання для укриття населення у разі виникнення НС; організація дообладнання з урахуванням вимог захисту підвальних та інших заглиблених приміщень, будівництва заглиблених споруд, інших нерухомих об'єктів, пристосованих для виконання завдань ЦЗ, накопичення і підтримання у готовності до використання фонду захисних споруд; захист населення у разі виникнення НС, підготовка та здійснення евакуаційних заходів, навчання населення діям при евакуації; запобігання або зменшення ступеня негативного психологічного впливу та своєчасне надання ефективної психологічної допомоги населенню; проведення рятувальних та інших невідкладних робіт із ліквідації НС, організація життєзабезпечення постраждалого населення.

Важливим завданням є підготовка обґрунтованих звернень до КМУ щодо виділення коштів із резервного фонду державного бюджету для проведення невідкладних аварійно-відновлювальних робіт і ліквідації наслідків НС, надання необхідної допомоги регіону; пом'якшення можливих наслідків НС у разі їх виникнення; здійснення заходів щодо надання першочергової допомоги постраждалому населенню; реалізація, у межах своєї компетенції, визначених законодавством прав у сфері захисту населення від наслідків НС, у тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій; забезпечення населення, працюючих змін, невоєнізованих формувань засобами індивідуального захисту і приладами радіаційно-хімічної розвідки; міжнародне співробітництво у сфері ЦЗ (у межах повноважень і компетенції).

Слід зазначити, що громадські об'єднання можуть брати участь у виконанні завдань ЦЗ під керівництвом територіальних органів, уповноважених із питань ЦЗ населення, за наявності в учасників зазначених робіт – представників цих об'єднань відповідного рівня підготовки, підтвердженого в атестаційному порядку.

Таким чином, створення єдиної системи ЦЗ і УІАС НС є складовими комплексного підходу до вирішення проблеми забезпечення безпеки населення і територій як на загальнодержавному, так і на регіональному

рівні. Якість вирішення завдань, які стоять перед державою буде наближено до рівня, який існує у найбільш розвинутих країнах світу. Це дозволить зайняти новий рівень у сфері безпеки держави та забезпечити позитивну динаміку в галузі зменшення числа НС та мінімізувати людські та економічні втрати.

Фундаментом та необхідною умовою поступового розвитку нормативно-правових норм є постійний аналіз їх стану, визначення існуючих недоліків та формування пріоритетних напрямів подальшого розвитку. Адже закони покликані регулювати відносини, що виникають між різноманітними державними органами щодо захисту населення і територій від НС, функціонування ЄДС ЦЗ, взаємодії органів такої системи із іншими структурами державної влади, такими органами і громадянами в процесі державного управління.

У сфері захисту населення і територій від НС закони мають особливо велике значення, оскільки, при НС ці закони стосуються одночасно багатьох людей, в них визначені регламенти щодо захисту людей та дії органів управління, сил і населення.

Дослідження законодавства України вказує на те, що пріоритетним та основним нормативним актом на законодавчому рівні в сфері захисту населення і територій від НС залишається Кодекс цивільного захисту України, який є основою створення підзаконних актів регіонального та місцевого рівня. Закони достатньо рідко мають силу прямої дії, оскільки, на думку В. Костицького, закони приймаються, але в них міститься багато посилань на інші законодавчі акти. Відповідно, виникає необхідність у прийнятті додаткових положень чи навіть змін, коли до кожного закону мають бути прийняті всі відповідні постанови та інструкції.

Аналіз окремих відомчих нормативних актів ДСНС України вказує на підзаконний характер регулювання суспільних відносин у сфері захисту населення і територій від НС. Зазначимо, що аналіз основних термінів і документів, вказує на відсутність чіткої концептуальної та теоретичної бази, що виявляється у різних цілях, різних визначеннях термінів, різних спрямованостях реалізації загальних норм про захист населення і територій від НС техногенного та природного характеру.

Встановлені адміністративно-правові норми виконують свої функції тільки у тому разі, якщо вони здатні реалізуватися. Реалізація норм означає практичне використання правил поведінки, що містяться в них задля адміністративно-правового регулювання захисту населення і територій від НС.

Існують кілька підходів до питання щодо реально існуючих способів реалізації адміністративно-правових норм. Зокрема, виділяють чотири способи: виконання, використання, додержання, застосування. Інколи також виділяють лише два способи: застосування і виконання, а використання і додержання розглядаються як форми виконання.

Єдиним реальним напрямом удосконалення, на нашу думку, у сфері

адміністративно-правового регулювання захисту населення і територій від НС є поетапна кодифікація адміністративно-правових норм. У сучасних умовах, у зв'язку з чіткою регламентацією взаємовідносин суб'єктів адміністративно-правового регулювання захисту населення і територій від НС, роль такого кодексу значно підвищується.

Також особливу тривогу викликає низький стан забезпечення захисту населення від вражаючих факторів НС. Так, населення, яке проживає в зонах можливого хімічного та радіаційного забруднення, не в повному обсязі забезпечене колективними та індивідуальними засобами захисту, оскільки поповнення фонду захисних споруд ЦЗ протягом останніх років не відбувається, кошти на їх утримання не виділяються, захисні споруди утримуються в незадовільному стані.

Слід зазначити, що адміністративно-правові відносини у сфері захисту населення і територій від НС характеризуються двома важливими рисами: з одного боку – це форми соціальних відносин, оскільки в них обов'язково беруть участь люди або їх об'єднання, а з іншого – форми організаційних відносин, у процесі реалізації яких вирішуються завдання управлінської діяльності зі створення сприятливих умов для реалізації завдань щодо захисту населення і територій від НС.

Висновки. Підсумовуючи викладене можна зазначити, що механізм організаційно-нормативного регулювання захисту населення і територій від НС у цілому обумовлений рівнем розвитку і станом права і правопорядку у країні, правовою зрілістю держави і суспільства, ступенем розвитку правової свідомості і правової культури громадян. Дієвість механізму організаційно-нормативного регулювання поряд з іншими факторами визначається рівнем правової підготовки суб'єктів системи забезпечення, їхньою дисциплінованістю і відповідальністю, а також стійкими навичками правового поведіння в звичайних і екстремальних ситуаціях.

Норми адміністративного права займають домінуюче місце серед інших правових норм, які регулюють відносини у сфері захисту населення і територій від НС, відповідно, механізм організаційно-нормативного регулювання цих відносин є важливою складовою формування і реалізації державної політики у цій сфері, а дослідження норм адміністративного права, які діють у цій сфері, і відповідних правовідносин, є перспективним напрямком правових досліджень.

Внаслідок цього механізм організаційно-нормативного регулювання потребує негайного удосконалення. У наш час захист населення і територій від НС регулюється безліччю законів та підзаконних актів, які розроблялися у різний час, деякі втратили свою актуальність, деякі увійшли в суперечність з реаліями і потребами держави і у ряді випадків не відповідають нормам міжнародного права, яке в останні роки зазнало суттєвих змін. Крім того, система органів ЦЗ вже не є одним з важливіших стратегічних чинників обороноздатності, вона набуває соціального значення

і цільового спрямування на збереження життя і здоров'я кожного громадянина нашого суспільства і середовища його буття. Виходячи з вищезазначених причин, актуальною стає мобілізаційна готовність органів ЦЗ, що дає можливість суттєво перемістити акценти в створенні системи захисту на організацію і створення універсальної системи, яка вирішує весь комплекс завдань з протидії НС мирного і воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Скопненко О. І. Сучасний словник іншомовних слів : Близько 20 тис. слів і словосполучень / [Укладачі: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України).

2. Інформаційне забезпечення з питань цивільного захисту [Електронний ресурс] // Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2016 році. — Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2016/2016.pdf>.

3. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект : дис. ... кандидата наук з держ. упр. : 25.00.02 / Лілія Анатоліївна Жукова. – К., 2007. – 212 с.

4. Ситник Г. П. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України : дис. ... доктора наук з держ. упр. : 25.00.01 / Григорій Петрович Ситник. – К., 2004. – 429 с.

5. Жукова Л. А. Концептуальні принципи державного управління регіональною безпекою / Л. А. Жукова // Зб. наук. пр. НАДУ ; [за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева]. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 2. – С. 292–301.

6. Жукова Л. А. Основні стратегічні напрямки державного управління ризиками / Л. А. Жукова // Зб. наук. пр. УАДУ ; [за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева]. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Вип. 2. – С. 120–129.

7. Райт Г. Державне управління / Г. Райт ; [пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколи]. – К. : Основи, 1994. – 191 с.

8. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / [за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка]. – Львів : Видавництво Національного ун-ту «Львівська політехніка», 2002. — 352 с.

9. Сталий розвиток територіальної громади: управлінський аспект : монографія / [Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, О. К. Чаплигін та ін. ; за заг. ред. Ю. О. Куца, В. В. Мамонової]. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 236 с.

References

1. Skopchenko, O. I. and Tsimbalyuk, T. V. *Modern Dictionary of Foreign Languages [Sucasnyj slovnyk inshomovnyh sliv]*. Kyiv: Dovira, 2006. Print.

2. "Information software in the sphere of civil protection." *State Emergency Service of Ukraine*. Web. 2017, <<http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2016/2016.pdf>>.

3. Zhukova, L. A. "State regulation in the sphere of civil protection in Ukraine: Functional and Cultural Approach." Abstract Diss. ... Phd in public administration: special. 25.00.02. Kyiv, 2007. Print.

4. Sytnik, G. P. "State regulation in the sphere of software of the national security in Ukraine." Abstract Diss. ... Phd in public administration: special. 25.00.01. Kyiv, 2004. Print.

5. Zhukova, L. A. "Conceptual Principles of state regulation of regional security [Konceptualni pryncipy dergavnogo upravlinnja regional'noyu bezpekoyu]." *Zbirnyk naukovykh prac` NADU 2* (2004): 292–301. Print.

6. Zhukova, L. A. "Main directions of state regulation of risks [Ocnovnye stpathegicheskikh naprjamky dergavnogo vpavlinnya pizykami]." *Zbirnyk naukovykh prac` NADU 2* (2002): 120–129. Print.

7. Rajt, G. *The state regulation [Dergavne vpavlinnya]*. Kyiv: Osnovy, 1994. Print.

8. Nizhnyk, N.R. and Olujko, V.M. *The state regulation in Ukraine: scientific, legal and organizational aspects [Dergavne vpavlinnya v Ukraini: naukovi, pravovi ta organizacijni zasady]*. Kyiv: Lvivska politehnika, 2002. Print.

9. Kuts, Yu.O., Mamonova, V. V., Chaplygin, O.K. *Stable development of territorial community: management aspect [Stalyj rozvytok teritorialnoj gromady: upravlinskij aspect]*. Kharkiv: Magisrt, 2008. Print.

DOI : 10.5281/zenodo.1038904

УДК 351.78; 352

Федорчак В. В., к.держ.упр., докторант, ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

*Fedorchak V., Doctoral Student,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

НАУКОВІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКУ ВИНИКНЕННЯ НС У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

SCIENTIFIC BASES OF DETERMINING OF THE RISK OF EMERGENCY IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті здійснено аналіз наукових засад визначення ризику виникнення НС у системі державного управління України. Виявлено проблеми реалізації такого управління.

Ключові слова: *державне управління, принципи, ризик, НС, безпека.*

The scientific principles of determining the risk of an emergency in the system of public administration of Ukraine are analyzed in the article. The problems of its implementation are defined.

Keywords: *public administration, principles, risk, emergency, security.*

Постановка проблеми. Загальнодержавною проблемою в нашій країні є попередження НС природного і техногенного характеру, максимальне зниження масштабів матеріальних, соціальних та інших втрат. У даний час стало зрозумілим, що сталого розвитку України та її регіонів може бути досягнуто принципово іншим шляхом, зокрема за допомогою вчасного прогнозування НС природного і техногенного характеру та їх попередження. Для реалізації нової стратегії сталого розвитку України та її регіонів, а також здійснення виваженого реформування системи державного управління й реагування на НС безпосередньо необхідне науково-теоретичне обґрунтування та розробка методів і засобів прогнозування та попередження і, насамперед, тих, що пов'язані з оцінюванням ризику, здійсненням превентивних заходів щодо попередження та забезпечення публічними інституціями готовності до реагування на такі ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу та вирішенню проблем державного управління в контексті забезпечення системи безпеки в умовах виникнення НС присвячені наукові роботи С. Андреева, В. Андропова, А. Білоусова, С. Домбровської, М. Кулешова, А. Коссе, С. Майстра, А. Максимова, О. Мельниченко, Д. Полковниченка, С. Пономаренка, Р. Приходько, А. Роміна, В. Садкового, О. Соболя та ін. [1–5].

Постановка завдання. Не применшуючи напрацювань і наукових здобутків цих учених, відзначимо, що існує необхідність у комплексному дослідженні наукових засад щодо визначення ризику виникнення НС в системі державного управління України, що й становить мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Погоджуємося із В. Андроновим, С. Домбровською, С. Назаренко, О. Семків, О. Трушом та ін. [2], що безпека населення і територій, тобто прийнятний рівень безпеки населення, досягається шляхом управління природними ризиками (стихійними лихами) та техногенними (аваріями й катастрофами). Відтак, довгострокові цілі державного управління в масштабі окремої країни визначаються на основі концепції сталого її розвитку (така стратегія в Україні була прийнята у 2015 році), середньострокові цілі – на основі концепції прийнятного ризику, а короткострокові цілі – на основі концепції виправданого ризику (прикладом таких концепцій може служити та, що схвалена Розпорядженням Уряду України від 22.01.2014 № 37-р).

Природний і техногенний ризики досліджують у межах технократичної концепції, представниками якої можна вважати М. Кулешова, А. Коссе, А. Максимова, Д. Полковниченко, С. Пономаренко, О. Соболя та ін. [3]. Згідно із цією концепцією природний і техногенний ризики вимірюються імовірною величиною втрат за певний проміжок часу. Завчасне передбачення ризику та загроз, виявлення факторів, що впливають на сталий розвиток територій, вжиття заходів щодо його зниження шляхом цілеспрямованої зміни цих факторів з урахуванням ефективності заходів, що вживаються, становить об'єкт держуправління ризиком виникнення НС.

В узагальненому вигляді дефінітивне визначення державного управління ризиком виникнення НС у системі публічного адміністрування, яке дають М. Кулешов, А. Коссе, А. Максимов, Д. Полковниченко, С. Пономаренко, О. Соболев та ін. [там само], включає таке: розробку й обґрунтування оптимальних і за необхідності оперативних програм діяльності, покликаних ефективно реалізовувати управлінські рішення у сфері забезпечення соціально-економічної безпеки. Головний елемент цього виду діяльності – процес раціонального розподілу обмежених ресурсів на зниження різних видів ризику з метою досягнення такого рівня безпеки населення і навколишнього природного середовища, який тільки необхідний або можливий, з позиції дії економічних і соціальних чинників. Підґрунтя означеного процесу становить функція контролінгу, складовими якої є моніторинг навколишнього природного середовища й аналіз ризику виникнення НС.

Варто зазначити, що деякі вчені (С. Андреев, А. Білоусов, О. Мельниченко та ін. [1]) слушно пропонують також розглядати державне управління ризиком виникнення НС у межах функції контролінгу, але з уточненням, що таке управління ризиком виникнення НС представляє собою цілеспрямовану діяльність щодо реалізації найкращого з можливих способів зменшення ризиків до рівня, який суспільство вважає прийнятним, виходячи з існуючих обмежень на ресурси і час, базу якої (діяльності) становить оцінювання ризику.

Окрім того, для державного управління ризиком виникнення НС також використовується підхід, заснований на суб'єктивних судженнях, який передбачає свідоме неврахування соціально-економічних аспектів, що в значній мірі визначають рівень безпеки особистості та суспільства. Разом із тим, практико орієнтований науковий підхід до прийняття управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку суспільства та держави, тобто забезпечення безпеки людини і навколишнього його середовища в умовах підвищення якості життя кожного індивідуума, вимагає зваженого і неупередженого мислення, заснованого на кількісному аналізі ризику й наслідків від прийнятих подібних рішень. Ці рішення приймаються в межах системи державного управління ризиками.

Важливою складовою частиною соціального управління має стати система державного управління ризиками виникнення НС або, як її ще називають М. Криштанович, Г. Ситник та ін., управління природною, техногенною та соціальною безпекою України, її регіонів і населення [4].

Науковці наполягають на необхідності характеристики саме реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, що спрямована на гарантування та підтримку безпеки й захист населення та територій від негативної дії НС як у мирний час, так і в особливий період, а також на допомогу іноземним державам в усуненні їх руйнівних наслідків згідно із положеннями міжнародних договорів, укладених Україною [5].

Розкриваючи цю думку Є. Осіпов, Р. Приходько, Д. Полковниченко,

А. Ромін та ін., стверджують, що головна мета держави – це попередження виникнення НС, яка знаходить свою безпосередню реалізацію в межах діяльності Єдиної державної системи запобігання і ліквідації НС, захисту населення і територій від них [там само]. Прикметно, що ця діяльність охоплює, насамперед, виконання функції прогнозування, а вже потім заходів, пов'язаних із контролем і наглядом за небезпечними об'єктами, функціонування яких може зумовити настання НС. Підціллю діяльності Єдиної державної системи запобігання і ліквідації НС є унеможливлення або зменшення розміру збитків від настання НС. Так чи інакше досягнення означеної мети безпосередньо залежить від збалансованої й ефективної роботи всіх інституцій і суб'єктів, які беруть участь в усуненні наслідків дії НС. Окрім того, важливими чинниками, які впливають на досягнення мети державного управління ризиками виникнення НС, є наявність чіткого плану дій, а також ресурсна й інформаційна складова [там само].

Зважаючи на викладене, можемо стверджувати, що забезпечення системи безпеки передбачає захист населення, сфер, галузей і об'єктів економіки та національного надбання держави від дії негативних наслідків НС. Така система є невід'ємною частиною державотворення та державної внутрішньої і зовнішньої політики, як найважливішої форми реалізації державного управління відповідними суб'єктами – органами державної влади й місцевого самоврядування за участі підприємств, організацій, установ і громадян. Упровадження же державної політики у сфері захисту населення і територій від НС охоплює таке: запобігання їх виникненню й адекватне реагування, базис якого становить система вітчизняного та міжнародного законодавства, об'єднане в одне правове поле.

Отже, з позиції системності запорукою дієвості здійснення державного управління ризиками виникнення НС є таке:

- система моніторингу, аналізу ризику і прогнозування надзвичайних ситуацій як основи діяльності щодо зниження ризиків НС;
- система попередження НС і механізми державного регулювання ризиків;
- система ліквідації НС, включаючи оперативне реагування на НС, технічні засоби і технології проведення аварійно-рятувальних робіт, першочергового життєзабезпечення і реабілітації постраждалого населення;
- система підготовки керівного складу органів управління, фахівців і населення в області зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС.

Структура системи державного управління природними та техногенними ризиками в масштабі країни або на конкретній території має вигляд, зображений на рис. 1. Вона включає такі основні елементи:

- визначення рівня прийняттого ризику і побудова механізмів державного регулювання безпеки, виходячи з економічних і соціальних факторів;
- моніторинг навколишнього природного середовища, аналіз ризику для життєдіяльності населення і прогнозування НС;
- прийняття управлінських рішень щодо доцільності проведення захо-

дів захисту;

- раціональний розподіл коштів на превентивні заходи щодо зниження ризику і заходи щодо пом'якшення наслідків НС;

- здійснення превентивних заходів щодо зниження ризику НС і пом'якшення наслідків;

- проведення аварійно-рятувальних та відновлювальних робіт при НС.

З наведеного рисунку видно, що особливе місце серед виокремлених елементів системи державного управління природними та техногенними ризиками займає, зокрема аналіз. Він представляє собою ідентифікацію, оцінювання та прогноз ризику. Власне, це дослідження, спрямовані на виявлення і кількісне визначення різних груп ризиків при здійсненні будь-яких видів діяльності, у т. ч. господарської.

Аналіз ризику зазвичай починається з його ідентифікації, тобто виявлення небезпек на певній території як факторів ризику в разі їх справдження (настання), заснованого на аналізі статистичних даних про небезпечні природні й техногенні явища і результати їх взаємодії з антропосферою – стихійних лихах, аварії і катастрофи, а також механізмів можливого впливу їх негативних факторів на різні групи населення в разі реалізації небезпек.

На сучасному етапі розвитку фундаментальної та прикладної науки запропоновані та застосовуються такі концепції аналізу ризику, які можна експлікувати на ситуацію виникнення НС: технічна (технократична) концепція; економічна концепція; психологічна концепція; соціальна (культурологічна) концепція.

Варто підкреслити, що в межах технократичної концепції після ідентифікації небезпек (виявлення принципово можливих ризиків) оцінюється їх рівень і наслідки, до яких вони можуть призвести, тобто ймовірність відповідних подій і пов'язаний з ними імовірний збиток. Для цього використовують методи оцінки ризику, які загалом діляться на феноменологічні, детерміновані й імовірнісні.

Як зазначають О. Барило, С. Потеряйко, Р. Приходько, А. Титаренко, О. Соболев, О. Яценко та ін. [3; 5] заходи захисту здійснюються в межах єдиної державної системи попередження й усунення негативних наслідків дії НС за двома основними напрямками, а саме:

- превентивні заходи щодо зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС, які здійснюються завчасно;

- заходи щодо пом'якшення (ліквідації) наслідків вже відбулися НС (екстрене реагування, тобто аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, відновлювальні роботи, реабілітаційні заходи та відшкодування збитків).

Уважаємо, що в загальній концепції системи заходів протидії надзвичайним ситуаціям пріоритет повинен бути наданий комплексу заходів, спрямованих на зниження ризику виникнення НС і пом'якшення їх наслідків. Він заснований на управлінні ризиками НС, яке неможливо без інформаційної підтримки підготовки та прийняття відповідних державноуправ-

лінських рішень щодо попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій. Для державного управління ризиком виникнення НС має здійснюватися моніторинг стану природного середовища й об'єктів техносфери, аналіз ризику і прогнозування надзвичайних ситуацій.

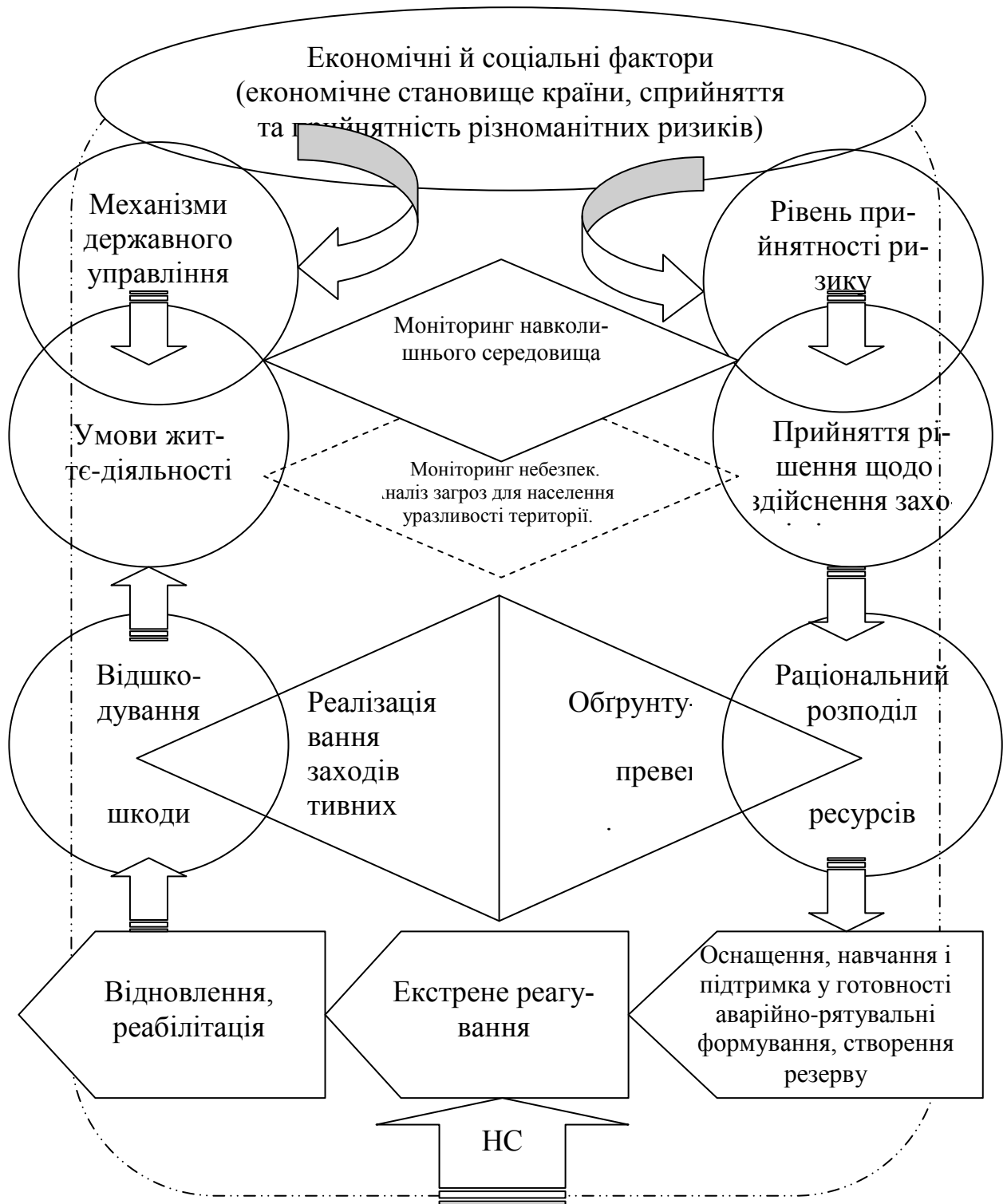

Рис 1. Структура системи управління природними і техногенними ризиками

Відносно потенційно небезпечних об'єктів моніторинг як складова державного контролінгу представляє собою систематичний збір інформації, спостереження і безпосередньо аналіз стану функціонування об'єкту державного управління, що включає такі процедури, як оцінювання параметрів технологічного процесу на цих об'єктах-потенційних джерелах небезпеки, рівня викидів ними шкідливих речовин, стану навколишнього природного середовища на прилеглих до зазначених об'єктів територіях.

Отримана інформація під час здійснення моніторингу щодо тих чи інших процесів і явищ служить основою для аналізу ризику і прогнозування. При цьому метою прогнозування надзвичайної ситуації, власне, ризику її виникнення, є визначення часу виникнення НС, можливого місця, масштабу і наслідків для населення і навколишнього природного середовища.

Система моніторингу, лабораторного контролю та прогнозування надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру є важливою складовою системи державного управління ризиками виникнення НС – інформаційно-аналітичною, яка об'єднує зусилля функціональних і територіальних підсистем ДСНС України в частині прогнозування можливості виникнення надзвичайних ситуацій і їх соціально-економічних наслідків.

Підсумовуючи відзначимо, що для своєчасного отримання достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та потенційно небезпечних об'єктів повинні бути здійснені такі заходи:

1) створений єдиний центр прийому й обробки інформації, що надходить від різних систем і органів виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції;

2) постійно оновлювані відомчі системи спостереження за кількістю пунктів контролю та їх оснащення;

3) створені автоматизовані системи моніторингу та прогнозування, засновані на сучасних засобах дистанційного зондування, у тому числі повітряного і космічного базування;

4) створений банк даних про потенційно небезпечні виробництва і статистичних даних про аварії на них в інтересах оцінки (прогнозу) ризику НС;

5) розроблені й затверджені методики прогнозу виникнення та розвитку небезпечних природних і техногенних явищ.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що вирішення наукової проблеми щодо визначення ризику виникнення НС знаходиться в площині міждисциплінарної науки «Публічне управління й адміністрування», зокрема такого її напрямку, як державне управління у сфері соціально-економічної безпеки України з точки зору цивільного захисту, системність якого (управління) безпосередньо пов'язана із урахуванням особливостей ризиків виникнення НС. На наше переконання, має місце ланцюгова парадигмальність, яка полягає у такому: ефективність забезпечення системи національної безпеки залежить від вчасності та результативності державного управління ризиками виникнення НС, реалізація якого вимагає обґрунтованого вибору не-

обхідної концепції, у тому числі щодо аналізу таких ризиків.

Список використаних джерел

1. Андреев С. О. Формування інституціональних засад діяльності органів місцевого самоврядування в Україні як суб'єктів забезпечення цивільного захисту / С. О. Андреев // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 1 (4). – С. 223–235.
2. Сучасний стан організаційно-правового забезпечення державного управління пожежною безпекою в Україні : монографія / В. А. Андронов, С. М. Домбровська, О. М. Семків, В. Ю. Назаренко. – Х., 2014. – 230 с.
3. Кравців С. Я. Ризик-орієнтований підхід у державному регулюванні у сфері техногенної та пожежної безпеки / С. Я. Кравців, О. М. Соболев, А. Г. Коссе // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 336–341.
4. Криштанович М. Ф. Реалізація механізмів публічного управління у сфері цивільного захисту України щодо національної безпеки / М. Ф. Криштанович // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2017. – Вип. 1 (6). – С. 341–347.
5. Приходько Р. В. Закордонний досвід регулювання запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні / Р. В. Приходько, О. А. Ященко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія. Державне управління. – 2016. – Вип. 2 (5). – С. 272–282.

References

1. Andreev, S.O. "The process of formation of the institutional foundations of the local self-government activities in Ukraine as guarantors of civil defense [Formuvannja institucional'nyh zasad dijal'nosti organiv miscevogo samovrjaduvannja v Ukraini jak sub`ektiv zabezpechennja cyvil'nogo zahystu]." *Visnik Nacional'nogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 1 (2016): 223-235. Print.
2. Andronov, V.A., Dombrovska, S.M., Semkiv, O.M., and Nazarenko, V.Yu. *The modern state of organizational and legal provision of state administration of fire safety in Ukraine [Suchasnyj stan organizacijno-pravovogo zabezpechennja dergavnogo upravlinnja pozhezhoj bezpekoyu v Ukraine]*. Kharkiv: NUCPU, 2014. Print.
3. Kravtsiv, S., Sobol, O., and Kosse A. "The risk-based approach in state regulation in the sphere of technogenic and fire safety [Ryzkyk-orientovanyj pidhid u dergavnomu reguluvanni u sferi tehnogennoj ta pogejnoj bezpeky]" *Visnik Nacional'nogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 1 (2017): 336-341. Print.
4. Kryshchanovych M. "Implementation of the mechanisms of public administration in the sphere civil protection from national security [Realizacija mehanizmiv publichnogo upravlinnja u sferi civil'nogo zahystu schodo nacional'noj bezpeky]" *Visnik Nacional'nogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 1 (2017): 341-347. Print.
5. Pryhod`ko, R. and Yaschenko, O. "The foreign experience of regulation of prevention and liquidation of emergency situations at the regional level [Zakordonnyj dosvid reguluvannja zapobigannja i likvidacii nadzvyčajnyh situacii na regional`nomu rivni]" *Visnik Nacional'nogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 2 (2016): 272-282. Print.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

DOI : 10.5281/zenodo.1038868

УДК 351.862

Барило О. Г., к.т.н., с.н.с., ІДУЦЗУ, м. Київ

Barylo O., PhD in Technical Sciences, Senior Research Worker, Senior Research Worker of the Research Department, Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, Kyiv

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

FOREIGN EXPERIENCE IN CREATION OF THE CIVIL PROTECTION ANALYSIS AND INFORMATION SYSTEM

Проведено аналіз зарубіжного досвіду щодо організації цивільного захисту та його інформаційно-аналітичного забезпечення, визначено напрями його використання в Україні.

Ключові слова: *надзвичайна ситуація, цивільний захист, інформаційно-аналітичне забезпечення, оповіщення, інформування.*

The analysis of foreign experience in the organization of Civil Protection and its informational and analytical maintenance has been carried out as well as priorities on the use of the findings in Ukraine have been determined.

Keywords: *emergency situation, civil protection, informational and analytical maintenance, notification, communication.*

Постановка проблеми. Статистичні дані щодо виникнення надзвичайних ситуацій як в Україні, так і в зарубіжних країнах свідчать про те, що в сучасних умовах на органи державного управління кожної країни покладаються нові функції та завдання. Незважаючи на відмінності в побудові систем державного управління, що функціонують в умовах загрози та виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального, а наразі – і військового характеру, досвід зарубіжних країн щодо запобігання їх виникненню та ліквідації наслідків є актуальним для вивчення та запровадження в Україні.

Зазначене підтверджується з одного боку – аналізом розвитку цивільного захисту в зарубіжних країнах, де керівництво цих держав

приділяє значну увагу, насамперед, питанням прогнозування та запобігання виникнення надзвичайних ситуацій, можливих сценаріїв їх розвитку, а також організації заходів цивільного захисту та оперативному реагуванню на їх виникнення, а з іншого – результатами реформування системи цивільного захисту України, що відбувається повільно, внаслідок чого кількість надзвичайних ситуацій та масштабність їх наслідків зростає, що викликає занепокоєння в суспільстві.

Таким чином, виявлено проблему, сутність якої полягає у тому, що наразі стан цивільного захисту України в цілому, і його інформаційного забезпечення – зокрема, не у повному обсязі відповідає вимогам сьогодення та потребує удосконалення, у той же час, вивчення досвіду зарубіжних країн з організації цивільного захисту та розроблення рекомендацій щодо його запровадження здійснено у поодиноких наукових роботах, що носять розрізнений характер і не являють собою єдиної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання, пов'язані з організацією цивільного захисту та його інформаційного забезпечення розглядалися у попередніх наукових роботах.

Так, О. Бухтатий., О. Радченко., Г. Головченко виявили інформаційно-комунікативні проблеми демократичного державотворення в Україні, що постають у сфері публічного управління та суспільної політики, розглянули роль і місце засобів масової комунікації в державі, порушили проблеми реформування комунальної преси України, висвітлили проблемні питання інформаційної безпеки держави, запропонували нові концептуальні підходи до формування та реалізації державної інформаційно-комунікативної політики [1].

Н. Григоренко розглянув цивільний захист як систему стратегічного забезпечення життєдіяльності держав, що призначена для виконання завдань, спрямованих на захист населення та економіки країн під час виникнення надзвичайних ситуацій, а також проведення рятувальних та інших аварійно-відновлювальних робіт в осередках ураження, провів аналіз досвіду провідних зарубіжних країн щодо побудови системи цивільного захисту, розглянув можливість його запровадження в Україні [2].

П. Гучек дослідив теоретичні основи і методології керування службою надзвичайних ситуацій, запропонував моделі, методи та систему моніторингу й підтримки прийняття рішень в інформаційно-складних ситуаціях для підвищення адекватності представлення інформації про оперативну обстановку в зоні виникнення надзвичайної ситуації в реальному часі [3]. В. Ковальчук розглянув теоретичні підходи до організації систем цивільної оборони країн НАТО в контексті адаптації їх досвіду для України, сформулював висновок, що основним напрямом реформування системи цивільної оборони зарубіжних країн є універсалізація усіх частин та підрозділів, створення мобільних сил, які здатні виконувати завдання як у мирний, так і у воєнний час [4].

I. Кринична провела аналіз державного управління системи цивільного захисту європейських країн, виявила їх спільні основоположні цілі та принципи щодо попередження, боротьби з наслідками і відновлення територій після природних і техногенних катастроф, запропонувала розробити і впровадити концепцію щодо реформування державного управління в сфері цивільного захисту України [5].

Таким чином, виявлено, що питанням удосконалення цивільного захисту з урахуванням зарубіжного досвіду приділено достатньо уваги, але досвід зарубіжних країн щодо створення та розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення та його запровадження в Україні вивчено недостатньо, а наукові праці розрізнені та не носять системного характеру.

Постановка завдання. Метою статті є провести аналіз зарубіжного досвіду щодо побудови цивільного захисту та його складової – інформаційно-аналітичного забезпечення та запропонувати напрями його запровадження в цивільний захист України.

Виклад основного матеріалу. Спільною рисою в системах державного управління зарубіжних держав щодо реагування та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій є наявність спеціального органу, на який покладається реалізація політики в зазначеній сфері.

В США таким органом є Федеральне Агентство Управління в Надзвичайних Ситуаціях – ФЕМА, що є незалежним агентством федерального Уряду та підпорядковане Президенту. Як зазначено у [2, 5] одним із завдань, що покладено на ФЕМА є удосконалення та підвищення захисту систем зв'язку й оповіщення та забезпечення захисту і нормального функціонування федеральних і місцевих органів влади й цивільного захисту, а також координування й навчання місцевих поліцейських і пожежників для протидії терористичним атакам. Окрім того, на ФЕМА покладено відповідальність за підготовку та навчання населення, провадження науково-дослідної роботи з питань цивільного захисту, поширення інформації з цивільного захисту серед населення, участь промислових підприємств та інших установ у заходах цивільного захисту.

Цікавим виявився досвід США щодо загальної побудови органів державного управління цивільним захистом. Начальник ФЕМА є одночасно головою комісії щодо дій у надзвичайних умовах, до складу якої входять помічники президента з національної безпеки, внутрішніх справ і посадовці з внутрішніх урядових відносин, адміністративних і бюджетних питань.

Регіональним керівником цивільного захисту кожного штату є начальник служби цивільного захисту штату зі своїм штабом. Окрім того, утворюються місцеві штаби у графствах, районах, містах. На промислових підприємствах, де 50 і більше працівників, створюються комітети цивільного захисту, які очолюють керівники цих підприємств [2, 5].

Привертає увагу побудова інформаційного забезпечення ФЕМА. На даний час в США існує більше 6 тис. диспетчерських центрів, що приймають

дзвінки на єдиний номер 911, переважну частину яких оснащено спеціальною апаратурою, що забезпечує при надходженні дзвінка у відділення відображення на дисплеї оператора телефонного номера і адреса того, хто дзвонить, та надає керівнику оперативну, достовірну, адекватну та, в цілому – корисну інформацію для прийняття управлінського рішення щодо рятування населення [2, 5]. Однак поряд із позитивним досвідом функціонування вказаної структури слід відмітити і її недоліки, що криються в розгалуженості управлінських органів, громіздкістю та дублюванням їх функцій і завдань, що ускладнює процес управління під час реагування на надзвичайні ситуації.

Підходи до розподілу функцій щодо виконання заходів цивільного захисту та організації його інформаційного забезпечення у європейських країнах мають як певні особливості, так і спільні риси. Так, схожі на FEMA органи державного управління створено у Великобританії – Управління цивільного захисту при Міністерстві внутрішніх справ, Німеччині – Федеральне управління цивільного захисту, підпорядковане канцлеру, Франції – Національне управління цивільного захисту і цивільної безпеки міністерства внутрішніх справ, Італії – Національна служба цивільного захисту під егідою міністерства цивільного захисту.

Має свої особливості структура цивільного захисту Нідерландів, де загальне керівництво цією системою здійснює міністерство внутрішніх справ через головне управління цивільного захисту. При цьому, територію країни поділено на 12 округів (за кількістю провінцій), де діяльністю органів управління цивільного захисту керує комісар провінції, а безпосереднє керівництво здійснює начальник служби цивільного захисту та його штаб.

Особливістю побудови цивільного захисту на регіональному та місцевому рівнях у Нідерландах є те, що начальником служби цивільного захисту окремих громад є бургомістр, якому підпорядковуються всі місцеві служби, що забезпечують безпечну життєдіяльність громад: протипожежна, медична, поліцейська, комунальних послуг та соціального забезпечення. Керівним органом у районі є рада, до складу якої входять бургомістри общин, начальники та штаби цивільного захисту [2, 5].

Цікавим виявився досвід ФРН, де ключовою ланкою системи цивільного захисту на місцевому рівні є добровільні організації та формування. На державному рівні організація цивільного захисту покладається на Міністерство внутрішніх справ, при цьому, забезпечення заходів цивільного захисту здійснюється окремими федеральними міністерствами, тому при МВС створено постійний комітет, якому підвідомчі відділи МВС земель. В його структурі створено центральний орган, що забезпечує координацію дій органів виконавчої влади, комунального самоврядування, установ та організацій з питань надзвичайних ситуацій – Федеральне управління захисту населення та допомоги при катастрофах. Основу формувань цивільного захисту складають підрозділи, що входять до Служби захисту від катастроф,

загальне керівництво якими здійснює федеральний Союз самозахисту. До цієї служби входять або тісно співпрацюють із нею ціла низка добровільних громадських організацій.

Цивільний захист Франції є складовою частиною національної оборони країни, загальне керівництво яким здійснює міністр внутрішніх справ через департамент цивільного захисту. Для виконання завдань із захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій в країні створено спеціальні органи управління, а цивільний захист передбачає функціонування всіх гілок влади та поєднує відповідальність як держави, так і місцевих адміністрацій під час виконання завдань із запобігання, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків [2, 5].

У Великобританії загальне керівництво цивільним захистом також здійснюється Міністерством внутрішніх справ, а на місцевому рівні виконання заходів організують ради графств, адміністративних районів, муніципалітетів міст через спеціально створені комітети.

У Швеції функції організації планування та забезпечення заходів реагування на надзвичайні та кризові ситуації, а також проведення рятувальних робіт починаючи з 2009 р. покладено на Шведське цивільне агентство на випадок непередбачених ситуацій (далі – MSB). MSB співпрацює з органами місцевого самоврядування (на рівні муніципалітетів) та добровільними громадськими організаціями у виконанні свого основного завдання – попередження виникнення надзвичайних ситуацій та допомога населенню у разі їх виникнення. MSB у своїй діяльності приділяє значну увагу навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, основу якої складає навчальна, роз'яснювальна та профілактична робота. Структурними підрозділами MSB є інформаційний та аналітично-дослідницький департаменти, на які покладаються завдання з організації інформаційно-аналітичної роботи, забезпечення інформування органів державного управління та населення країни про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій. Крім того, до структури MSB відносяться інші функціональні департаменти: попередження виникнення надзвичайних ситуацій, забезпечення заходів у випадку надзвичайних ситуацій, міжнародного співробітництва, забезпечення нагляду, а також адміністративні департаменти: юридичний, та з питань співробітництва з країнами ЄС. Очолює MSB Генеральний директор, який входить також до керівного органу цієї установи – правління [6].

Шведська система готовності до надзвичайних ситуацій спрямована на захист життя і здоров'я, життєво важливої інфраструктури від всіх видів небезпек і ризиків на основі оцінки ризиків виникнення надзвичайних ситуацій та готовності до реагування на них, також програм, профілактики, планування, забезпечення готовності, реагування та відновлення. Вона, в першу чергу, будується на принципі відповідальності органу державного управління, місцевого самоврядування та суб'єкту господарювання за виконання заходів із запобігання надзвичайним ситуаціям, реагування на них та

ліквідації їх наслідків [6].

При цьому на регіональному рівні округа адміністративних рад несуть відповідальність за координацію діяльності структур цивільної оборони, а також виступають у якості координаційного центру між державними та приватними партнерами, із засобами масової інформації під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та стихійних лих. На місцевому рівні Шведські муніципалітети мають велику ступінь автономії і грають важливу роль в галузі планування та готовності до дій під час виникнення надзвичайних ситуацій. У даній ситуації муніципальна влада несе всю відповідальність за всі заходи цивільного захисту та управління з ліквідації надзвичайних ситуацій на місцевому рівні. У таких випадках муніципалітети мають підтримку і допомогу з боку керівного складу округу. До повноважень муніципалітетів належить організація пожежної безпеки та рятувальних робіт у разі нещасних випадків. Окрім того, кожен муніципалітет відповідає за цивільну оборону та термінову мобілізацію. Також муніципалітети здійснюють контроль за діяльністю, небезпечною для навколишнього середовища, фінансують рятувальні служби [6].

Погоджуємося із висновками І. Криничної, яка зауважує, що аналіз досвіду зарубіжних країн щодо створення та функціонування цивільного захисту і перспектив розвитку державного управління у зазначеній сфері свідчить про те, що, незважаючи на спільні характеристики та певні відмінності в структурі, підпорядкуванні та керівництві силами цивільного захисту, на вказані системи покладаються аналогічні завдання, що полягають у плануванні заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпеченні адекватного реагування на них, здійсненні державного управління в умовах їх виникнення та ліквідації наслідків, наданні допомоги населенню та їх навчанні діям в екстремальних ситуаціях [5].

Крім того, вважаємо справедливими висновки, що сформулювала І. Кринична за результатами вивчення досвіду функціонування цивільного захисту зарубіжних країн, в яких відзначила відсутність єдиних підходів європейських країн до створення та впровадження систематизованих планів дій, та виявила низький рівень взаємодії під час використання національних та регіональних ресурсів, що виділяються для ліквідації надзвичайних ситуацій, безсистемність у підходах керівництва країн-членів Європейського Союзу до реагування на кризи [5].

Цікавим виявився аналіз досвіду країн Євросоюзу щодо спільних дій під час реагування на масштабні надзвичайні ситуації, коли країна-член Євросоюзу виявилася не в змозі самостійно вирішити питання щодо забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій. В таких умовах країни Європейського Союзу застосовують організаційні заходи щодо запровадження європейської системи реагування на надзвичайні ситуації за рахунок формування спільних сил цивільного захисту, що здатні реагувати на виникнення надзвичайних ситуацій на віддалених територіях країн-

членів Європейського Союзу. При цьому, за рішенням країн Євросоюзу, передбачається використовувати Глобальну систему спостереження за навколишнім середовищем та безпекою і стаціонарні супутники країн ЄС [5]. Крім того, вважаємо позитивним досвідом європейських країн щодо перерозподілу прав, відповідальності, витрат між центральними органами державного управління та організаціями на місцях на користь останніх, внаслідок чого зростає відповідальність місцевих органів влади та громад. При цьому важливим питанням є впровадження заходів щодо надання фінансових ресурсів на виконання заходів цивільного захисту із центрального на місцевий рівень та приватний сектор.

Справедливим висновком І. Криничної вважаємо про те, що в сучасних умовах, коли цивільний захист нашої держави функціонує у режимі ведення військових дій на сході України, важливим питанням постає врахування зарубіжного досвіду США та європейських країн, де одним із основних напрямів реформування сфери цивільного захисту є розширення функцій та завдань системи органів державного управління в умовах надзвичайних ситуацій, переорієнтація їх сил та засобів на дії як у мирний, так і у воєнний час. При цьому, в європейських системах цивільного захисту сили та засоби застосовуються для захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій в мирний час, враховуючи можливі прояви акцій тероризму [5].

Також погоджуємося з І. Криничною [5], що слід ураховувати досвід функціонування систем цивільного захисту США та європейських держав, де цивільний захист та його систему інформаційно-аналітичного забезпечення є складовою суспільного життя та, відповідно до законодавства, кожен громадянин повинен і має право брати участь у заходах, спрямованих на забезпечення захисту від НС та ліквідацію їх наслідків.

Висновки. Вважаємо, що європейський підхід до побудови цивільного захисту найбільш прийнятний для нашої країни, а саме: загальне керівництво цивільним захистом здійснює центральний орган виконавчої влади, а повноваження, фінансові та матеріальні ресурси необхідно надавати регіонам, місцевим органам виконавчої влади та громадам, які самостійно вирішують нагальні питання безпечної життєдіяльності населення на місцях.

Сформульовано висновок, що децентралізована модель організації суспільного життя в цілому, і цивільного захисту – зокрема, в умовах сталого соціально-економічного розвитку держав Євросоюзу довела свою перевагу над централізованою.

Здійснення реформи цивільного захисту, на наш погляд, має відбуватися за досвідом європейських країн на таких рівнях: політичному, пов'язаному з формуванням інституційних умов демократизації суспільства в цілому, і сфери цивільного захисту – зокрема; інституційному, спрямованому на перебудову її структурних елементів – організаційних відносин між різними рівнями державного управління, функціональному, що полягає у перерозподілі функціональних відносин між місцевими, регіональними та

центральними органами державного управління у сфері цивільного захисту.

Врахування зарубіжного досвіду щодо удосконалення цивільного захисту та його складової – системи інформаційно-аналітичного забезпечення, потребує від органів державного управління виконання низки організаційних заходів. При цьому, на наш погляд, важливим питанням є удосконалення одного із заходів цивільного захисту, а саме: оповіщення органів державного управління та населення про загрозу та виникнення НС, інформування органів державного управління про масштаби, наслідки та можливий розвиток надзвичайних ситуацій, що становить основу прийняття обґрунтованих управлінських рішень, інформування населення про надзвичайні ситуації та їх навчання діям у кризових ситуаціях. Наразі вказані елементи інформаційного забезпечення як на законодавчому, так й організаційному рівнях означені фрагментарно та не становлять єдиної системи. Тому, в таких умовах, на наш погляд, складовою цивільного захисту має бути не розрізнені елементи інформаційного забезпечення, а система інформаційно-аналітичного забезпечення цивільного захисту України.

Подальшим напрямом наукових досліджень за даною проблематикою вбачається у дослідженні категорійно-понятійний апарату, що визначає сутність цивільного захисту в цілому, та його інформаційно-аналітичного забезпечення – зокрема.

Список використаних джерел

1. Бухтатий О. Україна медійна: на порозі інформаційної революції: монографія / О. Бухтатий, О. Радченко, Г. Головченко / За наук. ред. д. держ. упр., проф. О.В.Радченка. – К.: Видавець СВС Панасенко, 2015. – 208 с.
2. Григоренко Н. В. Зарубіжний досвід побудови систем надання державних послуг у сфері цивільного захисту / Н. В. Григоренко // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 2. – С. 290-297.
3. Гучек П. Й. Моделі, методи та інформаційні технології керування службою надзвичайних ситуацій регіонального рівня: дис. д.техн.н.: 05.13.06 / ДВНЗ «Херсонський державний технічний університет». – Херсон, 2016. – 332 с.
4. Ковальчук В. Теоретичні підходи до організації систем цивільної оборони країн НАТО в контексті адаптації їх досвіду для України / В. Ковальчук // Ефективність державного управління. – 2015. – Вип. 42. – С. 85-93.
5. Кринична І. Державне управління процесами запобігання та профілактики надзвичайних ситуацій: прaksiологічний досвід / І. Кринична // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 1 (16). – С. 81-88.
6. Труш О. О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн-членів Європейського союзу Північної Європи та Норвегії / О. О. Труш // Державне будівництво. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_50.

References

1. Bukhtatyj, O. Radchenko, O. and Holovchenko, H. *Ukraine media: on the threshold of the information revolution [Ukraina medijna: na porozi informatsijnoi re-*

voliutsii]. Kyiv: SVS Panasenko, 2015. Print.

2. Hryhorenko, N.V. "Foreign experience constructing systems of public services in the field of civil protection [Zarubizhnyj dosvid pobudovy system nadannia derzhavnykh posluh u sferi tsyvil'noho zakhystu]." *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia* 2 (2015): 290-297. Print.

3. Huchek, P.J. *Models, methods and information technologies of the management of regional emergency services*. Diss. SHEE "Kherson National Technical University", Kherson, (2016). Print.

4. Koval'chuk, V. "Theoretical approaches to the organization of civil defense of NATO in the context of adapting their expertise to Ukraine [Teoretychni pidkhody do orhanizatsii system tsyvil'noi oborony krain NATO v konteksti adaptatsii ikh dosvidu dlia Ukrainy]." *Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnia* 42 (2015): 85-93. Print.

5. Krynychna, I. "Public administration of processes of prevention and prevention of emergencies: praxiological experience [Derzhavne upravlinnia protsesamy zapobihannia ta profilaktyky nadzvychajnykh sytuatsij: praksyolohichnyj dosvid]." *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia* 1(16) (2013): 81-88.

6. Trush, O.O. "Experience in the construction and operation of civil protection systems of the European Union member states of northern Europe and Norway [Dosvid pobudovy ta diial'nosti system tsyvil'noho zakhystu krain-chleniv Yevropejs'koho soiuzu Pivnichnoi Yevropy ta Norvehii]." *State building* 2 (2009): n. pag. Web. 15 Sept. 2017. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_50>.

DOI : 10.5281/zenodo.1038882

УДК 614.256

*Кравців С. Я., викладач-методист, НУЦЗУ, м. Харків,
Соболь О. М., д.т.н., с.н.с., НУЦЗУ, м. Харків*

*Kravtsiv S., teacher supervisor of the Scientific-methodical Centre of the
Educational Institutions Sphere of Civil Protection, National University of Civil
Protection of Ukraine, Kharkiv,*

*Sobol O., doctor of technical science, senior researcher, professor of the
Department of Management and Organization Activities in Civil Protection,
National University of the Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

**ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ
ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОЖЕЖНОГО РИЗИКУ**

**MAJOR FACTORS INFLUENCE ON THE INTEGRAL
FIRE RISK LEVEL**

Робота присвячується дослідженню основних факторів, що впливають на рівень ризику для людини загинути від пожежі в одиницю часу на території України. За допомогою аналізу статистичних даних показано наявність проблемних питань щодо забезпечення пожежної безпеки у сільській місцевості. Зазначена необхідність побудови моделі управління пожежним ризиком з метою мінімізації його рівня.

Ключові слова: *пожежний ризик, сільська місцевість, ризик-орієнтований підхід, прийнятий ризик, модель управління.*

The work is devoted to the study of the main factors influencing the risk level for a person to perish from a fire per unit time in Ukraine. The analysis of statistical data shows the presence of problematic issues concerning provision of fire safety in rural areas. The necessity of constructing a model of fire risk management in order to minimize its level is indicated.

Key words: *fire risk, countryside, risk-oriented approach, accepted risk, management model.*

Постановка проблеми. Ступінь інтегрального пожежного ризику являє собою значення, яке повинно бути в припустимих межах для забезпечення безпеки населення. Аналіз статистичних даних дозволив зробити висновок про те, що ризик для людини загинути внаслідок впливу небезпечних факторів пожежі в Україні має неприйнятний рівень (особливо у сільській місцевості), що підтверджується великою кількістю загиблих. У зв'язку з цим, існує актуальна науково-прикладна проблема зниження інтегрального пожежного ризику на території нашої держави до рівня, який обґрунтований у провідних європейських країнах. Однією із задач, що сприятиме вирішенню зазначеної проблеми, є розробка моделей та методів управління інтегральним пожежним ризиком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботі [1] було розглянуто закордонний досвід стосовно регулювання ризику (зокрема і пожежного) до прийнятних меж. В роботі [2] на прикладі розрахунків по районах Харківської області показано, що показники рівня інтегрального пожежного ризику вищі прийнятних [3]. В роботі [4] було розраховано пожежні ризики R_1 , R_2 та R_3 для всіх областей України та м. Києва. Ступінь ризику по розрахунках був понад норму, що свідчить про наявність проблемних питань стосовно забезпечення прийнятного рівня пожежної безпеки.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження рівня ризику для людини загинути від пожежі в одиницю часу на території нашої держави, а також обґрунтування факторів, що впливають на даний вид ризику.

Виклад основного матеріалу. Основним правом будь-якої людини є право на життя. Конституція України [5] передбачає правові засади піклування держави про охорону життя, здоров'я громадян. Також в Конституції вказано, що найвищою соціальною цінністю є людина, її життя і здоров'я,

честь і гідність, недоторканість і безпека. У статті 7 [5] зазначено наступне: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань». Враховуючи вищесказане можна стверджувати, що держава повинна здійснювати заходи з метою мінімізації ризику загибелі людини, зокрема, забезпечувати рівень пожежного ризику в прийнятних межах. У роботі [4] дається визначення таким термінам, як «пожежний ризик», «управління пожежним ризиком» та «допустимий пожежний ризик». В даній роботі буде розглянуто ризик R_3 – ризик людини загинути від пожежі за одиницю часу (в даному випадку протягом року). У роботі [1] детально досліджуються рівні пожежних ризиків, а саме: 1) зневажливий ризик; 2) прийнятний ризик; 3) надмірний ризик.

Для ідеального випадку держава повинна забезпечити зневажливий ризик для людини, яким в принципі можна було б знехтувати в результаті малої значимості, але враховуючи фінансову сторону вирішення даного питання нас влаштує, по крайній мірі, прийнятна область пожежного ризику. Для визначення рівня інтегрального пожежного ризику на території України було опрацьовано статистичні дані щодо пожеж та їх наслідків по всіх областях. На рис. 1 показано динаміку інтегрального пожежного ризику для деяких областей України, м. Києва та України загалом (без урахування інформації по Луганській та Донецькій областях, а також по АР Крим) за останні 7 років.

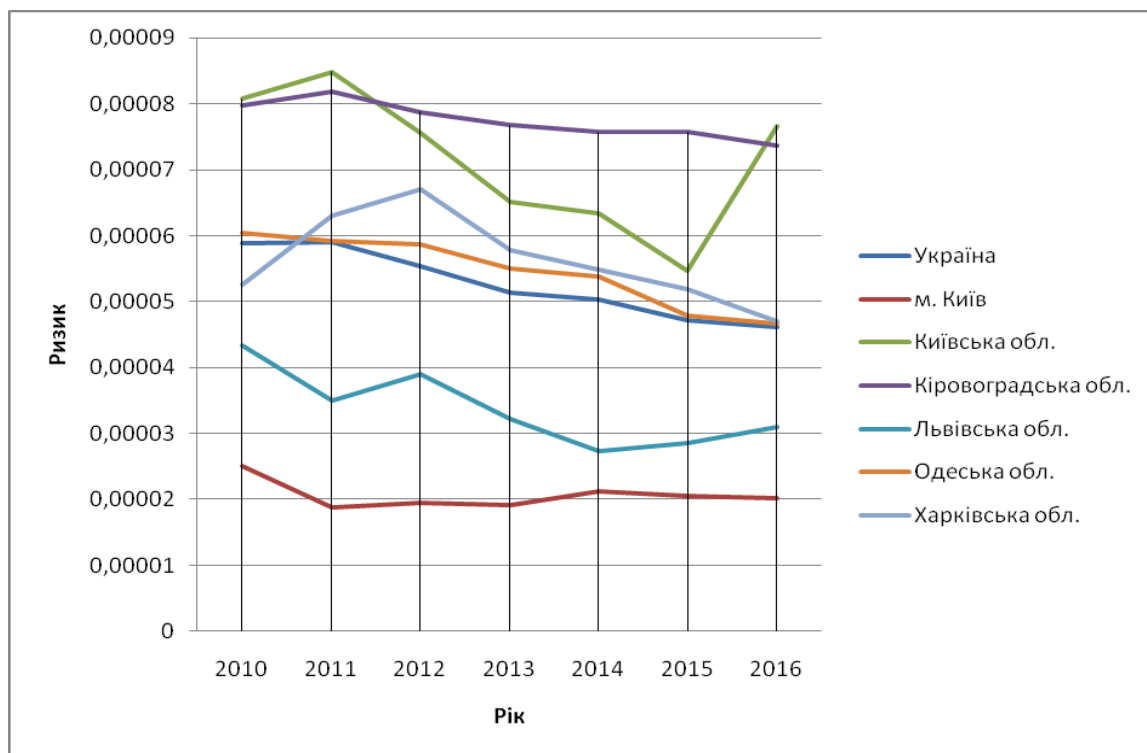

Рис. 1. Динаміка інтегрального пожежного ризику в Україні, м. Києві та деяких областях України

Відповідно до Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [3], під час визначення рівнів прийнятних ризиків мають застосовуватися значення ризиків, що використовуються в економічно розвинутих державах, а саме:

- мінімальний ризик – менший або який дорівнює $1 \cdot 10^{-8}$;
- гранично допустимий ризик – який дорівнює $1 \cdot 10^{-5}$.

Ризик, значення якого нижче або дорівнює мінімальному, вважається абсолютно прийнятним.

Ризик, значення якого більше гранично допустимого, вважається абсолютно неприйнятним.

Основними механізмами державного регулювання у сфері управління ризиками є державна стандартизація, сертифікація, державна експертиза, державний нагляд і контроль, ліцензування, економічне регулювання, декларування безпеки небезпечних об'єктів і страхування.

Якщо порівнювати значення гранично допустимого ризику з розрахованими, то можна побачити, що всі значення перевищують нормативне. Найменше значення, близьке до граничного, у м. Києві, але найбільше в Київській області, що показує наявність проблем із забезпечення пожежної безпеки саме у сільській місцевості.

Було зроблено припущення, що основними факторами, які впливають на рівень ризику для людини загинути від пожежі за одиницю часу, є такі:

- кількість пожеж, що сталися у відповідному регіоні;
- кількість загиблих внаслідок пожеж;
- середній час прямування оперативних підрозділів до місця пожежі;
- середній час локалізації пожежі;
- середній час ліквідації пожежі;
- кількість населення, що мешкає у відповідному регіоні.

Вибір даних факторів пояснюється тим, що на рівень зазначеного інтегрального пожежного ризику безпосередньо впливає кількість пожеж у відповідному регіоні, кількість загиблих внаслідок пожеж та кількість населення, що мешкає у регіоні, оскільки кожна особа потенційно може зіштовхнутися з небезпечними факторами пожежі.

Очевидно, що на рівень даного інтегрального пожежного ризику, який характеризує наслідки пожеж, безпосередньо впливають дії особового складу оперативних підрозділів, які можуть бути об'єктивно оцінені за допомогою таких параметрів, як час прямування до місця пожежі, час локалізації та ліквідації пожежі.

Таким чином, наступний крок – доведення значущості виявлених факторів, а також побудова моделі управління ризиком для людини загинути від пожежі в одиницю часу. Це дозволить у подальшому розробити науково-обґрунтовані рекомендації по підвищенню рівня пожежної безпеки на території нашої держави.

Висновки. В даній роботі було досліджено основні фактори, що впли-

вають на рівень ризику для людини загинути від пожежі в одиницю часу на території України. За допомогою аналізу статистичних даних показано наявність проблемних питань щодо забезпечення пожежної безпеки у сільській місцевості. Подальші дослідження будуть спрямовані на побудову моделі управління інтегральним пожежним ризиком та на розробку науково-обґрунтованих рекомендацій по підвищенню рівня пожежної безпеки на території нашої держави.

Список використаних джерел

1. Кравців С.Я. Аналіз закордонного досвіду державного регулювання рівня прийняттого ризику / С.Я. Кравців, О.М. Соболев // Вісник Національного університету цивільного захисту України, 2016. – Вип. 2 (5) – С. 297-302.
2. Кравців С.Я. Аналіз інтегрального пожежного ризику на території районів Харківської області / С.Я. Кравців, О.М. Соболев // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил, 2016. – Вип. 4 (49) – С. 177-179.
3. Про схвалення Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.01.2014 № 37-р. –Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-p>.
4. Kravtsiv S.Ya. The analysis of integral risks of the territory of Ukraine / S.Ya. Kravtsiv, O.M. Sobol, A.V. Maksimov // Проблеми надзвичайних ситуацій: збірник наукових праць, 2016. – Вип. 23. – С. 53-60. – Режим доступу: <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol23/Kravtsiv.pdf>.
5. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/254к/96-вр/page>.

References

1. Kravtsiv, S.Ya. and Sobol, O.M. "The analysis of foreign experience of state regulation on the level of acceptable risk [Analiz zakordonnogo dosvidu dergavnogo reguluyvannja rivnja pryjnjatnogo ryzyku]." *Visnik Natsionalnogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy* 2 (5) (2016): 297–302. Print.
2. Kravtsiv, S.Ya. and Sobol, O.M. "Integral fire risk analysis in the districts of Kharkiv region [Analiz integralnogo pozhezhnogo ryzyku na terytoriyi rajoniv Xarkivskoyi oblasti]." *Collection of scientific works of KNUAF* 4 (49) (2016): 177-179. Print.
3. Ukraine. The Cabinet of Ministers of Ukraine. *On Approval of the Concept of Risk Management of Emergencies of Technogenic and Natural Character*. N.p., 22 Jan. 2014 Web. 25 Sept. 2017. <<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-p>>.
4. Kravtsiv, S.Ya., Sobol, O.M. and Maksimov, A.V. "The analysis of integral risks of the territory of Ukraine." *Problems of Emergencies: a collection of scientific works* 23 (2016): 53-60. Print.
5. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *The Constitution of Ukraine*. N.p., 28 Jun. 1996 Web. 25 Sept. 2017. <<http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/254к/96-вр/page>>.

Кулешов М. М., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків

Kyleshov N., PhD in Technical Sciences, Associate professor, Associate Professor of Management and Organization in the Sphere of Civil Protection Department, National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv

ЩОДО ЗМІСТУ ТА МЕХАНІЗМІВ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПИТАНЬ ПОЖЕЖНОЇ І ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

REGARDING THE CONTENT AND MECHANISMS OF OVERSIGHT ACTIVITIES ON ISSUES OF FIRE AND TECHNOGENIC SECURITY

В статті розглянуті питання необхідності збереження системи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки. Здійснено пошук шляхів уникнення негативних тенденцій реформування наглядових органів державної служби України з надзвичайних ситуацій та розроблені пропозиції з програмних дій і напрямків удосконалення наглядової діяльності.

Ключові слова: *нагляд, контроль, наглядова діяльність, пожежна, техногенна безпека, система, функції.*

In the article the questions of the need to preserve the system of state supervision (control) in the sphere of fire and technogenic security. We search for ways to avoid the negative trends of the reform of the Supervisory bodies of public service of Ukraine of emergency situations and proposals for program actions and ways to improve oversight activities.

Keywords: *Supervision, control, oversight, fire, technological security, system, functions.*

Постановка проблеми. Стратегією реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) [5] зазначено, що існуюча система ДСНС не дає змоги в повному обсязі виконувати покладені на Службу завдання з реалізації державної політики у сфері цивільного захисту (ЦЗ), забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення, його захисту від надзвичайних ситуацій (НС), пожеж та інших небезпечних подій. З огляду на зазначене, а також зміни, що відбуваються в державі у зв'язку з децентралізацією влади, реформуванням системи безпеки і оборони держави зумовлюють необхідність проведення реформування системи ДСНС.

Стратегією визначені шляхи і способи розв'язання наявних проблем

одним з яких є перехід від системи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки до системи запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та профілактики пожеж.

До 2020 року визначено порядок реалізації заходів відповідного плану реалізації стратегії [4].

Разом з тим, на шляху реалізації стратегічних проектів виникає, як правило, багато непередбачуваних моментів і ризиків, які ускладнюють проведення реформ, або можуть привести навіть до негативних результатів через розбалансування існуючої системи, коли порушуються старі зв'язки та механізми, а нові виявляються не ефективними та не життєздатними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання змісту наглядової функції державних органів, правового забезпечення наглядової діяльності в окремих галузях, проблем реалізації наглядових повноважень розглядалися в роботах В.М. Андреева, О.Г. Бондаря, П.П. Петрова, В.Г. Тевела, В.М. Ємельянова та деяких інших науковців. Проте проблеми організації наглядової діяльності у сфері пожежної і техногенної безпеки досліджені недостатньо та потребують більш широкого вивчення.

Постановка завдання. Обґрунтування необхідності збереження системи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки. Пошук шляхів уникнення негативних тенденцій реформування наглядових органів ДСНС України та розробка пропозицій з програмних дій і напрямків удосконалення наглядової діяльності з попередження НС.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що контрольно-наглядова діяльність, як невід'ємне право і обов'язок органів державної влади, здійснюється у відповідності із приписами правових норм та є складовою державного управління. Державний нагляд (контроль) з питань ЦЗ здійснюється за додержанням вимог чинного законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, захисту населення і території від НС [2]. Основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження наглядових органів, їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду в Україні визначаються рамковим Законом «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [1].

Відповідно до цього закону державний нагляд здійснюється за наступними принципами:

- пріоритетності безпеки в питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами та цілями у сфері господарської діяльності;
- підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;
- рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

- гарантування прав і законних інтересів кожного суб'єкта господарювання;
- об'єктивності й неупередженості здійснення державного нагляду (контролю), неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв;
- здійснення державного нагляду (контролю) лише за наявності підстав та в порядку, визначених законом;
- відкритості, прозорості, плановості й системності державного нагляду (контролю);
- неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю) і неприпустимості здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання;
- невтручання органу державного нагляду (контролю) у діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;
- відповідальності органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства, порушення прав та законних інтересів суб'єкта господарювання;
- дотримання умов міжнародних договорів України;
- незалежності органів державного нагляду (контролю) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян;
- наявності одного органу державного нагляду (контролю) у складі центрального органу виконавчої влади;
- презумпції правомірності діяльності суб'єкта господарювання у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта,
- виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю);
- орієнтованості державного нагляду (контролю) на запобігання правопорушенням у сфері господарської діяльності;
- недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності та застосування до них санкцій;
- здійснення державного нагляду (контролю) на основі принципу оцінки ризиків та доцільності.

Разом з тим, практика діяльності наглядових органів показує, що ряд задекларованих принципів, під час реалізації наглядових функцій, порушується або залишається не реалізованими. Зокрема, це стосується неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю), недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого

планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності та застосування до них санкцій, здійснення державного нагляду (контролю) на основі принципу оцінки ризиків і доцільності та деякі інші.

В останні роки органами державної влади проводиться політика щодо обмеження функцій і повноважень наглядових органів, з метою зниження тиску на суб'єкти господарювання, посиляючись на недосконалість системи та мирові практики, які рахуються більш ефективними. Аргументами такої постановки питання є таке:

1. Відсутність системного підходу і обґрунтованих критеріїв при виборі об'єктів перевірок.

2. Складна і незрозуміла, для суб'єкта господарювання, процедура перевірок.

3. Слабка інформаційна робота наглядових органів.

4. Велика кількість норм і правил технічного регулювання не відповідає сучасним вимогам.

5. Збереглася практика оцінки діяльності контролюючих органів за кількістю і загальним розміром застосованих санкцій.

6. Корупційна складова.

7. Багато вимог, норми і правила завищені і не пристосовані для умов господарської діяльності в умовах ринкової економіки. У зв'язку з чим, суб'єктам господарювання легше сплатити штраф, ніж виконати всі норми і вимоги, тому що найчастіше їх дотримання призводить до збитковості бізнесу.

8. Складність виконання вимог технічного регулювання для більшості суб'єктів, які не відповідають сучасним вимогам ведення господарської діяльності, застаріли і їх занадто багато.

Зазначені аргументи дійсно є обґрунтованими і вони у повній мірі відображають також стан існуючої системи нагляду (контролю) у сфері пожежної і техногенної безпеки, яка потребує удосконалення.

Отже, наглядова діяльність ДСНС України потребує реформування, метою якого повинно бути створення сучасної, ефективної та кваліфікованої служби нагляду і контролю, орієнтованої на запобігання виникнення НС та профілактику пожеж.

Слід зазначити, що автором статті, у своїх публікаціях раніше, зверталась увага на наявність ряду загальновідомих факторів, які не завжди враховувалися під час розробки і реалізації проектів перетворень, насамперед це:

1. Складність об'єкту перетворення (реформування).

2. Недостатня наукова та економічна обґрунтованість розробки.

3. Відсутність або недостатність фінансових ресурсів.

4. Інертність системи і небажання органів управління лишатися владних повноважень, прислідуючи при цьому свої вузьковідомчі інтереси.

Стосовно питань, які розглядаються, слід зазначити, що ці фактори і

зараз залишаються дуже важливими і актуальними.

Складність об'єкту реформування, яким є ДСНС України, характеризується своєю багатопрофільністю та специфікою завдань і функцій.

Саме специфіка діяльності органів управління і підрозділів ДСНС за кожним функціональним напрямком потребує уніфікованого підходу до оцінки їх стану, ефективності функціонування, з метою виявлення проблем та визначення шляхів їх вирішення, з урахуванням позитивного досвіду інших країн, але не шляхом "сліпого" копіювання цього досвіду без урахування національних особливостей, рівня свідомості і правової відповідальності суспільства, громадян, суб'єктів господарювання за дотриманням вимог законодавства у сфері ЦЗ, пожежної і техногенної безпеки.

Слід також нагадати, що на різних історичних етапах розвитку служби деякі некомпетентні рішення органів управління, у ряді випадків, приводили до розбалансованості системи та невизначеності розвитку подій у майбутньому, що не є припустимим.

Уникнення негативних тенденцій реформування можливо лише за умови чіткого розуміння справи і уявлення механізмів реалізації заявлених заходів та законодавчого їх закріплення, з урахуванням інтересів усіх сторін цього процесу. Тому сьогодні, наприклад, взагалі є некоректним вести мову про перехід від системи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки до системи запобігання виникненню НС та профілактики пожеж. Адже державний нагляд (контроль) є одним із складових частин існуючої зараз системи запобігання НС, до якої, крім нагляду віднесено: моніторинг і прогнозування НС; державну стандартизацію, експертизу у сфері ЦЗ; сертифікацію засобів ЦЗ та страхування [2]. Саме ця система є одним з механізмів державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання з питань ЦЗ і виключення з її наглядової складової порушує цілісність зазначеного механізму. У даному випадку мову, мабуть, треба вести не про відмову від системи нагляду як такої, а скоріш за все про делегування деяких повноважень у цій царині іншим державним органам. При цьому слід пам'ятати, що нагляд є формою діяльності державних органів щодо забезпечення виконання законодавства, у нашому випадку з питань пожежної і техногенної безпеки, а контроль - це одна з найважливіших функцій управління, без якої неможливе існування як окремого підприємства, так і держави в цілому. Сама практика наглядової діяльності ДСНС України характеризується поєднанням елементів нагляду і контролю у відповідній сфері діяльності і усунення або дистанціювання ДСНС України від реалізації зазначеної функції є неприпустимим.

Наступне, на що слід звернути увагу під час реалізації проекту ворень є те, що загроза виникнення пожеж та техногенних НС несе ймовірність впливу небезпечних їх чинників на людину, його власність і середовище проживання, що можуть призвести до загибелі або травмування людей і нанесення матеріального, соціального або екологічного збитку.

Виходячи з даного визначення, проблема загроз від пожеж та НС техногенного характеру повинна розглядатися з точки зору інтересів конкретної людини, власника, суспільства і держави, а не тільки з інтересів бізнесу, як у ряді випадків декларується зараз. На жаль представники бізнесу дуже часто у погоні за прибутками нехтують правилами та вимогами пожежної і техногенної безпеки, тим самим ставлять під загрозу життя і здоров'я людей. Тобто, у цьому аспекті повинні враховуватися інтереси усіх суб'єктів системи безпеки.

Вище зазначене дозволяє, з урахуванням досвіду деяких інших країн [3], сформулювати наступні програмні заходи з удосконалення однієї із складових частин системи запобігання НС - державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки:

1. Впровадження системи управління ризиками в діяльність контролюючих органів для оптимізації їх роботи і кращого виявлення загроз, що виходять від суб'єктів господарювання, тобто реалізація закріпленого на законодавчому рівні принципу управління ризиками.

2. Здійснення підготовки кадрів в області аналізу і оцінки ризиків.

3. Розробку та запровадження нових форм і методів роботи державних контролюючих органів з суб'єктами господарювання спрямованих на попередження пожеж і НС в періоди між плановими перевірками. Спрощення та впорядкування самих процедур перевірок.

4. Впровадження в роботу контролюючих органів принципу «орієнтованості на клієнта» з метою посилення превентивної функції контрольної діяльності та переходу до політики інформування (консультування) «клієнтів» (суб'єктів господарювання, населення).

5. Впровадження стратегічного планування та застосування методів оцінки ефективності роботи наглядових (контролюючих) органів, які не повинні базуватися на кількісних показниках адміністративних (штрафних) санкцій.

6. Створення гнучкої і необтяжливої для бізнесу системи контролю і нагляду, яка забезпечує безпеку людей і навколишнього середовища при менших фінансових і трудових витратах у порівнянні з традиційною системою контролю з одночасним підвищенням рівня відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки.

7. Підвищення спроможності державних контрольних і наглядових органів найбільш повно і точно виявляти можливі загрози суспільству та навколишньому середовищу, а також події, які можуть привести до виникнення загроз.

Напрямами реалізації програмних дій можуть бути такі:

- інституційна реорганізація державних контролюючих органів;
- перегляд законодавчої бази, у т. ч. актів технічного регулювання;
- удосконалення системи професійної підготовки кадрів з наглядової

діяльності, впровадження сучасної системи матеріального стимулювання персоналу;

– створення інформаційних систем і баз даних для визначення секторів і підприємств з підвищеним рівнем ризику;

– впровадження нових форм і методів в процедури призначення і проведення перевірок;

– активізація роботи з підприємницьким співтовариством для встановлення зворотного зв'язку і моніторинг роботи наглядових органів;

– удосконалення механізму оскарження контрольного процесу і заходів по боротьбі з корупцією;

– координація контрольної діяльності та виключення дублюючих повноважень різних контролюючих органів, особливо це стосується техногенної і промислової безпеки.

Висновки. 1. Оскільки інтереси різних соціальних інститутів і груп по відношенню до проблем пожежної і техногенної безпеки, далеко не завжди збігаються, то це не дозволяє, у повній мірі, відмовитися від існуючих форм державного регулювання в галузі пожежної і техногенної безпеки та адміністративного контролю виконання встановлених вимог.

2. Уникнення негативних наслідків перетворень на етапі реформування наглядових органів з питань пожежної і техногенної безпеки можливо лише за умови чіткого розуміння справи і уявлення механізмів реалізації заявлених цілей та законодавчого їх закріплення, з урахуванням інтересів усіх сторін зазначеного процесу.

3. Запропоновані програмні заходи з удосконалення наглядової діяльності у сфері пожежної і техногенної безпеки є такими, що відповідають вимогам сьогодення та не протирічать програмним діям з реформування ДСНС України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основні засади здійснення державного нагляду у сфері господарської діяльності» // Відомості Верховної Ради України, 2007, № 29, ст.389.

2. Кодекс цивільного захисту України [Електрон. ресурс] : Закон України від 02.10. 2012 р. № 5403-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

3. Контрольная и надзорная деятельность в Республике Беларусь. Аналитический отчет. Минск – 2008 [Электрон. ресурс] // IFC. – Режим доступа: <http://www.ifc.org/belarus>.

4. Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електрон. ресурс] : Наказ ДСНС України №132 від 02. 03. 2017р. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/59064.html>.

5. Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електрон. ресурс] : Розпорядження КМУ від 25.01.17р. №61-р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>.

6. TheDifference.ru [Electronic resource]. – Access to: <http://thedifference.ru/otlichie-kontrolya-ot-nadzora/>.

7. Baldwin, R., Cave, M. and Lodge, M. (2010). *The Oxford Handbook of Regulation*. Access to: 10.1093/oxfordhb/9780199560219.001.0001.

References

1. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *On the Basic Principles for the Implementation of State Supervision in the Sphere of Economic Activity*. N.p., Web. 2017, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/877-16>>.

2. Ukraine. The Verkhovna Rada of Ukraine. *Code of Civil Protection of Ukraine*. N.p., 02 Oct. 2012 Web. 2017, <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>>.

3. "Control and oversight activities in the Republic of Belarus. Analytical report. Minsk – 2008." *IFC* Web. 2017, <<http://www.ifc.org/belarus>>.

4. Ukraine. The State Service of Ukraine for Emergencies. *On Approval of the Action Plan for Implementation of the Strategy for Reforming the System of the State Service of Ukraine for Emergencies*. N.p., 03 Feb. 2017. Web. 2017, <<http://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/59064.html>>.

5. Ukraine. The Cabinet Ministriv of Ukraine. *On Approving the Strategy for Reforming the System of the State Service of Ukraine for Emergencies*. N.p., 25 Jan. 2017 Web. 2017, <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>>.

6. "TheDifference.ru." Web. 2017, <<http://thedifference.ru/otlichie-kontrolya-ot-nadzora/>>.

7. Baldwin, R., Cave, M. and Lodge, M. *The Oxford Handbook of Regulation*. Web. 2014 <10.1093/oxfordhb/9780199560219.001.0001>.

DOI : 10.5281/zenodo.1038914

УДК 351.862.4

Майстро С. В., д.держ.упр., проф., НУЦЗУ, м. Харків

Maystro S., Doctor of sciences of state administration, Head of the department of public administration for civil defence, National university of civil defence of Ukraine, Kharkov

**ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
В РІЗНИХ КРАЇНАХ**

**FEATURES OF THE INSTITUTIONAL MECHANISM OF PUBLIC
ADMINISTRATION OF THE CIVIL PROTECTION SYSTEM
IN DIFFERENT COUNTRIES**

У статті розглядається інституційний механізм державного управління системою цивільного захисту в різних країнах. Надано пропозиції стосовно напрямів та можливостей адаптації в Україні світового досвіду державного управління системою цивільного захисту.

Ключові слова: державне управління, інституційний механізм державного управління, цивільний захист.

The article considers the institutional mechanism of public administration of the civil defense system in different countries. The proposals on directions and possibilities of adaptation in Ukraine of world experience of public administration by the civil defense system are offered.

Keywords: public administration, institutional mechanism of public administration, civil protection.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті людство спостерігає помітні зміни в навколишньому середовищі: мінливий клімат, інформаційний вибух, прогресуюче втручання людини в природу, а також виникнення нових загроз, в тому числі викликаних військовими і терористичними діями. Швидко і ефективно відреагувати, а ще краще передбачити і запобігти - це завдання, що стоїть перед службами порятунку і цивільним захистом. Вивчення зарубіжного досвіду найбільш розвинених країн світу з побудови та функціонування державних систем, що здійснюють діяльність у сфері цивільного захисту та цивільної оборони, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної безпеки країни організаційно входять до складу певного органу виконавчої влади, який забезпечує організаційно-правову (інституційну) побудову системи цивільного захисту та забезпечує високу ефективність та результативність її діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та особливостей інституційного механізму державного управління, в тому числі у сфері цивільного захисту присвятили свої публікації такі вчені, як Андреев С., Ковальчук В., Норт Д., Труш О. та інші [1; 4; 7; 8].

Однак чимало питань стосовно напрямів та можливостей адаптації світового досвіду державного управління системою цивільного захисту в Україні залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності та особливостей функціонування інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в різних країнах світу.

Виклад основного матеріалу. Найважливішою функцією будь-якої держави є забезпечення безпеки своїх громадян, в тому числі в умовах надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

В реалізації цієї важливої для суспільства функції першочергову роль відіграє ефективний механізм державного управління системою цивільного

захисту (і, зокрема, інституційна його складова), як спосіб застосування заходів впливу суб'єкта державного управління щодо запобігання та подолання наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення необхідного рівня техногенно-екологічної безпеки та виконання поставлених перед суспільством цілей та завдань у сфері безпеки людини та суспільства в цілому [6].

Інституційний механізм нерозривно пов'язаний із поняттям «інститут», який встановлює правила та обмеження в сфері цивільного захисту. При чому, основне навантаження щодо формалізованих правил та обмежень покладається на державу. І лише після їх встановлення виникає механізм впровадження даних вимог в повсякденну діяльність.

Дуглас Норт виокремлював інституційний механізм як особливий вид механізму, функціонування якого надає змогу забезпечувати як створення правил, так і відслідковування наслідків їх застосування [8].

На наш погляд, інституційний механізм державного управління системою цивільного захисту являє собою систему органів державного управління, функціонування якої надає змогу забезпечувати як створення норм і правил, так і відслідковування наслідків їх застосування в умовах надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

Механізми державного управління системою цивільного захисту в Україні (в тому числі інституційний механізм) мають враховувати національний та міжнародний досвід з питань цивільного захисту, представляти собою єдину систему державного управління з протидії надзвичайним ситуаціям [1; 4; 7].

У всіх розвинених і в більшості країн, що розвиваються для вирішення завдань попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій, а також завдань цивільної оборони створені спеціалізовані державні системи.

Так, в США - це комплексна система надзвичайного управління, очолювана Федеральним агентством з управління в надзвичайних ситуаціях (FEMA), в Італії - національна служба цивільного захисту під егідою Міністерства цивільного захисту, в Японії - система захисту від лих на чолі з Центральною радою при Прем'єр-міністрі країни, в Чилі - національна система цивільного захисту, керована Національним надзвичайним бюро при Міністерстві внутрішніх справ [2].

Як вже зазначалось, в США практично весь комплекс завдань щодо захисту населення при стихійних лихах, аваріях та катастрофах, а також при ліквідації їх наслідків, страхування та відшкодування збитків населенню та інших питань життєзабезпечення держави зосереджено в єдиному загальнодержавному органі - Федеральному агентстві з управління надзвичайними ситуаціями (FEMA).

Слід зазначити, що до 1979 р. на федеральному рівні в США існувало більше 100 відомств, які в тій чи іншій мірі відповідали за боротьбу зі стихійними лихами, техногенними катастрофами, терактами та іншими позаш-

татними ситуаціями. Крім того, аналогічні служби існували на рівні штатів, графств і муніципалітетів. Однак агентства діяли роз'єднано і не завжди ефективно.

У 1979 р. Президент США Дж. Картер об'єднав всі агентства в одну організацію FEMA. FEMA взяла під контроль агентства, які боролися з пожежами, повеннями, ураганами, а також деякі страхові служби і підрозділи цивільної оборони. Після терористичних атак 11 вересня 2001 р. одним з головних обов'язків FEMA стало координування та навчання місцевих поліцейських і пожежних протидії терористичним атакам, а агентство стало одним з чотирьох головних підрозділів нового Міністерства Національної Безпеки (Department of Homeland Security).

Говорячи про рятувальні служби в США, не можна не згадати і про службу 911. Номер екстреної допомоги 911, більшість американців почали використовувати лише в кінці 1980-х років. Сьогодні в США 200 млн. дзвінків щорічно надходять до операторів цієї служби. Доступ до «Служби 911» мають жителі 99% території США. Служби 911 також поширюють брошури та організують семінари для населення, на яких пояснюють особливості її діяльності. Це робиться з метою економії часу на обох кінцях телефонної лінії, що в багатьох випадках може врятувати людські життя [2].

Відмінною особливістю США є відсутність формувань цивільної оборони. Для вирішення відповідних завдань тут залучаються поліція, протипожежна служба, спеціалізовані рятувальні загони, місцеві служби швидкої допомоги, добровільна організація «Цивільний військовий патруль» (об'єднує власників приватних літаків), американський Червоний Хрест, товариство «Армія Порятунку» (благодійна організація) та ін. Особлива роль в ліквідації наслідків стихійних лих, аварій, катастроф належить національній гвардії. Її підрозділи знаходяться в підпорядкуванні губернаторів штатів і використовуються для підтримки громадського порядку, забезпечення нормального функціонування урядових установ, ліквідації наслідків стихійних лих і вирішення інших завдань [2].

В Європі також для збереження політичної незалежності і територіальної цілісності має ефективний та результативний інституційний механізм цивільного захисту та оборони.

Схожі на американську FEMA державні системи захисту населення і територій є у Великобританії (Управління цивільної оборони при Міністерстві внутрішніх справ), у Німеччині (Федеральне управління цивільної оборони, підпорядковане канцлеру), у Франції (Національне управління цивільної оборони і цивільної безпеки Міністерства внутрішніх справ).

Основні завдання вказаних державних систем цивільного захисту та цивільної оборони наступні:

- організація та здійснення заходів з профілактики природних і техногенних катастроф, підготовка до їх можливого виникнення;
- ліквідація наслідків аварій, катастроф, стихійних лих, а також засто-

сування можливим супротивником сучасних засобів ураження.

У системах цивільного захисту та цивільної оборони країн НАТО в галузі попередження і ліквідації НС особлива увага приділяється плануванню дій та підтримці в постійній готовності органів управління, рятувальних служб та формувань. Планування ведеться на рівні місцевих органів влади - мерій, які виконують найбільший обсяг робіт в умовах надзвичайних ситуацій. Загальне керівництво в них, як правило, здійснюють мери, а безпосереднє - призначені ними начальники цивільної оборони. В обов'язки мерів входять: підготовка регламентуючих документів; контроль за станом рятувальних сил та засобів; організація взаємодії сил та засобів державних і приватних організацій, установ, промислових підприємств, частин і підрозділів збройних сил, що дислокуються в даному місті, районі; фінансове забезпечення та взаємні розрахунки за виконані роботи з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [5].

Мерія через керівництво цивільної оборони проводить роботу з прогнозування можливих аварій, катастроф і стихійних лих, здійснює підготовку населення до дій в надзвичайних умовах, облік місцевих ресурсів, які можуть бути використані для вирішення певних завдань, організовує постійний контроль за ситуацією з тим, щоб своєчасно виявити загрози і оперативно вжити заходів щодо попередження їх розвитку.

При виникненні великих надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків місцеві органи влади наділяються надзвичайними повноваженнями. Відповідно до розпорядження мера в першу чергу залучаються сили і засоби рятувальних служб і формувань.

Кількість формувань служб цивільної оборони, підпорядкованих керівництву району або громади, залежить від особливостей промислових зон (районів, підприємств), чисельності проживаючих на конкретній території населення, від характеру забудови населених пунктів, особливостей фізико-географічного та кліматичного положення регіону.

Так, в найбільш розвинених містах Німеччини створені формування та служби цивільної оборони з розрахунку на кількість населення:

- рятувальний загін – на 40-50 тис.;
- загін пожежогасіння – на 30-40 тис.;
- загін постачання водою – на 400-500 тис. (або 2-3 на 5-6 загонів пожежогасіння);
- загін захисту від зброї масового ураження – на 250 тис.;
- загін лікарської і санітарної допомоги – на 40-50 тис.;
- ремонтний загін – на 200 тис.;
- загін обслуговування населення – на 250 тис. населення.

У роботі з надання допомоги постраждалому населенню беруть участь також різні благодійні організації, наявні практично в усіх містах країни.

Принципи залучення на службу в рятувальних формуваннях різні: в Великобританії - добровільний, в Туреччині та Португалії - за призовом, в

Німеччині, Франції, Бельгії, Норвегії та Нідерландах - добровільний в поєднанні з обов'язковим залученням певних категорій громадян [5].

Оснoву формувань цивільної оборони в Німеччині становлять підрозділи служби захисту від катастроф. Вони укомплектовані добровольцями, зобов'язаними пропрацювати в цій службі 10 років за умови, що будуть звільнені від військової повинності. Чисельність особового складу служби при повному її розгортанні досягає 600 тис. чол. Основна тактична одиниця - загін. При необхідності можуть створюватися роти, батальйони. Так у 100 районах - можливих об'єктах ядерних ударів - створені міжрайонні загони загальною чисельністю до 40 тис. чол. У великих населених пунктах розгорнуті підрозділи, в які входить до 100 тис. чол. В формуваннях служби налічується також більше 11 тис. транспортних і спеціальних автомашин.

До даної структури відноситься та тісно з нею співпрацюють добровільні громадські організації та самостійні служби. В першу чергу - це суспільство німецького Червоного Хреста, робочий союз саморітян, іоганістська служба допомоги, німецьке суспільство порятунку життя, мальтійська служба допомоги, технічна допоміжна служба (ведення рятувальних та ремонтно-відновлювальних робіт при аваріях на системах електро-, газо-, водопостачання і каналізації; відновлення шляхів сполучення та дорожніх споруд; надання технічної допомоги населенню при ліквідації стихійних лих, катастроф та аварій) і протипожежна служби. До заходів можуть залучатися поліція і прикордонна охорона. Загальна чисельність добровільних членів всіх цих організацій і штатного особового складу понад 1,5 млн. чол. [5].

У Франції формування так званого корпусу цивільної оборони комплектується на базі протипожежної служби. Всього в країні налічується біля 220 тис. чол. пожежних добровольців, 12 тис. чол. професіоналів (використовуються головним чином в якості інструкторів) та 7 тис. чол. військових пожежних (бригада в м. Парижі та морський батальйон в м. Марселі). Формування цивільної оборони Франції залучаються для надання допомоги постраждалим як на своїй території, так і за кордоном. При цьому, відповідно до закону про цивільний захист, всі витрати з надання допомоги за межами країни бере на себе держава.

Слід зазначити, що в більшості розвинених країн реальність виконання заходів щодо захисту населення від надзвичайних ситуацій зумовлюється тим, що їх рятувальні служби мають необхідну юридичну та нормативну правову базу.

Так, в Німеччині існує закон про федеральну службу технічної допомоги, згідно з яким вона є федеральним відомством, підлеглим МВС і фінансуються за його лінії. Закон складається з 7 параграфів і визначає основні завдання служби (заходи щодо захисту населення при надзвичайних акціях, відомча і міжнародна допомога), регулює правові відносини рятува-

льників та їх соціальну безпеку, регламентує питання участі рятувальників в заходах як всередині країни, так і за кордоном.

В системі здійснюються в розвинених країнах світу заходів щодо захисту від надзвичайних ситуацій значне місце відводиться підготовці фахівців рятувальних служб. Практично у всіх країнах НАТО є спеціальні навчальні заклади. Скажімо, в Німеччині функціонує Академія цивільної оборони, у Франції - Інститут цивільної оборони, у Великобританії – Колледж цивільної оборони. У Бельгії, Данії, Нідерландах, Норвегії та Греції працюють національні школи та навчальні центри. У США для подібних цілей був створений Інститут управління в надзвичайних ситуаціях, головною метою якого є навчання федеральних, місцевих органів влади у 4 основних фазах управління в надзвичайних ситуаціях:

- попередження надзвичайних ситуацій;
- пом'якшення удару, якщо неможливо запобігти;
- відповідь (в разі надзвичайних ситуацій, створених людиною, наприклад, тероризм);
- відновлення збитку, принесеного надзвичайною ситуацією [5].

Джерела фінансування діяльності рятувальних служб в більшості розвинених країн схожі: державні та місцеві бюджети, а також внески юридичних і фізичних осіб. Зокрема в США на цілі FEMA виділяється 150-160 млн. дол. - приблизно рівні частки з федерального та місцевих бюджетів [2].

Однією з найбільш підготовлених і добре оснащених серед них є рятувальна служба Фінляндії. Головна її особливість - організаційне об'єднання всіх залучених до ліквідації надзвичайних ситуацій формувань і служб. У Фінляндії прийнята трирівнева система готовності.

Перший рівень - реагування на повсякденні надзвичайних ситуацій (пожежі, транспортні аварії). Для цього на чергуванні знаходиться до 100 чоловік у всіх структурах міської служби.

Другий рівень - реагування на катастрофи та надзвичайні лиха, коли потрібно задіяти до 2500 чол. При цьому передбачається збільшення сил за рахунок залучення до аварійно-відновлювальних робіт не тільки підрозділів служби, а й інших відомств і організацій. Частково викликаються резервісти певних спеціальностей, приписані до цивільної оборони.

Третій рівень - передбачений на випадок виникнення загальнодержавних кризових ситуацій. В цілому в цей період система цивільної оборони є рятувально-цивільно-оборонним угрупованням чисельністю понад 8 тис. чол. [3].

Висновки. Отже, досвід побудови інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в розвинутих країнах може бути використаний при удосконаленні системи державного управління у сфері цивільного захисту України, зрозуміло, з урахуванням специфіки нашої країни. Перш за все слід звернути увагу на наступні моменти: принципи побудови рятувальних служб в розвинених країнах; організацію

управління рятувальними службами; навчання населення та спеціалістів діям в умовах надзвичайних ситуацій; правове регулювання питань захисту людей при надзвичайних ситуаціях; державну підтримку рятувальників та рятувальних служб; міжнародне співробітництво, що й буде предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Андреев С. О. Державні системи цивільного захисту: інституціональні засади та проблеми розвитку : монографія / С. О. Андреев ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Харків : Тім Пабліш Груп, 2017. – 432 с.
2. Воробьев Ю. В. В американском «МЧС» / Ю. В. Воробьев // Гражданская защита, № 1, 1997. – С. 25-26.
3. Бельский А. Спасательная работа в Финляндии / Бельский А. // Гражданская защита, № 6, 1998. – С. 31.
4. Ковальчук В. М. Міжнародна інтеграція діяльності пожежно-рятувальних служб країн ЄС / В. М. Ковальчук // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. – Вип. 39: у 2 ч. Ч. 1 : Державне управління / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. – С. 272-279.
5. Международный опыт организации и деятельности в области ГО и защиты в ЧС [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.studfiles.ru/preview/514514/>.
6. Майстро С. В. Теоретичні засади механізму державного управління системою цивільного захисту / С.В. Майстро // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2014. – Вип. 3 (46). – С. 3-10.
7. Майстро С. В. Нормативно-правовий механізм державного управління системою цивільного захисту в Україні / С. В. Майстро, О. О. Труш // Актуальні проблеми державного управління, 2014. – № 2 (46). – С. 210-218.
8. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт ; Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М. : Фонд экономической книги “Начала”, 1997. – 188 с.

References

1. Andreev, S.O. *State Civil Protection Systems: Institutional Principles and Developmental Problems [Dergavni systemy civil'nogo zahystu: institucional'ni zasady ta problemy rozvytku]*. Kharkiv: Tim Publ. Grup, 2017.
2. Vorobyev, Yu. "In the US "MES" [V americanskom MCHS]." *Civil Protection* 1 (1997): 25-26. Print.
3. Belsky, A. "Rescue work in Finland [Spasatel'naya rabota v Finlyandii]." *Civil protection* 6 (1998): 31. Print.
4. Kovalchuk, V.M. "International integration of fire and rescue services of EU countries [Mizhnarodna integracia diyalnosti pozhezhno-riatuval'nih sluzhb krain ES." *Dergavne upravlinnja* 39 (2014): 272-279. Print.
5. "International experience in the organization and activities in the field of protection and defense in the emergency. [Mezhdunarodniy opit organizacii i deyatel'nosti

v oblasti GO I zaschity v CHS]." 2017, <<http://www.studfiles.ru/preview/514514/>>.

6. Maystro, S. "Theoretical foundations of the mechanism of public administration of the civil protection system [Teoretichni zasady mehanizmu derzhavnogo upravlinnya systemoyu civil'nogo zahistu]." *Theory and Practice of Public Administration* 3 (46) (2014): 3-10. Print.

7. Maystro, S. "Regulatory and Legal Mechanism of Public Administration of the Civil Protection System in Ukraine [Normativno-pravoviy mehanizm derzhavnogo upravlinnya systemoyu civil'nogo zahistu v Ukraini]." *Current problems of public administration* 2 (46) (2014): 210-218. Print.

8. North, D. *Institutions, institutional changes and the functioning of the economy [Instituty, institycional'nie izmeneniya i funkcionirovanie ekonomiki]*. Moscow: Nachala, 1997. Print.

DOI : 10.5281/zenodo.1038902

УДК 351/354

Потеряйко С. П., к.військ.н., доц., ІДУЦЗ, м. Київ

Poteriayko S., PhD in Military Science, Associate Professor, Senior Research Worker of the Research Department, Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, Kyiv

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ТА СТРУКТУРНОГО МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**PROBLEMATIC ISSUES ON THE OPERATION
OF THE ORGANIZATIONAL AND STRUCTURAL MECHANISMS OF
PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION**

Проведено аналіз керівних документів, наукових досліджень та виявлено проблемні питання щодо функціонування організаційного та структурного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту. Обґрунтовано необхідність щодо внесення змін та доповнень до керівних документів, пов'язаних із проведенням реформи системи ДСНС України, а також передачі повноважень і завдань з цивільного захисту об'єднаним територіальним громадам.

Ключові слова: *механізми державного управління, цивільний захист, надзвичайна ситуація, організаційний та структурний механізми, система управління.*

The analysis of the guidance documents and scientific studies was carried out which revealed the problematic issues related to the operation of organizational and structural mechanisms of public administration in the field of Civil Protection. The need for changes and making additions to the guidance documents concerning the reform of the State Emergency System of Ukraine as well as delegation of authority and tasks on civil protection to the integrated territorial communities are substantiated.

Keywords: *Mechanisms of public administration, civil protection, emergency, organizational and structural mechanisms, management system.*

Постановка проблеми. За останні роки в Україні склалися негативні тенденції щодо зростання кількості та масштабності надзвичайних ситуацій внаслідок антропогенного порушення і техногенної перевантаженості території держави, що становить під загрозу виконання конституційної норми щодо гарантування державою безпечної життєдіяльності населення країни.

Кодексом цивільного захисту України (далі – Кодекс) визначено, що цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [1].

Разом з тим, стан практичної діяльності органів державного управління у сфері цивільного захисту та ефективність заходів щодо протидії аваріям, катастрофам та іншим надзвичайним ситуаціям не завжди відповідають вимогам забезпечення необхідного рівня безпеки людини на сучасному етапі розвитку суспільства. Вказане свідчить про наявність недоліків в структурі механізмів державного управління у сфері цивільного захисту в цілому, і в організаційному та структурному механізмах – зокрема, а також про недостатній рівень організації державного управління у надзвичайних ситуаціях.

Означений стан справ щодо організації державного управління у сфері цивільного захисту свідчить, на наш погляд, про необхідність дослідження проблемних питань організаційного та структурного механізмів державного управління у зазначеній сфері та визначення напрямів їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання щодо функціонування механізмів державного управління в цілому і у сфері цивільного захисту – зокрема завжди були та залишаються у колі уваги науковців.

Альбоцій О.В., Болотських М.В. дослідили організаційний механізм державного управління на етапі прийняття рішень керівника на оперативні дії підрозділів цивільного захисту, запропонували шляхи підвищення ефективності їх дій за рахунок застосування методів оцінювання витрат на планові заходи та їх врахування при прийнятті рішень [2].

Барило О.Г., Потеряйко С.П. визначили напрями удосконалення організаційного механізму державного управління, що пов'язаний із

послідовністю роботи керівника, яка сформована у певні методи, запропонували розроблену модель порівняння альтернативних методів роботи керівника [3].

Бакуменком В.Д. виділено та визначено клас державно-управлінських рішень, їх місце та роль у процесах державного управління, систематизовано теоретичні та методологічні положення, що надають процесам розроблення, прийняття та реалізації таких рішень науково-обґрунтованого, випереджаючого характеру, а також наведені приклади їх науково-прикладних розробок для різних форм та сфер державного управління [4].

Потеряйко С.П., Тищенко В.О., Гаврилко Є.В. дослідили організаційний механізм державного управління та запропонували критерії оцінювання ефективності функціонування органів державного управління у надзвичайних ситуаціях [5].

У той же час, вбачаються недостатньо дослідженими проблемні питання щодо функціонування організаційного та структурного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту.

Постановка завдання. На підставі аналізу керівних документів та результатів попередніх наукових досліджень виявити проблемні питання щодо функціонування організаційного та структурного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту та визначити напрями їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Стратегією реформування системи Державної служби з надзвичайних ситуацій, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 61-р, визначено, що існуюча система ДСНС не дає змоги в повному обсязі виконувати покладені на Службу завдання з реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення, його захисту від надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій. Сили цивільного захисту та засоби ДСНС не завжди забезпечують своєчасне реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та інші небезпечні події через віддаленість їх від місць виникнення таких подій, а також мають обмежені можливості щодо створення ефективного та дієвого угруповання сил для подолання негативних наслідків масштабних надзвичайних ситуацій, у тому числі в особливий період. Система державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки має надмірний регуляторний вплив на суб'єктів господарювання, що призводить до зниження рівня довіри таких суб'єктів та населення, а також негативно позначається на інвестиційному кліматі в державі [6].

У той же час, у Кодексі (ст. 8) зазначається, що забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ). Деякими, на наш погляд, ключовими завданнями ЄДСЦЗ є [1]:

забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування,

підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення та інші заходи.

Кожне із зазначених завдань у свою чергу включає визначений перелік заходів, що здійснюються органами управління, силами цивільного захисту, іншими структурами, які залучаються до реагування на надзвичайні ситуації. Згадані заходи, на нашу думку, є складовими структурного та організаційного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту тому, що виконуються підрозділами центральних, регіональних та місцевих органів виконавчої влади у визначених структурах за відповідними алгоритмами дій, що зазначено у керівних документах.

Таким чином, враховуючи висновки, що наведено у [6], положення Кодексу, інших керівних документів, функції, завдання та структура ЄДСЦЗ з урахування проведення реформи як системи ДСНС, так і сектору безпеки і оборони в цілому, потребують доопрацювання та приведення до вимог європейських стандартів.

У той же час, привертають увагу результати досліджень організаційного та структурного механізмів державного управління, що проведені іншими науковцями.

С. Андреев розглянув структуру організаційно-правового механізму державного управління цивільним захистом з метою визначення шляхів його подальшого удосконалення, запровадження на регіональному рівні ефективних заходів цивільного захисту. Автор виявив нагальну потребу в удосконаленні структурно-функціонального та організаційно-правового механізму державного управління у сфері цивільного захисту, обґрунтував конкретні організаційно-управлінські заходи щодо їх удосконалення. Організаційно-правовий механізм державного управління цивільним захистом С. Андреев розглядає як систему організаційних і правових засобів, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється процес державного управління цією сферою. На його думку структура складається з організаційного блоку: суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, ієрархія підпорядкування, управлінські важелі, інструменти впливу, та блоку нормативно-правового забезпечення [7]. Вважаємо, що автором у складі організаційного механізму не зазначено важливу його складову, а саме: зміст та послідовність роботи органів державного управління як у

повсякденній діяльності, так і у режимі підвищеної готовності, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану.

Ю. Харламова порушила актуальне питання щодо удосконалення підготовки фахівців служби цивільного захисту на всіх етапах навчання, довела необхідність вивчення існуючих етапів та елементів підготовки, взаємодії їхніх компонентів, розробки комплексного механізму, який сприяв би підвищенню якості підготовки та формуванню пропозицій щодо його удосконалення. За результатами дослідження Ю. Харламовою запропоновано й обґрунтовано структуру комплексного механізму державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту в Україні, який базується на принципах забезпечення безперервної освіти та включає елементи правового, організаційного, фінансово-економічного, інформаційно-комунікаційного механізмів як необхідної передумови для підвищення якості та ефективності процесів підготовки фахівців для ДСНС України, що сприятиме інтеграції до загальносвітових тенденцій і передових практик [8].

Забезпечення функціонування системи підготовки фахівців для сфери цивільного захисту, вважаємо, має здійснюватися за допомогою організаційного механізму державного управління у зазначеній сфері. Тому, до комплексного механізму державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту можна віднести організаційний механізм, що включає організаційні заходи із удосконалення системи підготовки фахівців для сфери цивільного захисту.

Проблеми, що пов'язані з негативними природними, екологічними, техногенними явищами та їх наслідками, які відбуваються щороку у всьому світі та визначають кількість, небезпечність і складність надзвичайних ситуацій, дослідив В. Боделан. Автор зазначає, що надзвичайні ситуації стають усе більш масштабними і небезпечними для населення, природного середовища й стійкого функціонування економіки, призводять до значних матеріальних та соціальних збитків, внаслідок чого з'являються нові, ускладнені завдання щодо реалізації державної політики у сфері захисту населення від надзвичайних ситуацій, а відтак і безперервного пошуку шляхів удосконалення форми та змісту здійснення державного управління.

В. Боделан наголошує на необхідності побудови гнучких, адаптивних до різких змін структур, що покликані запобігати надзвичайним ситуаціям, захищати населення. Відтак, вважає автор, визначення ефективної структури системи управління є одним із найважливіших завдань, оскільки вона має враховувати всю складність зв'язків та специфіку взаємодії між різними об'єктами і суб'єктами управління, багатоманітність цілей, досягнення яких вона покликана забезпечувати [9].

Погоджуємося із твердженням автора, що організаційно-функціональна структура є сукупністю (системою) підрозділів і державних організацій в єдності їх функцій, повноважень і організаційних зв'язків, яка забезпечує цілісний управлінський вплив. В. Боделан сформулював висно-

вок, що організаційно-структурні елементи системи управління мають бути функціонально узгоджені, а їх кількість об'єктивно обумовлена, що забезпечить упорядкування структури різних ланок та усуне громіздкість системи управління в цілому, зниження її керованості [9].

Зважаючи на викладене наголошуємо, що побудова та функціонування гнучких, адаптивних до різких змін структур в системі управління здійснюється через організаційні та структурні механізми державного управління шляхом удосконалення організаційних заходів та оптимізації структурних елементів в системі управління.

М. Андрієнко на підставі аналізу стану пожежної безпеки, що висвітлюється в Національній доповіді про стан техногенної та природної безпеки в Україні кожного року, засвідчив про існування протягом тривалого часу ще далекого від оптимального рівня забезпечення пожежної безпеки в нашій державі. Такий стан справ, вважає автор, вимагає розробки цілеспрямованих заходів у межах державної політики в напрямку суттєвого покращення ситуації з механізмами забезпечення пожежної безпеки. Крім того, М. Андрієнко виявив в основі зазначеної наукової проблеми протиріччя, суть якого полягає в тому, що, з одного боку, виникнення нових викликів і загроз у сфері пожежної безпеки вимагає адекватного розвитку механізмів державного управління, а з іншого – розвиток механізмів державного управління сферою пожежної безпеки гальмується внаслідок застосування ефективної науково-теоретичної платформи щодо функціонування та розвитку державного управління цією сферою [10].

Вважаємо, що важливим питанням розвитку організаційного механізму державного управління, що запропоновано М. Андрієнком, є удосконалення структури процесу формування управлінських рішень у сфері пожежної безпеки та механізму його здійснення з урахуванням об'єктивних законів управління та базової сукупності принципів формування таких рішень [10].

Л. Шостак дослідила одну з найважливіших проблем безпеки держави, пов'язаною з виникненням та ліквідацією медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій, що залишається важливим аспектом діяльності держави в цьому напрямку та вимагає пошуку нових механізмів взаємодії органів публічної влади. Л. Шостак досліджено фактори, що впливають на механізми взаємодії органів влади під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що, на наш погляд пов'язані із механізмами державного управління, а саме: політичні, економічні, геополітичні, гуманітарні. Автором розроблено та запропоновано структурно-компонентну схему ресурсного забезпечення, що базується на систематизації видів ресурсу на основі потреб результативного сукупного впливу механізмів взаємодії органів публічної влади при організації ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій в Україні [11].

Висновки. Виявлено недоліки та запропоновано основні напрями

вирішення проблемних питань щодо функціонування організаційного і структурного механізмів державного управління.

Недоліки у правовому забезпеченні функціонування механізмів державного управління, недосконалість організаційних засад державного управління пропонується усунути шляхом удосконалення структурного та організаційного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту внесенням змін та доповнень у Кодекс, а також провадженням організаційно-управлінських заходів.

Недостатній рівень підготовки керівників органів управління під час реагування на надзвичайні ситуації свідчить про невідповідність стану системи підготовки фахівців сфери цивільного захисту вимогам до рівня їх підготовки в органах управління та підрозділах цивільного захисту. Пропонується підвищити рівень підготовки керівників органів управління шляхом провадження комплексного механізму державного управління у сфері цивільного захисту, що крім інших також включає організаційний та структурний механізми і забезпечить взаємозв'язок між нагальними потребами замовника та змістом навчання у ВНЗ системи ДСНС.

Недостатню функціональну узгодженість організаційно-структурних елементів системи управління під час реагування на надзвичайні ситуації пропонується подолати за рахунок збалансованості їх кількості, упорядкування структури різних ланок, усунення громіздкості системи управління в цілому, підвищення її керованості, побудови гнучких, адаптивних до різких змін структурних механізмів в системі управління, що покликані запобігати надзвичайним ситуаціям, забезпечувати захист населення.

Рівень забезпечення пожежної безпеки в Україні, що не у повному обсязі відповідає вимогам сьогодення, пропонується підвищити проведенням заходів щодо розвитку організаційного механізму державного управління загалом, і удосконалення структури процесу формування управлінських рішень та механізму його здійснення з урахуванням об'єктивних законів управління та базової сукупності принципів формування таких рішень.

Невирішеність практичних проблем державного управління процесом ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, що пов'язано із збереженням життя і здоров'я людей, зумовлює удосконалення структурного та організаційного механізмів за рахунок впровадження структурно-компонентного алгоритму забезпечення процесу реагування на надзвичайні ситуації та удосконалення механізму взаємодії між органами державного управління, органами місцевого самоврядування та об'єднаними територіальними громадами.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.2012 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

2. Альбошій О.В. Шляхи підвищення ефективності роботи керівників органів управління цивільного захисту при виконанні завдань оперативного характеру / О.В. Альбошій, М.В. Болотських // Проблеми надзвичайних ситуацій, 2012. – Вип. 16. – С. 33-39. – Режим доступу: <http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol16/alboschij.pdf>.

3. Барило О.Г. Удосконалення організаційного механізму державного управління у надзвичайних ситуаціях / О.Г. Барило, С.П. Потеряко // Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління. – 2016. – № 2 (5). – С. 264-272.

4. Бакуменко В.Д. Державно-управлінські рішення: навч. посіб. / В.Д. Бакуменко. – К.: ВПЦ АМУ, 2012. – 344 с.

5. Потеряко С.П. Оцінювання ефективності функціонування органів управління МНС України у надзвичайних ситуаціях / С.П. Потеряко, В.О. Тищенко, Є.В. Гаврилко // Організація управління в надзвичайних ситуаціях: матер. 10-ї Всеукр. наук.-прак. конф. – Київ, 2008. – С. 319-323.

6. Про схвалення Стратегії реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 р. № 61-р. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170061.html.

7. Андреев С.О. Організаційно-правовий механізм державного управління цивільним захистом на регіональному рівні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.держ.упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / С.О. Андреев. – Х.: ХарПІ НАДУ при Президентові України, 2010. – 19 с.

8. Харламова Ю.Є. Механізми державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту: дис. к.держ.упр.: 25.00.02 – механізми державного управління / Ю.Є. Харламова. – Національний університет цивільного захисту. – Х., 2017. – 222 с.

9. Боделан В.Р. Організаційно-функціональні структури: особливості впливу чинників їх побудови на ефективність функціонування організаційного механізму державного управління / В.Р. Боделан // Публічне управління: теорія та практика, 2013. – Вип. 3. – С. 53-59. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_10.

10. Андрієнко М.В. Механізми державного управління сферою пожежної безпеки в Україні: дис. д.держ.упр.: 25.00.02 – механізми державного управління / М.В. Андрієнко. – Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2016. – 458 с.

11. Шостак Л.Й. Механізми забезпечення взаємодії суб'єктів державної системи ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій: дис. к.держ.упр.: 25.00.02 – механізми державного управління / Л.Й. Шостак. – Академія муніципального управління. – К., 2014. – 226 с.

References

1. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Code of civil protection of Ukraine*. N.p., 02 Oct. 2012. Web. 18 Sept. 2017. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>>.

2. Al'boschij, O.V. and Bolots'kykh, M.V. "Ways to increase the effectiveness of the heads of civil protection authorities in the implementation of operational tasks" [Shliakhy pidvyschennia efektyvnosti roboty kerivnykiv orhaniv upravlinnia tsyvil'noho zakhystu pry vykonanni zavdan' operatyvnoho kharakteru]. *Zbirka naukovykh prats'* 422

“*Problemy nadzvyhajnykh sytuatsij*” 16 (2012): 33-39. Web. 18 Sept. 2017. <<http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol16/alboschij.pdf>>.

3. Barylo, O.H. and Poterajko, S.P. "Improvement of the organizational mechanism of public administration in emergency situations" [Udoskonalennia orhanizatsijnoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia u nadzvyhajnykh sytuatsiiakh]. *Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy, Serii: Derzhavne upravlinnia* 2(5) (2016): 264-272. Print.

4. Bakumenko, V.D. *Government-management decisions [Derzhavno-upravlins'ki rishennia]*. Kyiv: VPTs AMU, 2012. Print.

5. Poterajko, S.P. Tyschenko, V.O. and Havrylko, Ye.V. *Evaluation of the effectiveness of the operation of the management bodies of the MESU [Otsiniuvannia efektyvnosti funktsionuvannia orhaniv upravlinnia MNS Ukrainy u nadzvyhajnykh sytuatsiiakh]*. Proc. 10th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Organization of emergency management, Kyiv: IDUCZ, 2008. 319-323. Print.

6. Ukraine. Cabinet of Ministers of Ukraine. *Strategy of reforming of the State Emergency Service of Ukraine*. N.p., 25 Jan. 2017. Web. 18 Sept. 2017. <search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170061.html>.

7. Andreiev, S.O. “Organizational-legal Mechanism of Public Administration of Civil Defense at Regional Level.” Diss. Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration Attached to the Office of the President of Ukraine, 2010. Abstract. (2010): 19. Print.

8. Kharlamova, Yu.Ye. *The mechanisms of state management of civil protection experts' training*. Diss. SHEE "National University of Civil Protection of Ukraine", Kharkiv, (2017), Print.

9. Bodelan, V.R. "Organizational-functional structures: peculiarities of the influence of factors of their construction on the efficiency of the functioning of the organizational mechanism of public administration" [Orhanizatsijno-funktsional'ni struktury: osoblyvosti vplyvu chynnykiv ikh pobudovy na efektyvnist' funktsionuvannia orhanizatsijnoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka* 3 (2013): 53-59. Web. 18 Sept. 2017. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_3_10>.

10. Andriienko, M.V. *Mechanisms of Public Fire Safety Administration in Ukraine*. Diss. SHEE "Classical Private University", Zaporizhzhya, (2016), Print.

11. Shostak, L.J. *Mechanisms of co-operation of the units of public administration at the liquidation of mass medical-sanitary consequences of emergencies*. Diss. SHEE “Academy of Municipal Management”, Kyiv, (2014), Print.

ABSTRACTS

Andronov V., Doctor of Engineering, Prof., Prorector for Research – Head of research and development centre, Colonel of Civil Protection Service, National University of Civil Protection of Ukraine, city of Kharkiv

Horinova V., PhD in Public Administration, Senior Researcher, Department of Research and Development Research Center, Lieutenant of the Civil Protection Service National University of Civil Protection of Ukraine, city of Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"PROCESS AND SYSTEM OF EFFECTIVE MANAGEMENT OF STATE
ECOLOGICAL SAFETY OF SWEDEN"

Problem setting. The question of the present regarding the protection of the natural environment are extremely acute throughout the world. The study of the environment is of vital importance for the formation of Sweden's environmental policy both nationally and internationally levels. Ecological problems are cross-border problems, which in many cases have a global reach. As a result of the realization that many ecological problems can be only solved through cooperation between countries, ecological policy is becoming more international. Cooperation at the regional and global levels, as well as with individual countries, is urgently needed today if Sweden wants to achieve its ambitious environmental goals.

Recent research and publications analysis. The problem of ecological safety in Sweden is the subject of research by scientists of various scientific fields: philosophy, history, sociology, political science, law, and others. But the study of the ecological state of the country and public administration in this area, scientists O. Vasyuta, A. Galchinsky, M. Dolyshny, A. Filippenko, E. Khlobists, V. Shevchuk and others consider only superficially, or as a comparison of the indicators of the ecological state at the international level.

Paper objective. The purpose of this article is to highlight Sweden's state environmental policy process and management system.

Paper main body. Accession to the countries of the European Union has caused changes in the environmental policy of Sweden. On the one hand, it was necessary to abandon some of its most stringent standards, on the other hand, the European Union has increased its ability to influence countries whose emissions are directly threatened by Sweden. In addition, the EU is more important than individual states in negotiations on the conclusion of global conventions on the protection of the natural environment. Target indicators of Sweden's environmental sustainability, active participation in many environmental organizations and a relatively large number of adopted environmental conventions, it can be noted that the state authorities of this country cover almost all the issues of environmental sustainability and have a high level of environmental performance compared to other countries of the world.

And all this is confirmed by the results of the global study on the level of environmental performance in 2016 (The Environmental Performance Index 2016),

published annually by the Center for Environmental Policy and Law at Yale University (Yale Center for Environmental Law and Policy).

Conclusions of the research Sweden seeks to convey to the next generation a society in which the major environmental problems will be resolved. To achieve this, the main objective is set, which includes 16 target environmental indicators to be achieved by 2020. They cover the quality and state of the environment in Sweden, which should be permanent over the long term. Consequently, it calls for ambitious environmental policy in Sweden, within the EU and in international contexts in the process of achieving the country's main objective in the field of ecological security.

Antyptseva O., PhD of Economic Sciences, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"STATE ECONOMIC STIMULATION OF WORK FORCE DEVELOPMENT AS A
TOOL FOR REGULATION OF THE COUNTRY POPULATION EMPLOYMENT"

Problem setting. The practice of state regulation of the sphere of vocational training and development of the personnel of the advanced countries of the world community testifies to the expansion of the scope of application of economic stimulants that affect the dynamics of reproduction and accumulation of the country's labor potential. Their application ensures the redistribution of sources of financing for professional development of personnel between the government, entrepreneurs and employees, while maintaining the parity of interests of all stakeholders and contributes not only to the formation of sustainable competitive advantages of economic entities, but also to actively solve the problem of employment of the population of the state, emphasizes the relevance of the subject.

Recent research and publications analysis. Meanwhile, in the domestic scientific literature, the problem of effective application of the system of state economic instruments for managing the development of labor resources in the context of regulating employment of the economically active population of the country is insufficiently elucidated and requires further study.

Paper objective. To improve the theoretical basis of state economic stimulation of the development of labor force as an effective tool for managing the employment of economically active population of Ukraine and to develop recommendations for improving the efficiency of its use.

Paper main body. The state economic stimulation of vocational training and development of employees should be viewed as a structured complex of state-guaranteed, unsustainable competitive advantages, provides economic entities with a temporary priority right to realize their own economic interests and encourages them to proactively harmonize these competing interests with the goal of providing continuing vocational education and training.

For Ukraine, it is advisable to provide for the practical application of the following financial and credit benefits when creating a system of state economic incentives for vocational training and the development of the workforce as an instrument for regulat-

ing the employment of the population.

Conclusions of the research. In modern conditions of managing the solution of the problem of optimizing the employment of the economically active population of the country through the continuous development of the workforce, it is necessary to consolidate the efforts of various groups of economic entities by forming an effective system of economic instruments at the state level and a mechanism for their practical application on the basis of constant adaptation to changing environmental conditions for the purpose of optimization redistribution of available labor resources at the macro level and ensuring sustainable on the economic development of the country.

Barylo O., PhD in technical sciences, senior research worker, senior research worker of the research Department, Institute of public administration in the sphere of civil protection, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"FOREIGN EXPERIENCE IN CREATION OF THE CIVIL PROTECTION
ANALYSIS AND INFORMATION SYSTEM"

Problem setting. Analysis of the number and scope of emergencies that have recently emerged in foreign countries and Ukraine reveals new functions and tasks assigned to the public authorities nowadays.

Despite the differences in the structures of public administration systems operating in emergency, foreign experience in disaster prevention and removal of the aftermath of accidents is a topical area for research and implementation in Ukraine.

At the present time the state of civil protection of Ukraine and its information support do not fully meet the current requirements and need to be improved. Examining the foreign experience in Civil Protection arrangement and development of the recommendations for its implementation have not been fully undertaken.

Recent research and publication analysis. Problematic issues related to the civil protection arrangement and its information support were investigated in the previous scientific papers.

Considerable attention has been paid to the problem of improving the Civil Protection System taking into account foreign findings in the field. However, foreign experience in creation and development of the Civil Protection Analysis and Information System as well as its implementation in Ukraine has not been sufficiently studied, and scientific papers are piecemeal and non-systematic.

Paper objective. The purpose of the article is to carry out an analysis of foreign experience in building the Civil Protection System and its component – Analysis and Information System offering the course of its implementation into Civil Protection of Ukraine.

Paper main body. The European approach to building the Civil Protection System is considered the most reasonable for Ukraine. Overall management of Civil Protection should be provided by the central executive body whereas authorization, financial and material resources should be distributed to the regions, local executive

authorities, and local communities that solve urgent issues of population safety on the sites independently.

The decentralized model of social life organization and civil protection arrangement within the context of sustainable social and economic development of the European Union countries proved its advantages over the centralized one.

The reform implementation in the Civil Protection field should be based on the experience of European countries at the following levels: political, institutional, and functional.

Conclusions of the research. The consideration of foreign experience in improving the Civil Protection System and its component – Analysis and Information System requires certain organizational measures to be fulfilled by the public administration bodies.

On the basis of foreign findings concerning Civil Protection organization, it has been proved that the Civil Protection System of Ukraine shouldn't insert the piecemeal elements of information security but includes the integral Analysis and Information System of Civil Protection.

Maystro S., Doctor of sciences of state administration, head of the department of public administration for civil defence, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv,

Batyr Yu., PhD of Economic Sciences, associate professor, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"STATE REGULATION AND PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF THE
TOURIST INDUSTRY IN UKRAINE"

Problem setting. In the majority of the countries of the world the state tourist policy is implemented directly through the central executive bodies, the national tourist organizations. At the same time there are also some specific factors influencing its forming: country environment, development of infrastructure, social, economic and legal factors.

Recent research and publications analysis. Works of many domestic in which they consider different aspects of an essence, functions and features of the market of tourist services are devoted to problems of management, formation and functioning of the tourist industry. At the same time not up to the end opened there are questions of features of management, organization and development of the tourist industry in Ukraine.

Paper objective. Strategy development of development of the tourist industry and creation of conditions for its effective implementation is a complex challenge. For its successful solution, prevention of political mistakes and miscalculations it is reasonable to analyze the existing condition of the industry, to define shortcomings of the organization and management of its functioning and to define priority measures for development stimulation.

Paper main body. The tourism industry is today one of the largest highly profitable and most dynamic industries of economy in which more than 130 million People are engaged, 10% of world gross national product fall to its share.

Ukraine has the considerable potential for development of entrance and internal cultural tourism. On the state accounting in Ukraine there are more than 130 thousand monuments, 61 historical and cultural reserves function, 13 of which have the status of the national. The number of foreign tourists in Ukraine after 2013 was considerably reduced - from 232,3 thousand people to 32,7 thousand people in 2016.

Public administration of the tourist industry should be considered as set of forms and methods of purposeful I float public authorities on development of the tourist industry and creation of conditions for effective cooperation of public authorities, local self-government and the private sector.

Major factors of insufficient development of foreign tourism are: insufficient level of development of network and objects of tourist; state of disrepair of the Ukrainian roads; lack of system of actions on a conclusion of a tourist product of Ukraine to the world market; the low level of service caused by the general qualification of workers of area and their preparation and training.

Conclusions of the research. Major factors constraining tourism development are: lack of the developed infrastructure, low quality of service, lack of high-quality advertising and deep information on hotels, sanatoria, tours across the country, a considerable tax burden, etc. Forming of national identity state programs can become one of instruments of stimulation of development of cultural tourism in Ukraine and: The development program of study of local lore for the period till 2025, the Strategy of development of tourism and resorts for 2016-2020 and own programs of the regional, district and city public administrations.

Bilovskyi M., postgraduate of research laboratory of management in the sector of civil defence of the National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"MECHANISMS FOR REALIZATION OF THE STATE POLICY OF ENERGY EFFICIENCY AND ENERGY SAVING IN DIFFERENT COUNTRIES OF THE WORLD"

Problem setting. In today's conditions, more and more attention is devoted to energy conservation at the state level in the energy sector of Ukraine, whereas in developed countries the concept of a more comprehensive dimension - "energy efficiency" - is considered, which is considered in the system unity with the environmental friendliness and competitiveness of the economy. Not only energy conservation but also energy efficiency is a guarantee of a high level of social and economic development of developed countries, which is so lacking in modern Ukraine. Therefore, it is extremely important to study the experience of developed countries in implementing reforms in the field of energy efficiency in the economy, housing and communal services, and other spheres

of public life, which is a prerequisite for the social well-being of the population and the level of development of any country.

Recent research and publications analysis. I. Bondarchuk, O. Voloshin, S. Denisyuk, A. Zhelezny, S. Maystro, S. Orel, O. Savitsky and others have devoted to the definition of the place and role of the state in the field of energy efficiency and energy saving in different countries of the world. However, many questions regarding directions and possibilities for adapting world experience in implementing state energy efficiency and energy efficiency policy in Ukraine remain inadequately investigated.

Paper objective. The purpose of the study is to determine the essence of the mechanisms for implementing the state policy of energy efficiency and energy conservation in different countries of the world, as well as their possible adaptation to national conditions.

Paper main body. World experience shows that only there was a rapid achievement of the international competitiveness of the state, where energy efficiency and raising the level of intellectualization of energy systems became the cornerstone of the state policy. Ukraine has the opportunity to take advantage of the best practices of developed countries and demonstrate socio-economic growth from increasing energy efficiency. In the absence of a coordinated state policy and appropriate public administration at all levels, energy efficiency measures will not bring significant results in the field of energy conservation. The state policy on energy efficiency and energy conservation should facilitate the consolidation of efforts of public authorities at all levels, local authorities, the private sector, communities in implementing measures, mechanisms and tools for energy efficiency and energy conservation in order to ensure sustainable socio-economic development of Ukraine.

Implementation of an effective and effective state policy on increasing energy efficiency, energy saving, development of non-traditional and renewable energy sources will allow creating conditions for reducing the energy intensity of GDP, optimizing the energy balance structure of Ukraine by increasing the share of alternative types of energy, secondary energy resources, introducing effective mechanisms for implementing state policy in energy efficiency and energy efficiency.

Conclusions of the research. Consequently, the generalization of the world experience in implementation of the state policy of energy efficiency and energy saving allowed to reveal methodological approaches, mechanisms, tools and principles for use in the Ukrainian practice of public administration and administration. In developed countries, the state itself provides the necessary regulatory, institutional and resource support for energy saving in all spheres of public life. Therefore, in Ukraine, the state policy on energy efficiency and energy conservation should become one of the main factors of sustainable socio-economic development of the country in the long run, which will be the subject of further scientific research.

Bondarenko A., PhD in public administration, doctoral candidate, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF STATE REGULATION OF REMOTE BANK SERVICE TECHNOLOGIES"

Problem setting. The improvement of mechanisms of state regulation of remote bank service technologies is relevant in the present conditions proceeding from the fact that the specified technologies promptly extend.

Recent research and publication analysis. The number of scientific developments of the following outstanding scientists, as: A. Yu. Amosov, A. Baranovsky, I. Ya. Chugunov, etc. are devoted to the questions of state regulation of the banking system.

However, there are not enough developed researches of mechanisms of state regulation of remote bank service technologies in scientific literature.

Paper objective. The purpose of article is improvement of mechanisms of state regulation of remote bank service technologies.

Paper main body. The mechanisms of state regulation of remote bank service technologies are improved in the article. In particular, the key problems of the modern banking system are defined. The positions of effectiveness of state policy activity in ensuring of rational functioning of technologies of remote bank service are selected. The current approaches to optimization of functioning of the banking system of Ukraine are investigated. The actions for improvement of state regulation of financial safety of the Ukrainian capital are offered.

Conclusions of the research. In general, it is possible to make the following conclusions, proceeding from the results of the current research. The following key problems of activity of the modern banking system are defined: the insufficient power of Ukrainian banks; the shortage of the capital for projects' financing; the insufficiency of long-term crediting; the inadequate system of interregional banks. The positions of effectiveness of activity of state policy in ensuring of effective functioning of the remote bank service technologies that, first of all, are based on bank risks' management are selected.

Cherkaska V., PhD Public Administration, specialty, Interregional academy of management a personnel, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"FORMATION OF MODERN CONDITIONS OF STATE REGULATION OF
THE AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE"

Problem setting. It is marked that the problem of insufficient production of basic foodstuffs, as a rule, corresponds with subzero budgetary charges as a result of deficit of budget, they can be caused by the large structural changes of economy of country, by absence of possibility in the redistribution of budgetary facilities, by sufferet errors in adjusting of agrarian production.

Recent research and publication analysis. The number of scientific developments of the following outstanding scientists, as: L. Vasileva, M. Koretskij, O. Shpychak, etc. are devoted to the questions of state regulation of the agrarian sector.

Paper objective. The purpose of article is research of modern conditions of state regulation of the agrarian sector development.

Paper main body. Certainly, that one of major tasks of government control consists in providing of aspiration of the system to the state of stable equilibrium, id est to

the state, that envisages mutual adaptation of parameters of necessities of subjects in terms that change parameters of environment of structural levels of economy.

Conclusions of the research. It is offered at government control agrarian to the sector the special attention, to spare "adjusting from" below, id est the maximal use of possibilities of both the separately taken enterprise and industry on the whole. At the level of managing subjects mechanisms must be inculcated provide motivation of these subjects on the improvement of productive results and to provide dependence of financial result with the inlaid budgetary facilities. At the level of industry necessary processes of co-operative integration. This form of collaboration of economic units is most effective in the achievement of general result at least at the regional market. Creation of competition economic zone of menage that provides realization of politics of market prices on mine-out products can appear such general result.

Colenov O., PhD in Public Administration, Deputy Chief of the Faculty of Operations and Rescue Forces, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject:
"THE PRIORITIES OF IMPLEMENTATION AND EVALUATION OF STATE
POLICY IN THE SHPERE OF ENVIRONMENTAL SECURITY"

Problem setting. The problem of the environmental protection and the guarantee of the high level of environmental safety is the factor, under the influence of which more and more countries form and implement the nationwide and territorial policy.

Recent research and publications analysis. Theoretical and methodological problems of the state environmental policy were studied by V. Andronov, O. Veklych, S. Dombrovska, S. Maystro, I. Drahan and others.

Paper objective. The paper objective is the analysis of priorities of evaluation of effectiveness of the state policy in the field of environmental security of Ukraine with the purpose of scientific argumentation of the directions of its improvement.

Paper main body. According to the carried out analysis, the positive result from the nature-conservative measures may be reached in case of their complex implementation. This, in turn, requires the introduction of deliberate organizational mechanism of state control of the activity of all subjects of the process. In order to implement this mechanism, it is necessary to form the system of environmental security of Ukraine. Its establishment provides for the satisfaction of environmental requirements of the subjects of ecosystem, and, based on its priority level, it must be set above some components of the system of national security. It should be noted that it has been determined that the strategic direction of environmental protection and preservation of natural resources is the overcoming of inefficient use of resources, the introduction of low- and non-waste technologies. Only with this approach it is possible to reach the stable development of civilization, to carry out a crisis-free transition from biosphere to noosphere – the sphere of human thought, the necessity of which was first indicated by V. Vernadsky.

Conclusions of the research. Thus, under the general focus of the state strategy of transition to the fundamentals of sustainable development, the environmental management, the environmental conservation and vital activity security become especially urgent.

Dement M., PhD in Pedagogical Sciences, Lecturer of the Department of Logistics and Technical Support of Rescue Operations,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject:
"STATE ADMINISTRATION ASPECTS AND APPROACHES TO THE DETERMINATION OF RELATIONSHIP BETWEEN THE STABLE DEVELOPMENT OF A REGION AND THE QUALITY OF HUMAN CAPITAL"

Problem setting. As long as the quality of human capital demonstrates no changes, it is difficult to talk about the stable development of regions. By creating the state mechanisms, which are able to guarantee the growth of human capital, it is possible to improve the functioning and other components of national wealth.

Recent research and publications analysis. The peculiarities of the state administration of social development and the use of human capital were covered in the works by O. Amosha, V. Bakumenko, S. Bila, O. Bobrovska, S. Dombrovska and others.

Paper objective. The paper objective is the analysis of the state administration aspects and approaches to the determination and assessment of the relationship between the stable development of a region and the quality of human capital.

Paper main body. It has been determined that the quality of human capital should be considered in an integrated manner, or in the context of satisfying the demands of social development and guaranteeing a higher level of technical development, as well as selecting the appropriate model of personal fulfillment.

The necessity of renovation of population life quality index ("crisis" life quality) has been proved. It is an integral indication, which can be used by the authorities, as it is aimed at the assessment of population life quality and the monitoring of social and economic development of regions. As constituent indicators of the index, it was selected the ones, which reflect the most urgent social problems of Ukrainian regions.

Conclusions of the research. Considering the imperfection of procedural guidelines for the assessment of social and economic development of regions and human capital, an integral index has been proposed, which could be used in the context of monitoring of the state regional policy (which is currently implemented based on the Law of Ukraine "On Fundamentals of State Regional Policy.").

Diehtiar A., Doctor of Public Administration, Full Professor, Head of Department of management and administration of Kharkiv state Academy of culture, Ministry of culture of Ukraine, Kharkiv,

Filonenko S., Postgraduate Student, Department of Management and Administration, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"MODELS OF FORMATION OF INDUSTRIAL POLICY IN TODAY'S ECONOMY"

Problem setting. Overcoming the negative trends in industrial production of

Ukraine and creation of prerequisites for radical changes in its structure, is not possible without meaningful and purposeful state industrial policy. In the most favorable variant of this policy must become a tool for implementing industrial development of the country based on the selection of innovative development.

In the course of the development of economic theory has developed some "standard" sets of tools, the use of which is subject to specific goals, priorities implemented industrial policy. These priority areas are called industrial policy models. The problem is, what should be government intervention, which models should be used. Therefore, the formation and implementation of state industrial policy is one of the most important modern theoretical and practical problems.

Recent research and publications analysis. Problems of realization of the state industrial policy highlighted in the works of both foreign and domestic scientists. An important contribution to research characteristics of state economic relations have such scholars A.M. Gors`ky`j, L.V. Dejneko, A.P. Duka, V.M. Yemel`yanov, T.L. Zhelyuk, A.D. Zalyevs`ka-Shy`shak, O.S. Zarudna, I.S. Kalinichenko, M.O. Ky`zy`m, L.P. Kly`menko, S.A. Mexovy`ch, A.O. Kostenko, L.V. Pel`tek, E.Y`. Rubinshtejn, N.V. Tarasova, K.I. Tkach, E.I. Ideas and provisions contained in the works of these authors, served as the basis for further development of industrial policy. However, despite numerous studies are insufficiently illuminated solutions to contemporary problems of implementation of the state industrial policy.

The paper objective is to study the main models of industrial policy implementation in Ukraine, as well as the rationale for proposals to develop model of formation of the mechanism of implementation of industrial policy.

The paper main body. First consider the import substitution model, which is a mechanism for providing of industrial policy on the basis of national production. Import based on protectionist policies and support the national currency (preventing inflation). The model of import substitution improves the structure of the balance of payments, the normalization of domestic demand, employment, development of industrial and scientific potential. Negative aspects of the model of import substitution industrial policy are: rejection of Integration into the world economy; technological possibility, and hence the competitive gap with the developed countries; creating favorable conditions for domestic producers, which could lead to inefficient management and use of resources; not competitive in world markets.

Conclusions of the research. Thus, the analysis of the existing system of formation of the mechanism of implementation of industrial policy allows to make certain conclusions. First, the state has at its disposal a wide range of instruments of influence on activity of enterprises of industrial complex in conditions of market economy, which can be divided into two main groups on the basis of reference to direct and indirect methods of regulation. Second, existing models of implementation of industrial policy should include the term aspect, taking into account the stages of its implementation, which requires the development of sound strategies of development of industrial production in the long term. This will allow the government to concentrate its efforts and resources on the regulation of the priority directions of development of industrial complex and to ensure its consistency, continuity, succession and interrelation of steps.

Based on the General strategy of development of Ukraine for the coming period, a priority of industrial policy, of course, is the formation of investment demand especially for domestic products, as well as the development and implementation of innovations.

Diegtiar O., Doctor science of public administration, associate Professor of the Department of management and administration of the O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv,

Nepomnyashchyy O., Doctor of public administration, full Professor of the Department of public administration Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"STATE POWER IN THE POLITICAL SYSTEM"

Problem setting. The main strategic aim of development and strengthening of the modern state is to build organizational and strong and effective government at all levels. Therefore, the need to create new mechanisms for ruling and procedures for the operation of the institutions of power that would actually reflect and regulate the interests of citizens, still on the agenda for today's reforms.

A similar approach to the power issue is not certain and needs further development, but it already opens a new, deeper power, allows you to link the theory to reality, featuring its strategies and mechanisms. It should be noted that at the moment in research is the transition to a fundamentally different dimension of both the public and the authorities, allowing to simulate its actual implementation.

Recent research and publications analysis. Problems of formation and development of state power in the political system are highlighted in the works of many famous Ukrainian and foreign scientists, in particular H. Almond, A. Bohomolov, S. Verba, M. Vladymyrov, H. Klimova, M. Kozyubra, V. Pohorilka, Yu. Platonov, S. Solovyov, A. Shyshkyn, V. Khalypov. Despite numerous studies it is obvious that in the modern national science has yet to build adequate dimension of power, which will allow us to consider its essence in the context of socio-political reality, a well-established political and legal technology. Moreover, this analyst will focus on the reconstruction of domestic power relations, restore the true essence of public-political and legal institutions.

Paper objective is the study of state power in the political system of its sources of legitimacy and specific features, as well as providing suggestions for improvements of state power in Ukraine.

Paper main body. The modern political space is represented by two components of social life. On the one hand, it is the power of the state, but it's informal influence of different, in most cases, consolidated entities (political parties, organizations, social groups, etc.). In light of this political power can be defined as the one that is constantly changing, self-organizing, multilevel, complex network of power relations, national policies and practices. It's a whole variety of institutional and subjective methodological designs.

Analysis of the properties and entities of this kind of power needs to begin with a definition of the term "politics". As you know, the exact translation from Greek means the art of government, participation in the Affairs of the state. In our country both theory and everyday consciousness, until recently, identify the concepts of "power", "state", "politics". The historical experience of the Ukrainian state only confirmed this understanding, as the policy was a state monopoly, and to participate in the Affairs of the state would be limited only to public authorities.

Conclusions of the research. Thus, it is possible to conclude that the difference between state and political power is: first, the entities with the appropriate governmental

authority. Direct subjects of state power are the state authorities. And subjects of political power are the political parties, other political public associations and subjects of electoral process (electoral associations) and local authorities, which have different field for realization of their powers.

Field of application of state power is actually the state and its organs. The power of the state extends into civil society only in terms of establishing the rule of law, providing its normal functioning. As a field of realization of political power, by contrast, acts primarily civil society. Political power beyond civil society, only when necessary influence on the process of formation of state bodies or exercising pressure on them. Both types of power, as stated above, use a fairly wide range of methods of imperious influence. The only difference is that the subjects of political power cannot directly use the method of state-imperious influence (coercion), exclusively the subjects of state power. Finally, they differ in the scope of their mandate. Only the state power entities have the right to issue normative acts of obligatory nature. Similar powers of local authorities (subjects of political power) is limited to a specific territory, subservient to the body.

In conclusion, it should be noted that political and state power have a lot in common. In addition to the General source of power in the face of the multinational people of both authorities are public, the overall goal of the management of the Affairs of society and state, and is similar in nature to the methods of their implementation. In a democratic state they implement the will of their subjects within the limits prescribed by law. However, the conditions of forming in Ukraine of such a state, the formation of her civil society put the science of public administration faced with the need to investigate the institutions of political and state power, to more clearly define the nature and content of these concepts.

Druchek K., master, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”,
Kharkiv,

Shvedun V., Doctor of sciences in Public Administration, Senior Researcher, head of the Department on Problems in Civil Protection Sphere Management, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"ANALYSIS OF ADVERTISING LEGISLATION NON-OBSERVANCES IN
UKRAINE"

Problem setting. The foreign economic activity of the enterprises plays a key role concerning both the level of their economic stability and the general welfare of the country. The foreign economic activity of the enterprises promotes stimulation of the international cooperation, provides jobs, accelerates commodity turnover. However foreign economic activity of the enterprises in public administration, especially concerning the industry is connected with possible emergence of various risks which lead to decrease in efficiency of their activity or even bankruptcy. The given facts prove the relevance of a subject of the research.

Recent research and publication analysis. The problems and prospects of foreign economic activity of the enterprises were investigated by the following scientists:

A. P. Grebelnik, N. I. Didkovsky, G. M. Drozdova, etc. However, the question of assessment of the risks of the foreign economic activity of the industrial enterprise in public administration remains insufficiently studied.

Paper objective. The purpose of article is the assessment of risks of foreign economic activity of the industrial enterprise in public administration is carried out in the article.

Paper main body. The possible causes of risks of foreign economic activity of the enterprises in public administration are defined. The methods of management of risks of foreign economic activity of the enterprises in public administration on macro- and micro level are analyzed. The probability of risks of foreign economic activity of the industrial enterprises is estimated. The actions for prevention of risks of foreign economic activity of the industrial enterprises in public administration are offered.

Conclusions of the research. Thus, as a result of the given research carrying out the following conclusions were received.

1. From the possible causes of risks of foreign economic activity of the enterprises in public administration the following ones were allocated: the stable variability of economic processes and limitation of information concerning these processes, the features of a geographical arrangement of the countries and the lack of certain criteria for evaluation of foreign economic activity of the enterprises.

2. The development of strategy and tactics of an entry of the enterprise into foreign market, the organizations of export-oriented production and the foreign trade operations need be based on the preliminary analysis of the market condition through use of methods within macro- and micro level.

3. The assessment of probability of emergence of specific risks of foreign economic activity of the industrial enterprises in public administration allowed allocating those of them that are in precritical condition: competitive risks; decrease in trade advantages; discrepancy of goods to the established standards and dependence on export.

4. The actions for prevention of risks of foreign economic activity of the industrial enterprises in public administration which are based on application of their forecasting, insurance and revaluation of own opportunities of the enterprise are offered.

Fedorchak V., Doctoral Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"SCIENTIFIC BASES OF DETERMINING OF THE RISK OF EMERGENCY
IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION"

Problem setting. The stable development of Ukraine and its regions may be reached with the help of timely forecasting of natural and man-caused emergencies and their prevention. For the implementation of the new strategy of this development, and for the deliberate reformation of the system of state administration under emergency conditions, the scientific and theoretical grounding of the peculiarities and methods of forecasting of the similar situations is required.

Recent research and publication analysis. The works by S. Andreiev, A. Bilousov, S. Dombrovska, V. Sadkovyi and others are devoted to the analysis and solution of the problems of state administration in the context of provision of security system under emergency conditions.

Paper objective. Without prejudice to the groundwork and scientific achievements of these scientists, it should be noted that there is a necessity in the comprehensive study of scientific grounds concerning the risk of emergency condition appearing in the system of state administration of Ukraine, and that is the paper objective.

Paper main body. It was determined that the natural and man-caused risks are researched within the frameworks of technocratic concept, controlling function, etc.

However, first of all, the solution of scientific problem concerning the determination of the risk of emergency condition appearing is covered by the interdisciplinary science "Public administration," and in particular, by the state administration in the field of social and economic security of Ukraine from the point of view of civil protection. The consistency of this administration is directly connected with the consideration of peculiarities of the risks of emergency condition appearing.

Conclusions of the research. The paper insists on the availability of the following chain paradigmatics: the efficiency of provision of the system of national security depends on the timeliness and effectiveness of the state administration of the risks of emergency condition appearing, the implementation of which requires the well-grounded choice of a necessary concept, including the one concerning the analysis of these risks.

Gren' L., PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, The National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"SUBJECT MATTER OF UKRAINE'S VOCATIONAL TRAINING'S DEVELOPMENT: STATE ADMINISTRATIVE ASPECT"

Problem setting. Problems in education, particularly those of administrating this sphere, have become quite topical at the beginning of the third millennium. Vocational training, being an integral part of Ukraine's education system, is getting an ever increasing attention of researchers and is positioned as a priority direction in professional activities of corresponding government bodies. Adopted by the government of Ukraine draft law by the Ministry of science and education of Ukraine "On reforming vocational training" is aimed at solving major challenges facing vocational training.

Recent research and publications analysis. Subject matter of state administration of vocational training has been within the circle of researchers' scientific attention and is reflected in researches by V. Andruschenko, V. Anischenko, V. Voitov, V. Grigorieva, Z. Dolya, L. Zlochevska, T. Ivchenko, L. Komissarova, L. Korobko, V. Lugovoi, V. Moroz, O. Melnyk, S. Nikolayenko, L. Petrenko, N. Protasova, N. Sinitsina, P. Hobzei, and many other scientists.

Paper objective is to define the problems of functioning and development of the vocational training sphere, as well as to substantiate the position and the role of state administrative bodies in solving these problems.

Paper main body. Conceptual provisions as to the content of vocational training for future qualified workers at vocational education facilities are reflected in state administration's normative legal documents.

State administration of vocational training in Ukraine has the following peculiarities: first of all, this is a dual mechanism of education establishments management – the state administration performed by the specially authorized central body of executive power (currently the Ministry of education and science of Ukraine) which is the founder and financing provider, and the regional administering through education administration organs subordinate to local state administration which in their turn are components of regional bodies of executive power and report to the Cabinet of Ministers of Ukraine.

On the results of the performed analysis of our research we consider it possible to define the major problems of vocational training in Ukraine, notably:

- unsatisfactory material and technical provision of content and processes of vocational training reforming;
- lagging in the level of professional competence of managers' and teaching staff of vocational training institution behind the set demands;
- disparity of the existing outdated material and technical resources of vocational training establishments to the current level of information and technical development;
- lack of qualitatively monitored prognoses regarding the economy's needs in training specialists of various qualifications;
- imperfection of the contents and practices of applying state administration mechanisms to the system of vocational training on state and regional levels;
- low salaries of teaching personnel at vocational training establishments which not only impedes qualitative renovation of personnel in vocational training, but also, in certain conditions, causes decline of the system of its human resources.

Shifting of vocational training's financing to local budgets has quite painfully challenged the prospective of its functioning.

Subordinating of vocational training along with passing its education establishments from the central to oblast level will cause delays in financing the mentioned establishments and may cause deterioration in material and technical provision for vocational training establishments which will certainly affect the efficiency of industrial branches development, including defense-industrial sector.

Conclusions of research. First, the subject matter of forming and development of vocational training system is within the limits of the state administrative science, for its directedness at industrial branches is founded on principles of functioning of state administration system. Within the practices of education system operation there takes place the introduction of state administrative knowledge concerning realization of state functions, including those related to vocational training development. Moreover, the problematics of forming and development of vocational training system can be considered from the point of view of state administration bodies' activities, chiefly those whose activity is connected with ensuring of forming and realization of state policy in the spheres of education and science.

Secondly, the main problems of Ukrainian system of vocational training remain inadequate material and technical provision of the content and processes of its

reforming; lagging in the level of professional competence of managers' and teaching staff of vocational training institution behind the set demands; disparity of the existing outdated material and technical resources of vocational training establishments to the current level of information and technical development; lack of qualitatively monitored prognoses regarding the economy's needs in training specialists of various qualifications; imperfection of the contents and practices of applying state administration mechanisms to the system of vocational training on state and regional levels.

Thirdly, state administration organs and social institutions as agents of management should create through their coordinated actions an efficient state-cum-public mechanism capable of ensuring solution of current problems of vocational training in Ukraine, efficiency of which will determine further development of vocational training in Ukraine, prestige of working professions, quality of training of skilled workers, ensuring industrial branches with highly-qualified personnel, their competitiveness on labor market not only in Ukraine, but abroad as well.

Hbur Z., PhD in public administration, National academy for public administration under the President of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"THE CONSTITUTION OF THE READER AND ITS INFLUENCE ON FORMATION OF ECONOMIC SECURITY OF STATES"

Problem setting. The complexity of the socio-economic problems of Ukrainian society caused by radical transformations of the country, when our state has taken an unannounced course towards European integration, dictates the business conditions for state institutions and has a significant impact on ensuring economic security. The reforms provided have not formed expected market relations and the private property institution, and have not entailed the results that were expected. The period of the state control weakening was marked by the rejection of administrative and moral constraints, by corruption and ghost economy. All this, along with the proclamation of private property and privatization of state property resulted in the emergence of a new type of entrepreneurs who subsequently formed not only a certain type of socio-economic behavior, but also the mentality of the business community and the business ethics of the country as a whole. A certain part of entrepreneurs, who participated in direct redistribution of the state property, formed a new type of entrepreneurship –raidership, and a new type of entrepreneurs - raiders.

Recent research and publications analysis. The issues of raider attacks and their impact on the country's economic security were given by such leading scholars as Valassk E., Varnaliy Z., Makarova O., Palamarchuk G., Panasenko R., Fomichov K., Shapiro V., and others. However, the today's realities of our country have turned out to be a matter of this issue. They require constant study and effective measures for their avoidance - the subject of our research.

Paper objective The purpose of this article is to explore the essence of raider attacks and its impact on the formation of economic security of Ukraine.

Paper main body. The research has resulted in the following conclusions. Today, "raiderbusiness" in Ukraine is a very devastating factor affecting the economic security of both enterprises and the country in particular.

Conclusions of research. The most common methods for raider actions are: purposeful underestimation of the enterprise value and acquisition of its assets; purchase of small company stakes; purchase of debt obligations of the enterprise; dispute over property rights; deliberate bringing of the enterprise to bankruptcy; info-publications in favor of "invaders"; "bribing" the managers of the enterprise; seizure and illegal possession of the property of the enterprise; threats to the current executives of the company. To minimize and avoid raider attacks, the state and business environment must take effective preventive action.

Hmyrova A., an associate of educational, scientific and production center,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"MECHANISMS OF EDUCATIONAL SPACE ORGANIZATION IN
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE"

Problem setting. Traditionally, education is considered as a part of the general educational process, along with the process of learning. The modern approach expands this traditional dyad and includes the psychological support (along with education and training) in the educational process. The idea of psychological support of a person from the moment of joining the world of education and to the completion of the active labor activity has been implemented practically since the very beginning of the formation of the psychological service in education.

Recent research and publications analysis. A significant contribution to the development of the theory and methodology of public administration, which promotes the development of this topic, has been made by the modern researchers, namely.

Paper objective is to analyse the mechanisms of educational space organization in higher educational institutions of Ukraine.

Paper main body. The educational institution, which accumulates human resources, material and methodological resources, may and, obviously, must act as a centre of the socio-cultural field, which focuses the positive social influences on the student, protects him/her from the anti-social and anti-human actions, supports him/her psychologically, directing the person to the path of harmonious development and self-education.

The educational institution initiates the creation of the student associations of a constructive type, actualizes the educational potential of the youth subculture, organizes the interaction of students with the local cultural environment, sets cultural and behavioural models for the students, and also implements its educational potential in other ways.

The educational institution should act as the organizer and coordinator of the additional education and recreational activities of youth. It is at the educational in-

stitution where the modern methods and techniques of education are being worked out and synthesized.

Conclusions of the research. The quality of education is a systemic characteristic of education, it is reflected in the indicators and criteria for evaluating the process and (or) the result of the educational activities on the basis of which an assessment of the degree of relevance of the actual process and the result of educational activity compared with the ideal model, educational standard or expected result is made. The contemporary conceptions of education, considered in the article, emphasize its deterministic set of conditions, among which the following can be identified as the main ones:

- "situation of the social development";
- the essence of the chosen model of education;
- the choice of a goal-strategy and goal-ideal;
- organization of the active interpersonal and conventional communication;
- cooperation with the other people, collective as a whole;
- dynamism of the subject of education, the correlation with the general context of his leading activity.

Husarov K., Researcher of Educational, Scientific and Production center,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject:
"INTERNAL MIGRATION PROCESSES IN USA : EXPERIENCE FOR UKRAINE"

Problem setting. The movement of people within the borders of their own state is an extremely important factor for the economic and social growth of the country. In the past few years, the problem of internal migration processes in Ukraine is becoming particularly relevant. The United States of America has a wealth of experience in the field of internal migration.

Recent research and publication analysis. Many foreign scientists have been engaged in the study of internal migration processes in the United States of America. The most significant contribution on this issue was made by such scientists as Raven Molloy, Christopher L. Smith, Abigail Wozniak.

Paper objective. The purpose of article is to study the peculiarities of internal migration processes in the United States of America, as well as highlight some features of state migration management for their application in Ukraine.

Paper main body. The modern American nation is a young multiethnic formation. It has developed in the process of long cultural, economic, social and domestic interaction. The American nation is very mobile, and this is manifested in the fact that every 5th American changes his place of residence every year, moving from one state to another. In turn, periodically there are the compelled migrants from the regions, which combine from extraordinary incidents of a natural character. It should be noted that the state policy is aimed at resettlement of internally displaced persons in those regions where there is a need for labor. Internal migration is also seen as a way of economic development of the United States.

Conclusions of the research. The US socio-economic mechanisms of state administration are applied to internally displaced persons, as well as to the regions that receive them. Considering the situation in Ukraine, the following public management activities are proposed : when settling forced migrant, take into account the needs of the regions in certain specialists; provide tax incentives to the receiving regions, with a view to their economic development.

Ivashina L., Senior Lecturer of the Department of Professional Education and Management, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy

An extended abstract of a paper on the subject of:

**"THE CLASSIFICATION OF PUBLIC REGULATION MECHANISMS
BY RURAL GREEN TOURISM DEVELOPMENT"**

Problem setting. Today, the development of rural green tourism is an integral part of Ukraine's tourism business, which allows solving the issue of stabilization the ecological situation in the country, ensuring the proper level and quality of life of the rural population, social and economic development of rural areas. As the effective public management is carried out only in the presence of perfect mechanisms of public regulation, there is a need to develop a set of mechanisms for increasing the effectiveness of public regulation through the development of rural green tourism. For the performance by the public authority their functions and tasks, various means, levers and instruments of state policy in the development of rural green tourism can be used. So, it is necessary to determine the classification of public regulation mechanisms within the effective development of rural green tourism, which also determines the relevance of the topic of the article.

Recent research and publication analysis. The research of the mechanisms of public administration in general is covered in the scientific works of such Ukrainian scientists as O.Yu. Amosova, H.V. Atamanchuk, V.D. Bakumenko, V.M. Knyazeva, O.B. Korotich, V.Ya. Malinovsky, N.R. Nizhnik, H.S. Odintsova, and mechanisms of public regulation of development of rural green tourism studied D.H. Darmostuk, S.S. Kravtsov, M.A. Latynin and others.

Paper objective. The aim of the article is to substantiate and analyze the classifications of public regulation mechanisms by the development of rural green tourism.

Paper main body. The mechanisms of public regulation are considered as a system that has the structure, methods, levers, tools of influence the object of management, designed to achieve the goals, effective operation and resolution of contradictions. The public regulation by the development of rural green tourism is realized through the economic, legislative and administrative influence through the normative acts, state standards, state norms, state programs and plans, etc. The classification of mechanisms of public regulation by the development of rural green tourism includes the division according to the subject of management, the functional purpose and the direction of activity.

Conclusions of the research. Today the development of rural green tourism allows solving the issue of stabilization the ecological situation in the country, ensuring

the proper level and quality of life of the rural population, socio-economic development of rural areas, stimulating the development of social infrastructure in the village, etc. The effectiveness of the development of rural green tourism depends on the distribution of powers and responsibilities between the members of public authorities. Therefore, it is advisable to develop the classification of public regulation mechanisms in general and the development of rural green tourism in particular in order to create the effective public management. Thus, on the basis of the research, it can be argued that various functions, tasks and instruments of public policy in the development of rural green tourism can be used to perform public functions by the public authorities.

Kayda P., Researcher, National academy for public administration
under the President of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"SYSTEM TRANSFORMATION OF PROCESSES FOR FORMATION AND
REALIZATION OF THE SOCIAL POLICY OF THE STATE: CONTENT FILLING
AND ORIENTERS"

Problem setting. The protracted systemic crisis in Ukraine has exacerbated the problems in the social sphere. Their solution is one of the important tasks in achieving social policy effectiveness in unfavorable conditions of aggressive environment.

Recent research and publications analysis. The issue of efficiency of formation and implementation of social policy covered in the writings of scientists, as V. Bazylevych, V. Bezuhla, N. Vnukova, I. Yevdokymova, S. Koretska, I. Kinash, V. Kutsenko, E. Libanova, O. Novikova, YA. Ostafiychuk, O. Paliy, V. Skurativskyy, A. Khaletska and others.

Paper objective. To explore the connection between the conceptual provisions of the social policy of the state and the provisions of the model of a socially oriented market economy; to systematize the directions of system transformations of the processes of formation and implementation of the social policy of the state.

Paper main body. An analysis of the essence, content and main landmarks of the social policy of the state made it possible to draw the following conclusions.

The possibility of state regulation of the development of a socially oriented state is ensured by the coordination of the basic elements of the economic and social spheres of society through the pivotal moments of the functioning of each of these spheres.

Depending on the specific period of functioning of the social sphere at the state level, strategic goals of social policy are taken into account, taking into account the limitation of the size of financial resources, the transformation of the state's functions in the social sphere, the gradual delineation of tasks, clarification of priorities and ranking of measures for social protection of the population and meeting the social needs of society.

In order for the goals of the state social policy to be achieved, they must be not only attractive to all strata of society, but also supported by the interaction of the state with other subjects of socio-economic activity in society.

The complex and multifaceted activity of the state in the social sphere requires the improvement of the scientific approach to the formation of social policy as a special type of scientific social activity based on the fundamental principles.

In order to ensure the efficiency of public administration, the development of the social sphere should take into account the economic and social factors that shape the tendencies leading to the equilibrium state of the national economy and its dynamic changes.

Conclusions of the research. Achievement of the strategic goals of the social policy of the state is possible only through the formation of bodies of state power of the structure of its subjects, an adequate perspective model of a socially oriented market economy.

Kaliuzhnyi V., adjunct, the Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"MECHANISMS OF THE MODERN SYSTEM OF DISTANCE LEARNING
FORMATION IN UKRAINE"

Problem setting. One of the leading trends of the contemporary social development is the permanent process of public regulation of the improvement and reformation of the national higher education systems, which is not so much connected with the inadequate effectiveness of teaching from the point of view of its economic return, but with the ineffectiveness of the modern educational space facing the modern global changes, first of all, entering into information society.

Paper objective is to define the mechanisms of the modern system of distance learning formation in Ukraine.

Paper main body. The traditional education system fully satisfied the social order of the industrial society and continues to cope with this task successfully today. However, in the conditions of the rapid spread of ICTs, new requirements are introduced in the system of higher education. The success of our country's entry into the global information society based on the knowledge economy depends on how successfully the modern education system can handle new challenges.

Public regulation of the development of higher education under conditions of modern mechanisms formation of the information society requires a significant increase of its effectiveness. When analyzing the effectiveness of education, researchers are usually limited to its economic aspect. None of the approaches to this problem consider the new situation in the modern world, namely, the entry into the information phase of the society development.

In today's situation, the notions of literacy and accomplishment have exchanged places – information competences come to the fore, and this cannot be ignored while analysing the education development. Regarding the development of the information society, a new approach to assessing this phenomenon based on the modern requirements for the institute of education, is needed.

Conclusions of the research. In the conditions of rapid scientific and technological progress, the general aspiration to integration in all spheres of life, in the condi-

tions of globalization and constant changes in the social and economic spheres of life, special knowledge become obsolete much faster. The solution of this problem in Ukraine is possible through the development of a distance learning system based on the use of the latest information and communication technologies.

Karpeko N., Ph.D. in Public Administration, Senior Lecturer in the Department of Management and Organization of Activities in the Field of Civil Protection, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"MECHANISMS OF FORMATION OF MODERN EDUCATIONAL
TECHNOLOGIES"

Problem setting. Today the attention of many researchers of theoreticians and practitioners of public administration is drawn to the sphere of education. Only states with a highly effective educational system that meets modern requirements can enter the number of developed countries of the modern world. Practically in all countries that demonstrate high rates of economic growth, the priority direction is the development of education.

Paper objective is to analyze the mechanisms of formation of modern educational technologies.

Paper main body. In order to correctly perceive, analyze and evaluate information, a person must have sufficient intelligence and a necessary set of knowledge. The growing importance of knowledge in the modern world is evidenced by the emergence of such new terms as the information society, the knowledge economy. According to experts, in the modern economy has already come a phase when "there is no surplus or lack of raw materials, labor or capital, and the concepts that people hold in their heads, and the quality of information available to him determines the success or failure of the enterprise."

The experts of the International Monetary Fund came to the conclusion that the world is experiencing an information and technological revolution (IT revolution), which differs in many respects from the previous technological revolution by scale of action on all spheres of life, and not just on the economy.

The socio-economic nature of the education system is largely determined by a new kind of economic resources - knowledge. The volume of accumulated and used knowledge is today the main factor in the economic growth of each country and the world economy as a whole.

Conclusions of the research. Thus the financing of education in developed countries no longer regarded as a waste of funds, coming to understand that it is necessary to invest in a future that drastically affects the balance of power between countries. Earlier, foreign researchers focused on the direct and indirect benefits of education for the individual and, above all, on the growth of life profits, today in the developed countries of the world recognizes the key role of education in the dynamics of economic development.

Kononenko O., PhG student, National academy for public administration under the President of Ukraine, Head of Department of Planning, Public Relations and Access to Public Information of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"CURRENT STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF STATE EDUCATIONAL POLICY IN UKRAINE"

Problem setting. In Ukraine there is a gap between the quality which can be provided by the existing system of education, and the requirements facing education. Therefore, it is important to identify the trends and ways of improving the public education policy.

Recent research and publications analysis. At the present stage, V. Andrushchenko, L. Hrinevich, V. Ognevyuk, V. Kremen, V. Lugovy, N. Protasov and others are studying the issues of formation and implementation of the public educational policy. At the same time, educational processes are developing rapidly in the result of which the educational policy should also change.

Paper objective. The paper objective is to highlight the trends in the development of the educational policy in Ukraine at the present moment.

Paper main body. The growth of the individual's personal demands and the dynamics of the labor market requirements, which are determined by the rapid socio-economic changes, cannot be met within the existing forms of traditional education. It is impossible to overcome these problems without going beyond the old educational models, without development and introduction of the innovative forms of education. It has been established that the development of the educational system in Ukraine to a large extent depends on the system of the public administration of education, the adoption of the balanced management decisions and the choice of the educational development strategy. It has been revealed that the need for implementation of the educational model "life-long education" is becoming increasingly urgent, which requires the state to support and develop subsystems of this model – non-formal and informal education.

Conclusions of the research. It has been determined that the achievement of this objective requires the implementation of the following priority tasks:

- 1) the implementation of the new Law of Ukraine "On Education" with the involvement of a wide range of the public;
- 2) the development of the effective assessment and recognition models of prior education considering the recommendations of the European Parliament and the Council of the EU "On core competences for lifelong learning" [6];
- 3) the development of a stimulation and support program for the introduction of "mixed" education provided by the domestic higher educational institutions to increase the accessibility of education and its effectiveness in terms of the practical competences formation;
- 4) the analysis of the possibilities of increasing Ukraine's participation in the international monitoring studies;
- 5) the development of the common public standards for electronic textbooks considering the possibilities of using interactivity and introducing the multimedia content into them. The issue of studying the model "life-long education" is considered to be promising on the basis of implementation of the government-public approaches.

Kovalchuk V., Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Economics, Management and Business of the Kharkiv
Educational and Scientific Institute of the State Higher Educational Institution
"University of Banking", Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"IMPROVING NATIONAL EXPERIENCE IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGIES"

Problem setting. In a market economy, with the combination of self-regulation of the market and its state regulation, the first task is to preserve and strengthen the common economic space and the territorial integrity of the state. It emphasizes the priority of interregional economic integration, development and implementation of territorial development strategies.

Recent research and publications analysis. General conceptual problems of regional development and regional policy have been considered in the works of domestic scientists. Scientists investigate the theoretical foundations of regional policy, the issue of resolving the interaction of regions with the center, regulation of these relations as an instrument of regional development. However, despite the high level of scientific development of the problems of regional development, the issue of administrative influence of the state on the socio-economic processes of the territorial level has not been sufficiently developed yet. In addition, there is a need to improve the practice of public administration in regional development in order to ensure favorable conditions for its sustainability.

Paper objective. The aim of this article is to justify the features and trends of the regions' development, to generalize Ukrainian practice of development and implementation of territorial development strategies, based on this definition of prospects and the development of proposals for its improvement.

Paper main body. Given examples develop and implement strategies at specific regions, Kharkiv, Kyiv and Lviv, indicating what in government regional development planning takes the main place for, as the process of forming the goal of regional socio-economic activities, setting priorities, means, methods to achieve the objective and resources required to perform specific tasks in a timely manner is a top organizational implementation process of summarized decisions.

Among the issues the study and dissemination of national experience with the formulation and implementation of regional development strategies there is a need to further improve the strategic planning of community development, search mechanisms and tools to enhance local economic development by strengthening local budgets, new approaches to social reform combined local communities in Ukraine.

The task of the Ukrainian state is the equalization of basic conditions for human life in all the regions, with the thing that each region itself must discover and use their competitive advantages.

Conclusions of the research. Thus, for the successful regions' development it is expedient to use the relevant experience of developed countries of the world more widely. An important role is played by national projects to intensify regional development. Taking into account that the key mechanism for the successful development of the nation and the state is always the institutional support of reforms, it is recommended not only to improve the quality of economic planning at the regional and district levels, but

also to properly monitor the implementation of the State Fund for Regional Development of valid regional development strategies.

Kravtsiv S., teacher supervisor of the Scientific-methodical Centre of the Educational Institutions Sphere of Civil Protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,

Sobol O., doctor of technical science, senior researcher, professor of the Department of Management and Organization Activities in Civil Protection, National University of the Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject:
«MAJOR FACTORS INFLUENCING THE INTEGRAL FIRE RISK LEVEL»

Problem setting. The degree of integral fire risk is the value that should stay within the permissible limits in order to ensure the safety of the population. The analysis of statistical data made it possible to conclude that the risk for a person to die due to the impact of dangerous fire factors in Ukraine is unacceptable (especially in rural areas), which is confirmed by the large number of deaths. In this regard, there is an actual scientific and applied problem of reducing the integral fire risk in our country to a level that is justified in the leading European countries. One of the tasks that will contribute in solving this problem is the development of models and methods for controlling integral fire risk.

Recent research and publications analysis. In previous works, foreign experience regarding risk regulation (including fire) was considered to acceptable limits. In one of the works on the example of calculations in the districts of the Kharkiv, region it is shown that indicators of the level of integral fire risk are higher than acceptable ones. Also, fire risks R_1 , R_2 and R_3 were calculated for all regions of Ukraine and Kyiv. The level of risk in the calculations was beyond the norm, indicating that there are problematic issues regarding the provision of an acceptable level of fire safety.

Paper objective. The purpose of the article is to study the level of risk for a person to perish from a fire per unit time in our country, as well as substantiation of the factors influencing this type of risk.

Paper main body. It was assumed that the main factors that influence the risk level for a person to perish from a fire per unit time are as follows:

- number of fires occurring in the region;
- number of deaths due to fires;
- Average time of the operational arrival to the place of fire;
- average time of fire localization;
- mean time of fire elimination;
- The number of people living in the region.

The choice of these factors is due to the fact that the level of the specified integral fire risk is directly influenced by the number of fires in the region, the number of fires

killed and the number of people living in the region, as each person may be facing dangerous fire factors.

It is obvious that the level of this integral fire risk, which characterizes the consequences of fires, is directly influenced by the actions of the personnel of operational units, which can be objectively evaluated using parameters such as arrival time to the place of fire, the time of localization and the elimination of the fire.

Thus, the next step is to prove the significance of the identified factors, as well as to construct a risk management model for a person to perish from a fire per unit time. This will allow further elaboration of scientifically substantiated recommendations on increasing the level of fire safety in the territory of our state.

Conclusion of the research. In this paper, the main factors influencing the risk level for a person to perish from a fire per unit time in Ukraine are investigated. The analysis of statistical data shows the presence of problematic issues concerning provision of fire safety in rural areas. Further research will be aimed at constructing a model of integrated fire risk management and developing scientifically grounded recommendations for raising the level of fire safety in our country.

Kruhlov V., PhD in Public Administration, Associate Professor of Department of Management and Public Administration Kharkiv National University of Construction and Architecture, Kharkiv,

Gorlova A.O., graduate student, Kharkiv Institute of Trade and Economy of Kiev National University of Trade and Economy, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE SYSTEM OF INTER-MUNICIPAL COOPERATION"

Problem setting. In the context of the resource shortage, the inter-territorial cooperation is a sufficiently relevant approach for further development of local territories, improving the management efficiency and enhancing the competitive advantages of local establishment. Despite certain examples of successful collaboration experience in the sphere of inter-municipal cooperation (hereinafter – the IRC), such practice has not become widespread in Ukraine. In addition, the local authorities insufficiently use the separate instruments in the development of the territories, one of which is the public-private partnership (hereinafter – the PPP), which allows the state authorities to attract the funds, resources and opportunities of a private owner to solve issues in the transport, housing and communal services, medicine, education and other spheres controlled by the local authorities.

Recent research and publications analysis. Despite the publications devoted to the PPP and the IRC, a separate issue of the use of public-private partnerships in the system of inter-municipal cooperation has been paid insufficient attention to, and mechanism for the implementation of the said cooperation requires separate consideration.

Paper objective. The objective of the research is to analyze the current state of the inter-municipal cooperation and the possibility of using the public-private partnership for the implementation of infrastructure projects.

Paper main body. Broadening the powers of the local self-government bodies expectedly leads to the need for voluntary associations between the territorial communities. The said cooperation is implemented in the form of inter-municipal cooperation. The existing economic unattractiveness of the PPP's transactions for a private investor is due to their small scale and the unprofitability of investing in infrastructural facilities, where the future service revenues will not reimburse for the initial investment due to a small population, requires neighbouring municipalities to combine infrastructure objects and resources within the framework of one PPP project, which allows to achieve investment attractiveness in the eyes of private business and attract their funds.

To a large extent, planning and building the local territories require considerable prior work by the state authorities on the drawing-up the strategic directions for the development of territories, the separation and detailing of the priority projects for infrastructure creation in the form of public-private partnership, the preparation of the perspective land plots, the creation of a well-developed system for informing potential investors about the priorities of local authorities (including on the directions of inter-municipal cooperation), conducting consulting work, development of the centres for the provision of services to business, engagement of the interested parties in the development of the territories.

Conclusions of the research. Taking into account the local budgetary limitations, a significant amount of work related to improving the quality of public services, it is expedient to use the potential of the public-private partnership. The PPP allows for an increase in the number of infrastructure projects (both within a single local territorial unit and two or more local self-government bodies that have concluded an inter-municipal cooperation agreement), and by doing so to enhance the competitiveness of the respective local territories and address the urgent social needs in the medicine, education, culture and housing and communal services spheres.

Kyleshov N., PhD in Technical Sciences, Associate professor, Full Professor of Management and Organization in the Sphere of Civil Protection Department, National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"REGARDING THE CONTENT AND MECHANISMS OF OVERSIGHT
ACTIVITIES ON ISSUES OF FIRE AND TECHNOGENIC SECURITY"

Problem setting. The strategy of reforming the system of State service of Ukraine for emergency situations provides the transition from the system of state supervision (control) in the sphere of fire and technogenic safety to the system of prevention of emergencies and fire prevention.

However, to the realization of strategic projects there is usually, a lot of risks that complicate the implementation of reforms may even lead to negative results.

Recent research and publications analysis. The issues of maintenance and supervision functions of state bodies, legal support and supervision in specific sectors, problems in the implementation of the Supervisory authority were considered in works of V. M. Andreeva, O. G. Cooper, P. P. Petrova, Chevela V. G., V. M. Yemelyanov and

some other scholars. However, the problems of organization and supervision in the field of fire and technogenic safety are studied insufficiently and require more study.

Paper objectives. The rationale of preserving the system of state supervision (control) in the sphere of fire and technogenic safety. Finding ways of avoiding negative trends in the reform of the Supervisory bodies of the SSES of Ukraine and development of proposals for program actions and ways to improve the Supervisory activities on the prevention of emergencies.

Paper main body. In recent years, public authorities have been pursuing a policy of limiting the functions and powers of supervisors in order to reduce the pressure on business entities, referring to the imperfection of the system and world practices that are considered to be more effective. One of the main arguments is that many requirements, norms and rules are overstated and not adapted to conditions of economic activity in a market economy that do not meet modern requirements of economic activity, outdated and too much, and the system of state supervision is ineffective. However, it is noted that incompetent decisions on the reform of supervisory bodies can lead to a systemic imbalance with negative consequences.

The role of the system of state supervision (control) in the field of fire and technological safety as one of the constituent parts of the existing emergency prevention system to which, in addition to supervision, is assigned: monitoring and forecasting; state standardization, examination in the field of civil protection; certification of means of protection and insurance. It is this system that is one of the mechanisms of state regulation of the activities of business entities on civil protection issues and the exclusion of its supervisory component violates the integrity of this mechanism. In addition, it is noted that the removal of the civil service of Ukraine from emergencies from the implementation of this function is inadmissible.

It was emphasized that the problem of threats from fires and emergencies of anthropogenic nature should be considered from the point of view of the interests of the concrete person, the owner, the society and the state, and not only from the interests of business, as in some cases it is declared now. That is, in this aspect, the interests of all subjects of the security system must be taken into account.

Formulated program measures for the improvement of one of the components of the emergency prevention system - state supervision (control) in the field of fire and technological safety based on the implementation of the risk management system in the activities of the controlling bodies, the training of personnel in the field of risk analysis and risk assessment, the development of new forms and methods of work of state control bodies with subjects of management aimed at the prevention of fires and emergencies during periods between scheduled inspections we work to implement control of the principle of "customer-oriented" to strengthen preventive function monitoring activities and transition to a policy of informing (consultation) "customers" (entities, population).

Conclusions of the research. The proposed program measures to improve supervisory activities in the field of fire and technological safety are such that they meet the requirements of the present and do not contradict the programmatic actions for reforming the civil service of Ukraine for emergency situations.

Lahutin V., adjunct of the Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"THE MECHANISMS OF THE MODERN INNOVATION PUBLIC POLICY
FORMATION"

Problem setting. The modern innovation public policy is a set of scientific, technical, industrial, managerial, financial and other measures related to the promotion of the new or improved products to the market. Therefore, modern innovation policy is a broader concept than the scientific and technological which is traditionally reduced to the choice of priorities in science and technology.

Paper objective is to study the modern mechanisms of the public innovation policy formation.

Paper main body. To achieve the goal of the public policy in the development of the national innovation system, the following main tasks have to be fulfilled:

to form the scientific and technical priorities of innovation activity considering the state's security in the economic, defense, scientific and technological, natural resource, ecological and other vital areas;

to ensure a rational combination and implementation of the public regulation and market mechanisms, including measures for direct and indirect stimulation of the innovation activity;

to create conditions for preserving the personnel potential of the national science and ensuring continuity in the scientific and technological sphere;

to strengthen the state support of the research and development studies in the most competitive industries, which include: space, aviation, nuclear, biochemical and information technologies;

to ensure the development of innovative technologies aimed at increasing the efficiency of the use of the country's energy and natural resources, including the unique technologies created in the country's defense and industrial complex;

to provide acceleration of the processes of integration of the scientific, educational, production activities for the cost-effective implementation of the programs to increase the competitiveness of the Ukrainian economy in the world market.

Conclusions of the research. As the analysis of the current state of innovation activity shows, in recent decades the time gap between the discovery of new knowledge and its practical implementation has significantly decreased. Therefore, the main task is to create the innovative systems that allow to quickly and effectively transform ideas into goods, services or technology.

Lyashevskaya O., PhD in Public Administration, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Pisklakova O., PhD, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"STATE REGULATION OF DEVELOPMENT OF CLUSTERS IN UKRAINE"

Problem setting. In the context of the world financial and economic crisis that hit Ukraine the most, it is necessary to develop and implement a complex of measures to accelerate the transition of the national economy to an innovative development model. This will restore the lost innovative potential and lay the foundation for economic growth on a fundamentally new intellectual and logistical basis. One of the opportunities for combining intellectual, financial and material resources to implement economic and technological recovery is the functioning of regional and sectoral clusters.

Recent research and publications analysis. The study of the formation of clusters was reflected in the writings of such scholars as Porter M., Voynarenko MP, Zakharchenko VI, Brizhan IA, Varyanichenko O., Makarenko MV, who investigated theoretical and methodological approaches to the formation of clusters, but along with this further research requires the state and prospects of clusterization of Ukraine, since this approach proved its effectiveness in many countries of the world.

Paper objective. The most important indicator of cluster activity is their high competitiveness on the world market. Clusters can affect competitiveness in three areas.

1. Clusters increase the productivity of firms and industries at the expense of: effective specialization / division of labor; the appearance of more demanding consumers; economies of scale, for example, when purchasing raw materials or conducting joint marketing research; access to technology, suppliers, skilled workforce, information, business services, etc .; improvement of logistic chains, as well as cooperation and training (improvement) of the cluster; improving the infrastructure of professional, financial and other services.

2. Clusters create opportunities for innovation and productive growth: create channels for effective cooperation of potentially new resources for innovation; provide early identification and forecasting of technological trends; form an environment that facilitates the appearance of combinations of previously unavailable qualifications (abilities); create favorable conditions for the distribution of risks.

3. Clusters stimulate and facilitate the formation of a new business that supports innovation and expansion of the cluster: the use of venture capital and the development of fast-growing companies; communication within the cluster promotes the emergence of complementary skills, technologies, and subsidies, which enables them to participate in larger transactions, where individual companies are not competitive; support for the appearance of new participants; strengthening of social and other informal ties that promote the emergence of new ideas and business; larger information flows within the cluster.

Therefore, the cluster development of the country is one of the characteristic features of a modern innovative economy. In addition, clusters represent a combination of competition and cooperation in such a way that associations in certain spheres help to successfully compete in others.

Conclusions of the research. Thus, in the model of the cluster organization, the most fully taken into account are the sources of competitive advantage. The cluster approach allows to realize the most important interconnections in production, technologies, information, marketing and consumer demand, which are characteristic for a whole complex of enterprises and industries. The formation of such interactions determines the direction and pace of innovation, provides opportunities for increasing the competitiveness of the final product.

Makovii Yu., PhD student, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"GEOPOLITICAL ASPECTS OF STATE REGULATION OF ENERGY SECURITY"

Problem setting. The initial condition for ensuring public regulation of the development of Ukraine's energy security is to identify the dangers that could damage the energy sector and cause a disturbance in the energy supply of the country. Therefore, it is important to determine the sources of danger to such security, that is, the conditions, phenomena, factors and events that are potentially destructive in nature for energy activities.

Recent research and publications analysis. M. Dikalenko, S. Holikova, O. Stoyan, B. Chobanova and others have devoted their publications to the analysis of the current problem aspects of public regulation of the energy security development in Ukraine. However, many issues concerning the definition of geopolitical aspects of public regulation of the energy security development are insufficiently studied.

The paper objective. Thus, the paper objective is to research the geopolitical aspects of public regulation of the energy security development and outline the ways of this regulation influence on the development of Ukraine's energy security.

The paper main body. It has been defined that the current stage of the world energy development, from the beginning of the XXI century, is characterized by the emergence of the new global challenges and the deepening of the old contradictions which increase the danger of the reliable functioning of the energy sector. The greatest threat to the hydrocarbons stable supply is the growth of the global energy needs as the energy supply is reducing. The world becomes more energy dependent.

It has been determined that consumption in the countries of Africa, Latin America, Asia, China and India is growing fast. This leads to the global changes in the world energy market, namely: new entrants are introducing their rules of interaction, the directions of the world energy flows are changing, the leading players are losing their influence, the level of uncertainty in forecasting trends of the energy market is increasing.

Conclusions of the research. It has been defined that the process of increasing energy consumption is accompanied by the increasing of the raw materials problems:

1) the structure of consumed energy sources is changing slowly – these are mainly hydrocarbons and oil;

2) the development of the alternative energy sources is not sufficient, and today they cannot compete with hydrocarbons. At the same time, the development of the nuclear energy is complicated by the negative attitude of the society.

Manko S., Senior lecturer of the Department of popular and folk singing of the Kharkiv state Academy of culture, Ministry of culture of Ukraine, Ph.D of art, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"THE MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF STATE REGULATION
IN THE SPHERE OF CULTURE IN UKRAINE"

Problem setting. Accumulated during the economic downturn, problems in the sphere of culture far exceed the capabilities of the state for their solution. The industry has traditionally focused on state financial support, was poorly prepared for a market economy. This affected both the technical and staffing capacity of the organizations of culture and art. The rate of renewal of equipment in the Ukrainian theatrical entertainment organizations continue to dramatically lag behind the pace of their installation in commercial concert halls. The viewer wants a quality representation at the world level that he can daily observe, thanks to television broadcasts, however, regional organizations of culture and art, can not boast of its sound and light. A similar situation exists with the personnel potential of the industry. Young people in the regions are reluctant to go to work, do not want to become artists, musicians, actors, as derived where payment does not suit them. In fact, today continues the gradual process of loss of cultural heritage (both material and spiritual), accumulated by previous generations.

The culture should reach a level allowing her to become an active participant in the socio-economic processes, requires some effort on the part of the state, development of the system of management of the industry.

Recent research and publications analysis. The study of theoretical and applied problems of state regulation in the sphere of culture in contemporary literature devoted to the works of such scientists, T.M. Bory`sova, V.M. Gorovy`j, O.I. Dacij, A.O. Degtyar, N.G. Dodon, V.P. Klochko, M.X. Korecz`ky`j, Yu.M. Petrushenko, V.I. Popy`k, O.S. Ony`shhenko, Yu.G. Shy`shova. These publications elaborate General issues of state regulation of sphere of culture: management objectives, management principles, management methods, management efficiency. However, there are many theoretical and practical topics remain insufficiently disclosed terms of comprehensiveness and consistency that gives grounds to assert the relevance of this study.

Paper objective. The purpose of this article is to study the main directions of development of state regulation of cultural sphere in Ukraine. The definition of the main trends in the sphere of culture, the nature of its government regulation, and to propose ways of improving the process.

Paper main body. The reform in cultural life is a direct result of economic and political transformation occurring. You need to create a system of effective management of this area at the state level, so as to strengthen the material and human resources, to create new creative projects.

Over the last decade in Ukraine has seen large changes in the various spheres of society. Dynamics of modernity drawn into the orbit of global Informatization, Economism, communication technologies, even the most sustainable institutional form. Among the activities that are in situation of searching of an adequate response to the challenges of time, is the sphere of culture, represented by numerous institutions.

In applied cultural studies this problem is most relevant. We are talking not only about cultural policy issues, but also on the development of new principles, mechanisms and ways of cultural development, the construction of new forms of cultural practices. A key challenge is the interpretation of the prospects of further development of the sphere of culture in terms of adaptation to modern conditions. Market trends has become a serious challenge for the cultural sector, who were in the sector of non-profit activities.

Conclusions of the research. The study revealed the following trends:

- decreased overall interest in high culture, due to the lack of ideological propaganda of national art,

- decreased level of artistic services because many artists to move toward more financially secure sectors of the economy,
- new competitors in the form of new shows, variety shows, Nightclubs, etc.
- people spend more time in front of televisions and computers, playing video games, watching movies.
- deteriorated living standards of the population,
- has worsened the crime situation and decreased the safety of the citizens in the evening and at night.

In summary, we can conclude that a wide range of services provided by cultural organizations on a paid basis, originality in their implementation and effective advertising will survive a large number of theatres, concert organizations, museums, libraries, clubs, in conditions when the state is unable to take care of the culture, and patrons or not doing charity at all, or only support well-known groups.

Maystro S., Doctor of sciences of state administration, head of the department of public administration for civil defence of the National university of civil defence of Ukraine, Kharkov

An extended abstract of the paper on the subject of:
"FEATURES OF THE INSTITUTIONAL MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE CIVIL PROTECTION SYSTEM IN DIFFERENT COUNTRIES"

Problem setting. In the 21st century, humanity is witnessing significant changes in the environment: a changing climate, an information explosion, progressive human intervention in nature, as well as the emergence of new threats, including those caused by military and terrorist actions. Quickly and effectively respond, and even better predict and prevent - is a task facing rescue services and civil protection. Studying foreign experience of the most developed countries in the construction and functioning of state systems that carry out activities in the field of civil protection and civil defense, protecting people and territories from emergency situations, ensuring the country's fire safety are organically part of a certain executive body that provides organizational-legal (institutional) construction of the civil protection system and ensures high efficiency and efficiency of its activity.

Recent research and publications analysis. Scientists such as Andreyev S., Kovalchuk V., North D., Trush O. have dedicated their research to the essence and features of the institutional mechanism of public administration, including in the field of civil protection.

Paper objective. The purpose of the article is to determine the essence and peculiarities of the functioning of the institutional mechanism of public administration of the civil defense system in different countries of the world.

Paper main body. The most important function of any state is to ensure the safety of its citizens, including in the event of natural and man-made emergencies.

The effective mechanism of public administration of the civil protection system (and, in particular, its institutional component) plays an important role in the implementation of this important function for society, as a way of applying the measures of influ-

ence of the subject of public administration on prevention and overcoming of the consequences of emergency situations, providing the necessary level of technogenic- Environmental safety and fulfillment of society's goals and objectives in the field of human security and society as a whole.

The institutional mechanism is inextricably linked with the notion of "institution", which establishes rules and restrictions in the field of civil protection. Moreover, the main burden on formalized rules and restrictions rests on the state. And only after their establishment there is a mechanism for the introduction of these requirements in everyday activities.

In our opinion, the institutional mechanism of public administration of the civil protection system is a system of public administration, the functioning of which enables to ensure both the establishment of norms and rules, and the monitoring of the consequences of their use in situations of natural and man-made emergencies.

The mechanisms of public administration of the civil defense system in Ukraine (including the institutional mechanism) should take into account national and international experience on civil protection issues, represent a unified system of state management of emergency response.

Conclusions of the research. Consequently, the experience of building an institutional mechanism of public administration in the civil defense system in developed countries can be used to improve the system of public administration in the field of civil protection of Ukraine, of course, taking into account the specifics of our country. First of all, one should pay attention to the following points: principles of the construction of rescue services in developed countries; organization of management of rescue services; training of people and specialists in emergency situations; legal regulation of questions of protection of people in emergency situations; state support of rescuers and rescue services; international cooperation.

Melnychenko O., Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor, Full Professor of public health and healthcare management, Kharkiv National Medical University, Kharkiv,

Radkova O., Master of Public Administration, Main Specialist of Public Appeals Department, Kyivsky Associated Administration of Pension Fund of Ukraine in Kharkiv, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"METHODS AND TOOLS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF SOLID DOMESTIC
WASTE HANDLING: GENERALIZING ACHIEVEMENTS OF UKRAINIAN
SCIENCE"

Problem setting. Public administration in this area is aimed at improving the state of the environment, health of the population, and ensuring conditions for the sustainable use of natural resources and their preservation for future generations. Given the generally disappointing situation in the field of waste management in Ukraine, we cannot ignore the imperfection of existing public management tools, which makes the study relevant.

Recent research and publications analysis. Different aspects of the tourist industry have become the keystone of dissertation research in public administration, geography, law, and engineering. However, scientists still show interest in researching the problem range in question, which is proved by numerous publications in specialized editions. Giving credit to the domestic scholars' efforts, due attention should be paid to scarcity of complex research in the field, and therefore to the necessity of developing scientific surveys of the domain.

Paper objective. The purpose of the article is to develop recommendations for improving public management in the field of solid household waste management. To achieve the objective, it is necessary to complete the following tasks: 1) analyze the content of publications of domestic scientists devoted to public management in the field of solid household waste management; 2) generalize the existing methods and means of public administration in this area.

Paper main body. There are enough domestic publications devoted to the study of methods of public administration in the field of management of solid household waste which are classified according to the mode of influence. At the same time, many scholars have chosen as their priority to explore unique features of the tools of public management of treating solid household waste, since the choice of the right ones and their proper use are a powerful guarantee not only for improving the environmental and economic situation in the respective territory but also for increasing public trust in those authorities and business representatives who handle solid household waste management.

Conclusions of the research. The generalization of the results of the dissertation research and the content of scientific publications on the given problem allowed to improve the classification of public management methods in the field of solid household waste management: by the subjects of influence: public administration bodies, local government bodies, business structures, public organizations; by means of influence: administrative, economic, normative and legal, organizational, social and psychological; by the nature of influence: disciplinary, restrictive, regulatory, stimulating. Continuation of research surveys in the said domain will contribute to further improvement of public administration performance in the sphere of handling solid domestic waste.

Miroshnichenko R., PhD student, Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"MECHANISMS OF ECOLOGICAL EDUCATION FORMATION IN THE
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE"

Problem setting. Public regulation of the sphere of ecological education is a way to influence people's feelings, their consciousness, views and ideas. But any training, including ecological, should be based on education, especially on the ecological one. The purpose of education is to form a physically, mentally and spiritually healthy personality and society.

Paper objective is to analyse the mechanisms of ecological education formation in the higher educational institutions of Ukraine.

Paper main body. The mechanism of ecological education formation is the space where a person lives, studies, works, and which, influencing the individual, is the fundamental condition of the individual's development. It is of a different polarity nature, since it is charged positively, negatively and is almost never neutral. It always accompanies a person, charges with energy his/her individual field; has the ability to change, may narrow or expand depending on the socio-educational factor. It is possible to say that the educational environment is an objective attribute of subjectivity, its presence does not depend on our consciousness, it exists permanently. However, the educational environment requires targeted enrichment in accordance with the new goal, in our case it is the creation of the pedagogical conditions for the formation of the student's ecological outlook.

Conclusions of the research. Thus, the education of people with the careful attitude to nature must begin since the childhood which is the most active period in the formation of a person's outlook, character, habits, attitude towards the outside world. Such an attitude can be formed if the intellectual and practical activities of young people are combined, when they are taught the ability to perform certain practical work concerning the study, conservation and reproduction of specific natural objects.

Moroz S., Candidate of Public Administration (PhD), Senior Research Officer of Training Research and Production Center of National University of Civil Protection of Ukraine

Dombrowska S., Doctor of sciences (Public Administration), Head of Training Research and Production Center of National University of Civil Protection of Ukraine, Full Professor

Moroz V., Doctor of sciences (Public Administration), Professor at the Department of pedagogy and psychology of social systems management of The National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Docent

An extended abstract of the paper on the subject of:
"RATING THE SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL STAFF, AS A PART OF THE
SYSTEM OF STATE MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION QUALITY"

Problem setting. Among the objects of reforming the educational sphere there is also included the system itself, as well as the education itself and its main institutions. Each element of the educational system, as well as each of its institutions, can be considered in the context of the main characteristics (properties) of the bifurcation point, that is, the element, the influence on which, the subjects of management may cause a change in the mode of operation of the whole system as a whole. Among the most interesting by its content and perspective as a whole, given the relatively rapid reflection on managerial influence, is the subsystem of the labor potential of the university. Within the scope of this publication, we will pay attention to those elements of the corresponding subsystem, the positioning of which takes place in the plane of qualitative characteristics of the work capacity of the university.

Recent research and publications analysis. The issue of finding effective mechanisms of public administration by the system of higher education and its human

resources has been reflected in the works of E.R. Abdulayev, V.M. Babaiev, V.N. Berzhans'kyj, H.P. Vasianovych, S.M. Dombrovs'ka, S.A. Yerokhin, M.M. Izha V.V. Kamyshyn, S.V. Kurbatov, V.I. Luhovyj, I.A. Medvediev, V.P. Sadkovyj, S.M. Ser'ohin Yu.P. Sharov and many other scholars. Despite the sufficient level of scientific research of the problem of public administration in the development of the higher educational establishment and its labor potential, some issues remain open to further scientific study.

Paper objective. To consider potentials of using the rating of scientific and pedagogical workers as one of the elements of the system of quality management of higher education at the national and university levels.

Paper main body. An interesting and extremely important direction in the development of the rating of scientific and pedagogical workers is the experience of the Accreditation Board for Engineering and Technology (ABET) in the formation of a system for assessing the quality of professional activity of instructors of technical universities. According to experts of ABET, the object of evaluation, along with the quality of the teaching staff, is: students (the characteristics of students and graduates in the context of their academic and professional achievements); educational goals of the curriculum; main tasks of the program and assessment of their implementation; vocational training (content of curriculum and scope of professional issues); educational and material base of higher educational institutions; financial resources of the university and its support by other institutions; special requirements for the content of the program (taking into account the specifics of the future specialty). During evaluation of the level of the provision of curriculum by faculty members by ABET, the attention is drawn to the following key factors: 1) the relevance of the number of teachers to the real needs for ensuring the teaching process of teaching disciplines (the number of teachers should provide the necessary level of interaction between the teacher and the students); 2) the qualifications of the teachers and their professional ability to provide the necessary level of teaching the disciplines and to support the implementation of educational programs (assessment of the level of education of teachers and their practical experience, assessment of teachers' motivation to professional activity and their ability to compose effective educational programs, assessment of the level of scientific and methodological work of the teachers, as well as their participation in the activities of professional communities, etc.). Within the limits of the last direction, the ABET experts pay attention to the need for a teacher to have experience in that specialty, to the formation of the knowledge and skills for which he joins within his teaching activities. In other words, the teacher should not only have the experience of professional activity, but it is desirable to have a diploma of another, in relation to the place of direct employment, educational institution. In practice, the practice of this norm should prevent the possibility of forming speciality and professional knowledge, as well as obtaining the experience of the work of the teacher, exclusively within the limits of one university.

Within the limits of the last direction, the ABET experts pay attention to the need for a teacher to have experience in that specialty, to the formation of the knowledge and skills for which he joins within his teaching activities. In other words, the teacher should not only have the experience of professional activity, but it is desirable to have a diploma of another, in relation to the place of direct employment, educational institution. The practice of this norm should prevent the possibility of forming professional and specialty knowledge, as well as obtaining the experience of the work of the teacher, exclusively within the limits of one university.

Conclusions of the research. Firstly, the obligation of the university administration to evaluate the rating of scientific and pedagogical workers is due to the need to develop an effective motivational mechanism for stimulating the work of the teaching staff of higher educational institutions. The availability of information and analytical resources on the results of the professional activity of scientific and pedagogical workers in the open access will contribute not only to increasing the power of the motives of labor activity at the level of the individual teacher, but also to improve the quality of the provision of educational services.

Secondly, among the criteria for assessing the level of professional activity of scientific and pedagogical workers should be including those whose use would allow the higher education administration to relate the level of labor potential of a particular teacher with the results he received, that is, the method of calculating the rating of scientific and pedagogical workers should provide for the possibility of determining the level of use of employment opportunities by the object of evaluation (teacher) available to him.

Thirdly, in order to work out a unified system for evaluating the professional activity of scientific and pedagogical workers, the discussion of the principles and the content of its development should be carried out at the state level. The resolution of the issue raised at the state level will allow universities to have at their disposal a powerful tool for the influence of the administration of higher educational institutions on the effectiveness of functioning mechanisms of self-actualization and self-actualization of the teacher in his professional activities.

Fourthly, the content of the system for evaluating the professional activity of scientific and pedagogical workers should be correlated with the content of the requirements of normative legal acts regarding the professional level of the teaching staff and the quality of the provision of educational services to the higher educational institutions.

Fifthly, the consideration of the results of the assessment of the professional activity of scientific and pedagogical workers (the rating of the teacher) should be considered at the level of the obligatory condition when formulating the conclusions within the certification procedure for a particular employee, as well as at the level of one of the characteristics of his labor opportunities within the framework of the competitive selection procedure when replacing vacant positions of scientific and pedagogical workers and concluding labor contracts with them.

Omarov A., PhD in Public Administration, Doctoral student of Training Research and Production Center, National University of Civil Protection, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"CURRENT STATE OF ECOLOGICAL SAFETY IN UKRAINE"

Problem setting. An issue of critical importance in Ukraine and internationally is meeting the challenge of a climatic change slow-down. The international leaders engaged in the problem are as follows: International Electrotechnical Commission (IEC), International Organization for Standardization (ISO), and International Telecommunica-

tion Union (ITU). Experts from these organizations have proposed several practical solutions in order to address the climate change issues. The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), aiming to slow down changes of the global climate, has approved the technical standards proposed by IEC, ISO and ITU.

Recent research and publications analysis. The subject range of the climate change has been analyzed by a number of Ukrainian and foreign scientists, such as: O. Bardina, Yu. Bilous, S. Borysiuk, Yu. Didovets, Ya. Didukh, I. Kopachevskiy, Yu. Kostiuchenko, D. Movchan, M. Vakoliuk, M. Yushchenko; the said issues have also been explored by international experts, in particular: Jacques Régis, Alan Morrison, and Hamadoun Touré.

Paper objective lies in researching the current state of the environmental safety in Ukraine, stipulated by the climate change, and implementation of the state policy aimed to ensure ecological safety, which is certainly related to the steps taken by the international community.

Paper main body. The climate change is caused by a growing concentration in the atmosphere of the so-called greenhouse gases, which retain the infrared emissions from the earth surface, contributing to 'the greenhouse effect'.

In Ukraine, changes of the global climate are aggravated by the country's internal factors, and namely: landscapes changing as a result of centuries-long economic activity, land reclamation, urbanization processes.

The consequences of the climate change may have a negative impact on the epidemiological situation, living conditions and people's health, occurrence of technogenic catastrophes, dangerous natural calamities and meteorological phenomena.

Conclusions of the research. Meeting the challenge of slowing climate changes is a crucial issue for Ukraine and the entire world. The tasks of elaboration of a scientifically substantiated framework for the ecological safety of Ukraine and introduction of management mechanisms for their implementation, which are certainly related to the activity of the international community, are deemed to be required measures. In this connection, a system monitoring of the environmental situation should be performed with application of innovative methods and the latest achievements of research institutes. According to environmentalists, to reduce emissions of harmful substances, it is necessary to switch to renewable energy sources (wind, solar, geothermal, biomass, etc.) organizations applying climate protection strategies are suggested to be encouraged by investment benefits.

Ortina G., PhD, Scientific, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"STRATEGY OF PUBLIC POLICY OF ANTI-CRISIS DEVELOPMENT METALLURGY OF UKRAINE"

Problem setting. In order to increase the competitiveness of the steel industry in Ukraine and reorient its strategic development under the active scenario should improve the structure of metallurgical production, the transition to resource-saving model of in-

dustry and the rise of the domestic market as the main consumer of manufactured metal products (semi-finished and finished high quality products).

Recent research and publications analysis. The subject range of the crisis phenomena in the real economy and mechanism of state regulation of this sphere has been analyzed by a number of Ukrainian and foreign scientists, such as: O. Amosha, L. Antonyuk, S. Aptekar, V. Geets, and others.

Paper objective is to analyse of crisis phenomena in the real economy and the its state anti-crisis support.

Paper main body. Implementing priorities of strategic development during the global financial crisis, which significantly affected the domestic industry should promote anti-crisis measures. These measures have price-tariff, financial, investment, fiscal, market and technological nature and aimed at reducing production costs, expansion of sales on the domestic market accelerated technical and technological modernization of industry, steelmakers provide the necessary resources and the preservation of Ukrainian steel market niches in foreign markets. Feature anti-crisis measures in Ukraine, including the industry, is their short-term nature and need for a comprehensive solution of problems that have accumulated in the last decade.

Conclusions of the research. The paper paid attention to problematic aspects of combating the crisis in the real economy, evaluated the prospects of the steel industry, which is most affected by the crisis. The basic directions of the state anti-crisis support to the industry in modern conditions.

Ovchar P., PhD in Public Administration

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"THEORETICAL BASES OF STATE REGULATION OF ROAD TRANSPORT
ACTIVITIES"

Problem setting. The formation of the market of motor transportation services in Ukraine there is a prerequisite for the development of real competition is the basis for the revision of the mechanism and tools of management in industry. Until the mid 90-ies of the XX th century there was a mechanism for the management of the industry, which is conceptually developed during the Soviet time and in connection with the development of competition was not even minimally adapted to the need of work in the new environment. Management methods that were used in this period to a greater extent meets the conditions of planning and regulated than the market economy.

You should note that the conditions are too hard or too weak state regulation of the trucking business is being formed, the shadow economy, whose share even in the most developed countries, a considerable proportion in the total national product. And then as the shadow regulator of the sphere of market relations formed its own illegal and fully self-regulating control mechanism.

Recent research and publications analysis. Theoretical bases of state regulation of the market of motor transportation services described by both foreign and domestic scientists. A significant contribution to the study of the influence of the state on the

transportation system made by scholars such M.N. Bidnyak, V.V. Bilichenko, Yu.S. Vdovenko, I.V. Horobins'ka, N.I. Kara. However, despite numerous studies, remain poorly lit ways of improving the organization of transport services, pricing, tax and regulatory, and human resources management and social safeguards.

Paper objective is research of theoretical bases of state regulation of motor activities, and providing suggestions for improvement of this process.

Paper main body. When regulating the motor market, the state combines economic and administrative methods of influence on the work of transport, carrying out the regulation as a long-term and operational aspects.

Government regulation of road transport activities should be aimed primarily at ensuring a sufficiently high level of motor transport services in all sectors of economy and social sphere. Government regulation of road transport activities should be in the market in the next most significant areas, such as organization of the market of transport services; regulation of pricing for vehicles; tax regulation of motor activity; regulation of personnel policy and social security; legal regulation of road transport activities.

Conclusions of the research. In the period of economic reforms in Ukraine, the radical change of the relationship between market participants and the state became particularly relevant, as the market mechanism of economic management implies a greater freedom than other forms of relationships. The formation of the market in the trucking industry must rely on government regulation and the allocation of territorial governance structures as the organisational basis of the functioning of the industry. The driving forces of the transport market in the region is the competition and corporate self-regulation. Government regulation performs corrective and coordinating function and has the appropriate organizational control mechanism.

It should be recognized that there is an objective need to establish and control the norms, standards and rules in the field of environmental protection, safety and working conditions for transport and common technical standards. This position needs no comment. Only public authorities and no one else is able to Finance and organize a permanent job in the field of standardization, improving the safety of transport, reduction of harmful transport impacts to the environment, control compliance, etc. the Relevance of all these tasks in modern conditions no doubt.

The public authorities should decide the questions of creation of effective mechanisms of the guaranteed trucking services, primarily for the socially vulnerable segments of the population. Needs to increase the efficiency of use of state support funds for road transport. In socially important transport relations between the state and the economic entities of road transport should be more legally regulated and transparent monitoring and evaluation of effectiveness.

Paliukh V., adjunct of the Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"MECHANISMS OF PUBLIC POLICY FORMATION IN THE FIELD
OF SCIENTIFIC ACTIVITY"

Problem setting. Science management is possible at all levels only when its necessity is understood by a person and is intrinsic quality of the personality, when it is subordinated to the laws of self-development and self-education, and at some levels, when the state creates the necessary conditions for the realization of the individual and social creative interests, intellectual abilities and needs.

Paper objective is to analyse the mechanisms of public policy formation in the field of scientific activity.

Paper main body. Science as an object of public administration has a relatively short history which is explained by the creative nature of its content and peculiarities of its constituent parts, as well as by the subjective and objective reasons which are caused by their consideration in the managerial aspect at the personal and state levels. In the first case, the scientific activity is considered as a specific kind of creative activity which allows to create radically new knowledge, skills and abilities (including professional ones), a system of values and the relation of a person to the world, person's mind-set and other structural elements of the personality. At the state level, the scientific activity is a kind of creative individual and collective activity aimed at creating, enhancing and supporting the intellectual level (including the general, cultural, professional and moral levels) of the population and each individual citizen, and, as a result, ensuring progressive development of the state.

Conclusions of the research. Thus, the level of intellectualization of society and the and the level of development of the democratic institutions of the public authority and governance are two interrelated and complementary socio-political processes that influence the aggravation or improvement of not only economic, moral, ethical, criminal, but also political position of the state.

In these conditions it is natural to touch upon the peculiarities of manifestation of the essence and specificity of the content of science in specific social spheres and areas of public administration.

Parubchak I., Doctor in Public Administration, Head of the Chair of Public Management and Administration, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi, Lviv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"THE ROLE OF MASS MEDIA IN INTERACTION OF BODIES OF PUBLIC
AUTHORITY WITH SOCIETY ON THE BASIS OF OPENNESS AND TRANSPARENCY"

Problem setting. In the world civilization there is an information revolution, due to the explosive development of information and telecommunication technologies. Already today in the information and communication networks, circulating such volumes of information, which many times exceed all available traditional resources. Information technologies, especially networks, act as a catalyst for social processes, accelerating communication between individuals and between groups, social institutions both within and single. They are able not only to change social processes, but also to transform their essence and create new ones. Modern media creates a kind of global information space,

not divided by national borders. This aspect is very important as it provides an expanded form of human communication, being an unconventional institution for direct communication with the public.

Recent research and publication analysis. The peculiarities of interaction of bodies of public authority with society and role of mass media are a subject being studied by J.-M. Kottre, O. Kryukowa, O. Radchenko, and others.

Paper objective is to analyse the role of mass media in of interaction of bodies of public authority with society.

Paper main body. Changes in the activities of the mass media have led to the globalization of information processes, changing and intensifying international political relations. These global processes of globalization caused a qualitatively new communication situation and influence the formation of consciousness, human activity, taking into account the political situation prevailing in modern Ukrainian society. Under the influence of the intensive development of the information space, the traditional mechanisms for ensuring the transparency and openness of power are changing, rejecting the classic standard of knowledge as obsolete and inadequate to the modern conditions of information development.

Describing the situation in the Ukrainian society, we can note that we have radically changed the roles of the main institutes of civil society. Today, most of the functions of traditional socialist institutions, such as the family, the school, take over the media. In our society, the mass media are keen to attract the masses of the population to discuss ideas and proposals. This is done by separate editions, which are guided by the code of journalistic ethics. With the help of these media, the audience gets the opportunity to directly communicate with representatives of state bodies, public organizations, politicians, representatives of various parties, political movements, which helps to better orient in new political relations.

The information activities of these bodies allow people to adequately judge political events and processes only if they also perform an educational function. This function is manifested in the message to the citizens of knowledge, allowing to adequately evaluate and organize the information received from the media and other sources, correctly navigate in a complex and controversial flow of information. The role of the media in shaping public opinion in the life of modern society is due to the nature of politics. At the same time, in democratic societies, the media is an integral part of the mechanism for the transfer of information.

The media play the role of mediator between society and the state and is a means of expression of public opinion, an instrument of pressure on the authorities, which prompts the latter to make more or less adequate decisions. Through the mass media, government officials receive information about the needs of society, its attitude to the policies they implement. The media tracks changes in the mood of the society, knows the thoughts of citizens about those or other events and proves them both to society and the power. In public power, mass media is not only an important channel for informing the public. Their task is also to interpret this information and identify its significance. Citizens in a democratic society are independent and have the freedom to make decisions, but in order to make the right decisions, they must first of all have an idea of the significance of a particular problem, as well as of possible alternatives.

Conclusions of the research. In a democratic society, the media play an important role in ensuring the transparency of electoral activities and their accountability to voters.

Public authorities through the mass media have the opportunity to influence society, unite their actions, justify the policy that it implements, prepare public opinion for the perception of it by the next steps of the authorities. A prerequisite for the democratization of power relations is the process of public policy, that is, a dialogue and transparent relations in which the point of view of a certain political entity is argued. Implementation of the principles of public authority solves the main tasks of democratization of power relations: it allows creating effective institutes of indirect democracy, provides an opportunity to create an effective system of governance, and facilitates contact dialogue.

Poltorak S., PhD in Pedagogical Sciences, Full Professor, Ministry of Defence of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF PUBLIC
ADMINISTRATION OF THE HIGH MILITARY EDUCATION SYSTEM
IN UKRAINE"

Problem setting. The development of educational system, its fundamental reformation must become the foundation for the revival of intellectual potential of the nation and for the guarantee of the security system in Ukraine.

Recent research and publication analysis. The peculiarities of implementation of the state administration in the field of higher education is a subject being studied by K. Vashchenko, S. Dombrovska, V. Kovrehin, O. Postupna, V. Sadkovyi and others.

Paper objective. Nevertheless, the paper objective is the determination of the promising directions of development of the state administration in the system of higher military education of Ukraine in the context of guarantee of its security.

Paper main body. It was determined that the general global tendencies of the development of education and educational systems include the following ones: implementation of synergetic ideas in education, lifelong learning, forward-looking education, integration of military education and science, humanization and democratization of education, standardization of education, technologization of education, guarantee of quality of education, and person-oriented education.

It was defined that the peculiarities of functioning of the systems of military education in Ukraine must be as follows:

- consistency, integration, lifelong learning, introduction of non-institutional forms of education into this system;
- codification of regulatory support and arrangement of methodological framework;
- broad infrastructure of institutions for officers' training; in battlefield operations etc.

Conclusions of the research. The paper determines the priority directions of functioning of the systems of military education in Ukraine:

- strategic orientation;
- regulatory support;
- military educational institutions network;

military education administration; military education content;
organization of educational process and everyday activities; person-oriented military education.

Polyakova O., PhD in Law, Assistant Professor at Military Law Department
National Law Academy named after Yaroslav the Wise, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"PROBLEMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN LEGAL EDUCATION COVER-
AGE IN THE MATERIALS OF CONFERENCES AND PERIODICALS OF
UKRAINE"

Problem setting. A significant body of scientific publications on the study of the organization of law-education activity in Ukraine has been accumulated so far. However, the problem of assessing the scientific research results content remains relevant and essential for further development of this scientific trend.

Recent research and publications analysis. Various aspects of the national legal education system development are the subject of study of a large number of Ukrainian scholars. Some aspects of the organization and management of legal education and legal literacy are less researched in Ukrainian scholars' works (I. Vasyl'kivs'ka, A. Het'man, O. Danyl'yan, O. Dz'oban', O. Koval's'ka, V. Lozovoy and others).

Paper objective. The purpose of the article is to reveal from the whole information flow of available scientific publications those highlighting the problems of organization and management of legal education; to determine quantitative indicators of scientific information, which make it possible to estimate the productivity of scientific activity of Ukrainian scientists towards this scientific direction; to analyse the content of scientific publications and narrow down the main trends in the scientific development of the problem.

Paper main body. The results of the conducted research indicate that the number of scientific works of authors having more than one publication on the issues of legal education is 68, of which 32 are in pedagogics, which is the majority, namely 47.1%, 15 - in philosophy, 11 - in history and 10 – in legal sciences. The total number of scientific works of authors having more than one publication on the issues of legal education is 137, of which the majority of works are represented in the legal sciences (64) and philosophy (53), which is 82,4 % of the total number of works in this direction. Only 20 works are presented in pedagogical science.

Of all the masses of the discovered scientific works, only 10 publications address some aspects of the organization and management of legal education or legal literacy, of which 5 are scientific articles, and the other 5 are theses of the reports.

The generalization of the existing base of scientific sources gives us grounds to assert that in contemporary scientific literature not enough attention is paid to the study of the problem of public administration in legal education in Ukraine. A significant number of authors consider only a few aspects of law education subjects. In particular, the following aspects are considered in scientific works: the historical and theoretical foundations of legal education as a component of the educational system; formation of

the content of legal education; the formation and development of legal education as a highly professional training of specialists; theoretical and methodological principles of legal training of pedagogical staff; legal education as a means of combating negative phenomena in society; the impact of legal education on the formation of legal culture and legal consciousness.

Conclusions of the research. In the end, we note that in the Ukrainian scientific environment a fairly large number of scientific works are presented, in which issues of legal education are highlighted. However, the publishing activity of Ukrainian scholars on the problem of public administration in legal education is very low in Ukraine. We found only 10 scientific publications which deal with some aspects of the organization and management of legal education or legal literacy. Practically all of them cover the practice (experience) of law-education activity organization. Consequently, in the future, more attention must be paid to the study of the theoretical foundations of the organization and management of legal education.

Pomaza-Ponomarenko A., PhD in Public Administration, Scientific,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"APPROACHES TO IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE STATE
REGULATION OF ENERGY SECURITY OF REGIONS"

Problem setting. Social and economic development of regions significantly depends on the level of energy security and on the development of energy infrastructure, which determine the potential and dynamics of the most important energy supply problem solutions by the authorities to meet the population needs.

Recent research and publication analysis. Among Ukrainian scientists, who paid attention to the solution to the problems of state security policy, it is possible to single out the scientific works by V. Bakumenko, S. Bielai, S. Dombrovska, O. Iliash, V. Sadkovyj and others.

Paper objective. The paper objective is the analysis and specification of approaches to the increase of effectiveness of the state control of energy security of the regional social and economic systems of Ukraine.

Paper main body. It has been determined that energy security of the regional social and economic systems is stipulated by the range of legal, organizational and institutional, resource-based and economic, and other conditions and factors. It should be also noted that the state administration of energy security of regional development must, first of all, take into account the security social and economic factor, the possible increase of the effectiveness of administration of regional development security system by means of motivation of public responsibility and unity, the realization by the subjects of social and economic system of their role in economic relations of the society, and the guarantee of the balance of interests after the achievement of general goals of energy security.

It has been defined that the foundation for the effective functioning of energy industry in the context of safety control is as follows: 1) control of the strategic priorities of the development; 2) stability of the system of state control of energy security and the

control of key assets of the development; 3) grounding and implementation of preventive activities in this field.

Conclusions of the research. The main conclusion is that the methods of formation of the state administration of energy security at the regional level must be based on the interdisciplinary foundation – the integrated aggregate of systemic, organizational and institutional, resource-based and process approaches.

Postupna O., PhD in Public Administration, Associate Professor, Doctoral candidate of the department of Social and Humanitarian Policy, Kharkiv Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN EDUCATION IN UKRAINE"

Problem setting. Education functions within the appropriate external environment, which is in constant interaction. Formation of the national system of public administration in education, as well as changes in the educational system of Ukraine, are taking place simultaneously with the development of the global civilization under the influence of a number of factors. Consequently, the factors influencing the formation of the national system of public administration in education are the driving forces, causes and conditions of the development of processes taking place in global education and in its management.

Recent research and publications analysis. Scientists develop and offer their system (group) of factors, proving the significance of each factor that influences the processes in a certain area of activity, including education. In particular, the researchers investigate the factors influencing the formation, implementation and state of educational policy, the development and functioning of the educational sector, the management of the education system, etc. Outside Ukrainian researchers' attention remains the study of factors which influence the formation of the national system of education management, which led to the choice of the research topic.

Paper objective. The purpose of the article is to carry out an analysis of scientific literature in which the subject of the research is determined; to discover and explore the whole range of factors influencing the formation of the national system of public administration in education, to classify them and determine their specific features.

Paper main body. In research papers devoted to the development of education, scientists point to a variety of factors and usually group them, using a system of distribution in groups according to certain characteristics.

Summing up scientific researches, one can conclude: firstly, there is no clear list of external factors inherent in the process of forming the national system of education management in Ukraine, since the authors define them differently; secondly, some scientists determine the external factors influencing the formation and development of the educational system, while others determine those that influence the process of formation of the education management system; thirdly, the vast majority of scholars be-

lieve that external factors are shaped by the influence of global trends, among the most significant are globalization and internationalization.

External factors are closely interrelated with internal ones: on the one hand, the management system of education creates the internal environment under the influence and on the basis of external factors, on the other – this system adapts to the external environment with the help of the internal factors, which represent a set of internal variables of the system (goals, tasks, structure, resources, technology, vocational and organizational culture) that directly affect management activities. Thus, internal factors influence the effectiveness of both the management system itself and the development of the educational sector.

Conclusions of the research. The analysis of scientific literature made it possible to identify and explore a number of external and internal factors that influence the formation of the system of public administration in education, as well as modern trends, on which the managerial activity of the whole system depends. We propose to classify the factors of the environment that serves as a source of ensuring the formation of public administration in education, namely: factors of the external (international) environment (globalization, internationalization, democratization, integration); factors of the internal (national) environment: macro factors (political, legal, economic, social, demographic, scientific, technical, technological, cultural, natural); factors of the meso-environment (market, regional, sectoral, strategic, organizational, resource); factors of the microenvironment (human resources, socio-psychological, motivational, scientific-methodological, informational). The consideration of these groups of factors in managerial activities, which needs to be adapted to the modern educational trends, gives the opportunity to choose the concept, principles, approaches, methods, etc., which are optimal for administration.

Internal factors that directly influence the formation of the national system of public education management demand further research, and there is also a need to study their peculiarities at each level of the environment.

Poteriaiko S., PhD in Military Science, Associate Professor, Senior Research Worker of the Research Department, Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, Kyiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"PROBLEMATIC ISSUES ON THE OPERATION OF THE ORGANIZATIONAL
AND STRUCTURAL MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE
FIELD OF CIVIL PROTECTION"

Problem setting. The analysis of practical work of public administration bodies in the field of Civil Protection and the effectiveness of measures on emergency prevention and response indicates an insufficient safety level of the population. The defined challenge became possible due to the imperfection of the public administration mechanisms structure in the field of Civil Protection in general, organizational and structural mechanisms in particular, as well as shortcomings in public administration arrangement in emergencies.

Recent research and publication analysis. Problematic issues related to the operation of the public administration mechanisms in general, in the field of Civil Protection in particular, have always been the subject of scientists' attention. However, problematic issues regarding the operation of organizational and structural mechanisms of public administration in the field of Civil Protection have not been thoroughly studied.

Paper objective. The purpose of the work is to carry out a study of the guidance documents and academic literature to identify problematic issues regarding the operation of the organizational and structural mechanisms of public administration in the field of Civil Protection, and to define the areas for their improvement.

Paper main body. It was revealed by the guidance documents that current State Emergency System is unable to ensure fulfillment of the tasks concerning state policy implementation in the field of Civil Protection, providing an adequate life safety level of the population, as well as its protection from emergencies, fires, and other dangerous incidents.

It is proved that the civil protection measures stated in the guidance documents along with the institutions involved in their implementation are part of the structural and organizational mechanisms of public administration in the field of Civil Protection that need to be improved.

Conclusions of the research. Shortcomings in legal support of the operation of public administration mechanisms and imperfection of the organizational mechanism are proposed to be eliminated by introducing changes and additions to the Civil Protection Code of Ukraine, as well as by undertaking organizational and managerial activities. Governance leaders' level of training is proposed to be improved by ensuring the appropriate linkages between the customer and the content of training in higher education institutions of the State Emergency System.

The functional consistency of the organizational and structural elements of the management system when responding to emergency is proposed to be enhanced by balancing their number and arranging the structure, as well as by increasing the manageability, creating flexible, adaptive to abrupt changes structural mechanisms in the whole management system.

The improvement of the public administration organizational mechanism in general, and the structure of the management decision-making process along with the method of its implementation are suggested to be achieved by taking into account the objective laws of administration and the basic set of principles for the decision-making. The practical problems of public administration in liquidation of emergency consequences are proposed to be solved by introducing structural and component algorithms to facilitate the management process.

Sirenko R., PhD, Associate Professor, Head of the Chair of Physical Education and Sport, The Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"STATE MANAGEMENT IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION AND MASS
SPORT DEVELOPMENT SYSTEMS: PRAGRAM-TARGETED APPROACH"

Problem setting. The development of physical culture and mass sports in Ukraine is one of the perspective directions of the social and humanitarian policy of the state. The target guidelines of state policy should be aimed at the effective use of the opportunities in shaping the values of a healthy lifestyle in the population; involving the citizens of Ukraine to regularly practice physical culture and sports; increasing the number of pupils and students, who regularly practice physical education and sports; supplying population with sports facilities establishments; increasing the number of sports clubs and centers of physical culture and physical - recreation activities.

Paper objective. The purpose of the work is to substantiate the necessity of using of the system of state management for the development of physical culture and mass sports on the basis of the program-target approach.

Paper main body. To solve the above mentioned problems, state and public authorities of all branches should use adequate organizational, managerial, regulatory and socio-economic measures. The study of the stages of formation, development and transformation in the system of state management of physical culture and sports in Ukraine showed that they not always corresponded to the specific socio-economic interests in the development of society and state. At the same time, the main characteristic feature was the lack of a combination of state foundations and public initiatives. The success of the development of this sphere depends on the implementation of state policy - a set of measures concerning creation of legal, economic and organizational conditions for meeting the needs of different categories and groups of people in physical culture and sports activities of all levels: from physical fitness to professional sports.

The peculiar feature of achieving the goal of the research is to create conditions that will enable all citizens to lead a healthy lifestyle, systematically practice physical culture and sports, gain access to advanced sports infrastructure, to increase the competitiveness of mass sports. The main tasks in this direction to a unified state policy are: the creation of a new national system of physical culture and sports education of the population; development and realization of a complex of measures on promoting physical culture and mass sports as an important part of a healthy lifestyle; modernization of the system of physical education of different branches of the population, including students of educational institutions. The organization of state management of physical culture and sports should be characterized as the leading role of the state in the development of physical culture and sports, simultaneously involving and expanding the participation in these processes of public authorities and other representatives of this area.

One of the potential approaches towards improving public administration should be the creation of a system of effective tools that integrates the activities of sectoral and inter-sectoral organizations, rationally distributed human and financial resources to achieve the objectives, in particular, the program-targeted approach to management.

Conclusions of the research. The fulfillment of the tasks is possible only through observing the following factors:

political - strengthening the role of state structures for management of the industry, through the system of targeted complex programs for the development of physical culture and sports;

organizational - the functioning of the state governing body of the industry in the status of the Ministry providing it with the functions of regulation and control, as well as the development of a strategy for the development of physical culture and sports;

legal - formation of sectoral legislation at the state level;

financial - financing the industry through the use of state budget finances, as well as the constant increase of extrabudgetary financing, sponsorship and personal funds of the population to pay for physical culture and sports services and the purchase of sports equipment;

demographic - the socio-demographic structure characterizing the composition of the population by sex, age, marital status, place of residence, migration, and is the basis for planning the number of people engaged in physical activity.

Skorynina-Pogrebna O., PhD of sociological sciences, Full Professor of Department of Psychology of Activities in Special Conditions, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Voloshyna O., graduate student, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

"INDIVIDUAL PARENTAL PRECEPTS OR PROHIBITIONS TO YOUTH:
THEIR STRUCTURE AND CONTENTS"

Problem setting. In the child's eyes the parent's messages may look irrational, but for the patronizing parent they are completely rational, the child must agree with them because the parents are stronger and more intelligent. It turns out that precepts and prohibitions are the basic settings that are established by parents in the early childhood and continue to govern a person's behaviour in adulthood if they are not perceived and replaced by more positive guidance.

Recent research and publications analysis. Theoretical substantiations in the field of life scenarios, parental precepts and prohibitions have been highlighted in the works of such scholars as K. Steiner, J. Stewart, B. Jones, E. Bern and others. While paying tribute to the works of these scholars, the need to continue research on this issue should be emphasized.

Paper objective. Thus, the paper objective is to define the essence of the concepts "life scenario", "parental precepts", "parental prohibitions" and "parental permissions" and identification of the dominant parental admonitions and prohibitions to youth.

Paper main body. It has been determined that our precepts and prohibitions, which are obtained in the process of life and formation, influence the behavior standards and the model of interaction with the surrounding world that makes it possible to build up the life process, to form the communicative space and build a sense of personal harmony, correcting disharmony.

Precepts and prohibition affect our emotional state and, consequently, our behavior and our overall lifestyle. In the case when the precepts are formed in a positive way, the person is active, able to work and has desire to achieve the goals, while a negative precept or prohibition generates dissatisfaction with one's own life and a pretentious attitude to the world.

Conclusions of the research. Consequently, the practical significance of this article is to discover the dominant prohibitions of the modern youth, the formation of

ideas about prohibitions and precepts, which enable an individual to develop autonomy through the revealed non-constructive scenarios, since the person has the ability to understand the precepts and the prohibition received, to manage them, to control and correct them if the person wishes to do this.

Taraduda D., PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Special Chemistry and Chemical Engineering, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:
"MECHANISM OF DECONTAMINATION QUALITY CONTROL DURING EMERGENCY CONSEQUENCES ELIMINATION AT POTENTIALLY HAZARDOUS OBJECTS"

Problem setting. The guidelines and standards of decontamination (special treatment) have already been developed by now, but for the search-and-rescue units, the issue of the increase of its effectiveness is topical, and the solution of this issue may save the lives and health of staff or population in the area affected by accidents at radiation or chemically hazardous objects.

Different levels of standards define the criteria and indicators, which guarantee the quality of decontamination, answering the question about what must be done correctly. However, the standards do not answer another question concerning the quality – how, when, where and who must act correctly. The Standard Operating Procedure (SOP) answers these questions. But as of today, there are no SOP for decontamination during emergency consequences elimination at potentially hazardous objects in Ukraine.

Recent research and publication analysis. The issues of organization and management during the special treatment (decontamination) of staff and population in case of the usage of a weapon of mass destruction and during the accidents at chemically, biologically and radiation hazardous objects were described in the works by M. Voropaiev, O. Ivashchenko, V. Khan and others, however, they do not highlight the problem issues of quality improvement.

Paper objective. The paper objective is in the development of SOP as a mechanism of decontamination quality control during emergency consequences elimination at potentially hazardous objects.

Paper main body. SOP is a documented set of instructions or step-by-step actions, which must be made in order to perform one or another work. SOP makes the process of decontamination and its results consistent, coordinated, predictable and reproducible.

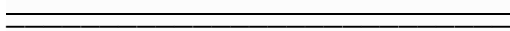
The advantages of development and implementation of SOP for decontamination are as follows:

- the reduction of variability and the increase of decontamination quality;
- during the primary development of SOP, it should be based on the most optimal way of carrying out operations at the moment. All of the following improvements of the process must be clearly documented in the next version of SOP;

- SOP is a basis for study and advanced training;
- the availability of the existing system of standards will make it possible to clearly structure the operations according to the degree of difficulty and the level of qualification, necessary for their implementation.

Moreover, the implementation of SOP for decontamination will significantly help to optimize the number of workers, and make it possible to effectively redistribute the available labour force.

Conclusions of the research. The work proves the necessity to develop the Standard Operating Procedure for decontamination of staff or population in the area affected by accidents at potentially hazardous objects as a mechanism of quality control and, consequently, to increase of decontamination effectiveness. The structure of the Standard Operating Procedure for decontamination was determined, as well as the content of its main structural elements.

Udyanskyy M., Head of the Faculty of Civil Protection, National University of Civil Protection of Ukraine, PhD of technical sciences, associate professor, Colonel of civil protection service, Kharkiv,

Prihodko R., Deputy Head of the Department of Management and organization of civil protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Assoc., Colonel civil protection, Kharkiv,

Yaschenko O., Associate professor of the Department of management and organization of civil protection, National university of civil protection of Ukraine, Phd in economics, associate professor, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

"THE PRIORITY DIRECTIONS OF ACTIVITY OF REGIONAL AUTHORITIES IN QUESTIONS OF PREVENTION AND LIQUIDATION OF EMERGENCY IN UKRAINE"

Problem setting. A modern world is a very dynamic and promotes rapid changes of social and politic life as on the Earth as on each country. Ukraine is a part of world community and also takes part in the process. New threats for state and population safety are constantly rising. The threats have negative influences as on a whole country as on single regions.

Recent research and publication analysis. certain issues of public administration and the implementation of the national cooperation in the field of prevention and liquidation of emergency situations were studied by A. Basov, V. Komapnytskyy, T. Tsygankov, V. Sapon, A. Berlach V. Horbulin, V. Hoshovs'ka , O. Trush, and other.

Paper objective is to analysis and generalization of main priority vectors of regional management activities for prevention and liquidation of emergencies in Ukraine. It is necessary to develop a constant scientific support in the area.

Paper main body. The results of analysis show the main reasons of negative conditions in the area of ecological and technological safety of Ukraine. There are ab-

sences of modern methods for prevention of nature and technological emergencies; limited funding for these events; low level of logistic support for civil protection units.

Conclusions of the research. As a conclusion, it can be noted the mechanism of regulation safety of populations and territories from emergencies is specified by the level of development and law condition in the country, by the legal maturity of the state and society, by the level of law culture of the citizens. Effectiveness of the regulation mechanism defines by the legal training level of security system subjects, by their discipline and responsibility and by the sustainable skills of legal behavior in ordinary and emergency situations.

Valenkov V., PhD student of Petro Mohyla Black Sea National University, Nikolaev

An extended abstract of a paper on the subject of:

"FORMATION OF THE NATIONAL MODEL OF THE SOCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF SYSTEM SOCIAL TRANSFORMATIONS"

Problem setting. For Ukraine, in modern conditions of transformation of social and economic life, one of the main areas of social policy is to ensure the standard of living according to the standards Yevrpeyskoho Union. Still, the question of the formation of a national model of social policy in the context of increasing the influence of globalization and integration processes acquires special significance and relevance.

Recent research and publications analysis. Questions of the consideration of models of social policy were investigated by Belyaev O., Gupalo O., Derega V., Esping-Andersen G., Lambayeva I., Lorentz U., Luta L., Titusmus R., Servastinskaya I., Skuratovsky V., Speaker P., Shevchuk A., Shutaeva O., Pobirchenko V. and other.

Paper objective. Systemically present the basic provisions for ensuring the effectiveness of Ukraine's social policy in the context of systemic social transformations

Paper main body. In the period of intensification of the processes of economic integration of Ukraine into the European community, it is not necessary to copy the model of social policy of a certain country, as it is an element of a complex system of satisfying the needs of the population. First of all, it should correspond to the national interests of Ukraine, taking into account the socio-cultural aspect of the development of the Ukrainian mentality, the historical economic development of the state and the characteristic way of life, the type of social and political system of the state.

Efficiency, balance, consistency and logic of a new progressive model will ensure high standards of living standards for people who fully take into account social needs and provide guarantees to consumers of social services. The effectiveness of the model can be fixed on the following features: change of social needs; change of system of values orientation, ideology; change of system of expectations, vital priorities, goals; change in the quality of life assessment.

The search for the most effective model of social work analysis should be based on the following criteria: source of funding, availability of social guarantees, way of meeting needs, availability, way of reaching customers, dominant form of assistance.

Conclusions of the research. Despite the differences in approaches to the classification of social policy models and differences in their content, developed countries target state-management efforts to ensure a high standard of living and a high standard of social protection, education and quality of health, poverty and inequality. The model of social policy of Ukraine should become an integral part of the strategy of building a socially oriented economy, based on high standards of living standards, socialization of structural components of economic policy, orientation of the strategy of economic growth for job creation.

Verbitskiy O., PhD Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,

Vavrenyuk S., PhD in Public Administration, lector of the Department of pyrotechnic and special training, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

"THE CHARACTERISTICS OF SOCIAL INTENSITY AND DECENTRALIZATION AS AN OBJECT OF PUBLIC ADMINISTRATION"

Problem setting. The research of social tension and the development of the mechanisms of its state administration are determined by the fact that it defines the internal state of and relations between individuals, social groups, and, above all, the specific character of their attitude to the activities of authorities.

Recent research and publication analysis. The analysis and the solution of the problems of governmental settlement of crisis phenomena of social and economic nature are covered in the scientific works by S. Bielai. A. Volynchuk, A. Diehtiar, S. Dombrovska, S. Maister, V. Sadkovyi and others.

Paper objective. The paper objective is a complex research of the correlation between the notions "social tension" and "decentralization," as well as the approaches to their description as the objects of state administration.

Paper main body. It has been determined that social tension as an object of scientific research of theoretical and practical importance for the state administration scientific field must be considered as follows:

it is a certain state of some population groups,
their dissatisfaction with social and economic development,
which is an incentive for the state and a region to timely aggregate the reasons and predict the consequences of social tension,
which may be provided by the retransmitting processes of decentralization and democratization.

The necessity to ground and introduce an integral rating index of the level of social and economic threats in a region with the purpose of elimination of the possibility of appearing of social tension was proved.

Conclusions of the research. Thus, a topical issue of the State Administration science is the provision of consistency during the prediction by the authorities (of general and special competence) of the tendencies of detection of social tension, as well as the monitoring of social and economic threats in a region.

Vovk S., associate professor of the Department of higher education and management of health care, Donetsk National Medical University, Ph.D of economics, associate professor, Mariupol

An extended abstract of the paper on the subject of:
"INSTITUTIONAL TRANSFORMATION OF MODERN MECHANISMS OF PUBLIC HEALTH MANAGEMENT"

Problem setting. The modern health care system of Ukraine is in extreme need of institutional transformational changes, especially in the mechanisms of state administration in the field. The negative consequences that have emerged in the medical sector of Ukraine are an indicator of long-term government policy with a underestimation of it for the health of the population. There are fundamentally conflicting views on governance, financing, health insurance despite the concrete steps taken to reform the medical sector. In fact, this is a loss of a clear system of management of the industry. And the nature of the economic ties of medical institutions, does not still contribute to their full transformation into independent economic entities.

Recent research and publications analysis. Despite the fact that studies on the transformation of medical systems management are sufficient, they are mostly concentrated in the work of foreign scientists.

Paper objective. The purpose of this article is to analyze the existing institutional transformation of modern mechanisms of public health management in Ukraine, to improve them further.

Paper main body. We have studied the experience of the development of medical systems in European countries, which showed that after the reforms, the role of the state in the economy changes its position, due to the introduction of new functions, which are divided into two groups: the first - the administrative, performing the state and the second - organizational functions, which are related to the formation of market relations. Both groups need to be merged into a single concept of modernizing management mechanisms.

Conclusions of the research. Therefore, according to our opinion decentralization of control, as a process of its redistribution, provides the opportunity to abandon outdated types of medical institutions and management mechanisms. It allows accelerating the reconstruction and strengthening of the material and technical base of medical institutions, reducing the cost of their maintenance and creating conditions for rively and the quality of medical services for the people.

Another one of the areas of development that will be felt during this modernization is a completely different status and the autonomy's degree of local heads of medical organizations. At the same time, public organizations and private capital will be able to take part in the leadership, which will give a new breath to improve the mechanisms of health care management in the country.

Yeysiukov O., PhD in Psychological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kyiv

An extended abstract of the paper on the subject of:
"SCIENTIFIC AND THEORETICAL BASIS OF DEFINITION OF THE CON-
TENT AND ESSENCE OF THE STATE SECURITY"

Problem setting. With the apparently sufficient amount of scientific researches and studies in the indicated field, the notion of national security continues to remain one of the most difficult and debatable in legal and economic science, as well as in the general-purpose state administrative concept, and causes important scholarly discussions concerning its essence, matter, purpose, and mechanisms.

Recent research and publication analysis. The issue of state (national) security in the context of provision of the stable social and economic development was studied by V. Bakumenko, S. Dombrovska, O. Iliash, N. Nyzhnyk, H. Sytnyk, V. Sadkovyi, V. Skurativskyi and others.

Paper objective. The paper objective is to carry out a complex research and to substantiate the scientific and theoretical grounds concerning the determination of risks and threats to the security system of Ukraine, in particular the state one.

Paper main body. The following definition of the state (national) security was proposed: it is the condition of protection of the essential principles of constitutional system, political, economic, defense, scientific and technical and informational potential of the country from threats (both external and internal ones), which may be objective and subjective by origin (or to be caused by special services and other organizations, social groups, and/or individuals). This definition provides for broad understanding of the state security and brings it to the notion of national security, is a segment of the latter and covers all of the other types of security.

Conclusions of the research. The offered approach makes it possible to comprehensively tackle the description of the notions "social and economic security of the state" and "guarantee of this type of security," comparing them with the other notions in this field, in particular "public security," which unfortunately found no proper coverage in the Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine." It also favours the scientific and theoretical solution to a problem of correlation of the categories "national" and "state" security, and therefore their guarantee and support.

СПИСОК АВТОРІВ

Антіпцева Олена Юріївна, к.е.н., Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

Андронов Володимир Анатолійович, д.т.н., проф., проректор з наукової роботи – начальник науково-дослідного центру, полковник служби цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Барило Оксана Григорівна, к.т.н., с.н.с., старший науковий співробітник наукового відділу, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Батир Юрій Георгіович, к.е.н., доц., доцент кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Бондаренко Андрій Ігоревич, к.держ.упр., докторант ННВЦ, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Вавренюк Сергій Анатолійович, к.держ.упр., старший викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Валенков Василь Євгенович, здобувач, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв

Вербицький Олексій Володимирович, аспірант, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Вовк Світлана Михайлівна, к.е.н., доц., доцент кафедри організації вищої освіти, управління охороною здоров'я, Донецький національний медичинський університет, м. Маріуполь

Волошина Оксана Вікторівна, магістр кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Гбур Зоряна Володимирівна, к.держ.упр., докторант, Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

Горінова Вікторія Валеріївна, к.держ.упр., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи науково-дослідного центру, лейтенант цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Горлова Анастасія Олександрівна, магістрант, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, м. Харків

Грень Лариса Миколаївна, к.пед.н., доц., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Гусаров Кирил Олександрович, науковий співробітник навчально-науково-виробничого центру, Національний університет цивільного захисту

України, м. Харків

Демент Максим Олександрович, к.пед.н., старший викладач кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт, Національний університету цивільного захисту України, м. Харків

Дегтяр Андрій Олегович, д.держ.упр., проф., завідувач кафедри менеджменту і адміністрування, Харківська державна академія культури, м. Харків

Дегтяр Олег Андрійович, д.держ.упр., доц., доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Харківський національний університет міського господарства імені А.Н. Бекетова, м. Харків

Домбровська Світлана Миколаївна, д.держ.упр., проф., начальник навчально-науково-виробничий центру, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Дручек Катерина Сергіївна, слухач магістратури, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Євсюков Олександр Петрович, к.психол.н, доц., професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, докторант Національного університету цивільного захисту України, м. Київ

Івашина Людмила Петрівна, старший викладач кафедри професійної освіти та менеджменту, Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Суми

Кайда Олексій Петрович, аспірант, Національна академія державного управління при Президентіві України, м. Київ

Калюжний Віталій Сергійович, ад'юнкт, ННВЦ Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Карпеко Надія Миколаївна, к.держ.упр., старший викладач кафедри управління та організації у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Ковальчук Вероніка Геннадіївна, д.держ.упр., доц., завідувач кафедри менеджменту та бізнесу, Харківський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків

Колєнов Олександр Миколайович, к.держ.упр., заступник начальника факультету оперативно-рятувальних сил, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Кононенко Ольга Борисівна, аспірант, Національна академія державного управління при Президентіві України, начальник відділу планування, зв'язків з громадськістю та доступу до публічної інформації Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Кравців Світлана Ярославівна, викладач-методист відділу науково-методичного забезпечення професійної освіти науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту, ст. лейтенант цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Круглов Віталій Вікторович, к.держ.упр., доцент кафедри менедж-

менту та публічного адміністрування, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

Кулешов Микола Миколайович, к.т.н., доц., професор кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Лагутін Володимир Леонідович, ад'юнкт, ННВЦ Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Ляшевська Олена Іванівна, к.держ.упр., доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Майстро Сергій Вікторович, д.держ.упр., проф., завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Маковій Юрій Григорович, аспірант, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

Манько Світлана Борисівна, к. мистецтвознавства, старший викладач кафедри естрадного та народного співу, Харківська державна академія культури Міністерства культури України, м. Харків

Мельниченко Олександр Анатолійович, д.держ.упр., проф., професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, Харківський національний медичний університет, м. Харків

Мірошніченко Роман Вячеславович, здобувач, ННВЦ Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Мороз Володимир Михайлович, д.держ.упр., доц., професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Мороз Світлана Анатоліївна, к.держ.упр., старший науковий співробітник навчально-науково-виробничого центру, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Непомнящий Олександр Михайлович, д.держ.упр., професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ

Овчар Петро Андрійович, к.т.н., Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Омаров Азад Енвер огли, к.держ.упр., докторант, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Ортіна Ганна Володимирівна, к.е.н., науковий співробітник навчально-науково-виробничого центру, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Палюх Віктор Валентинович, ад'юнкт, ННВЦ Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Парубчак Іван Орестович, д.держ.упр., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, Львівський національний університет ве-

терінарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького, м. Львів

Писклакова Ольга Олександрівна, к.т.н., доцент, доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Полторац Степан Тимофійович, к.пед.н., проф., міністр оборони України, докторант навчально-науково-виробничого центру, Національний університету цивільного захисту України, м. Київ

Полякова Ольга Станіславівна, к.юрид.н., доцент кафедри військового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна, к.держ.упр., провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту ННВЦ, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Поступна Олена Вікторівна, к.держ.упр., доц., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків

Потеряйко Сергій Петрович, к.військ.н., доц., старший науковий співробітник наукового відділу, Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Приходько Роман Вячеславович, к.держ.упр., доц., начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту, м. Харків

Радькова Ольга Сергіївна, магістр державного управління, головний спеціаліст відділу звернень громадян, Київське об'єднане управління Пенсійного фонду України міста Харків, м. Харків

Сіренко Романа Романівна, к.н.з.ф.в. і с., доц., завідувач кафедри фізичного виховання і спорту, Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів

Скориніна-Погрібна Ольга Володимирівна, д. соц. н., професор кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків,

Соболь Олександр Миколайович, д.т.н., с.н.с., професор кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Тарадуда Дмитро Віталійович, к.т.н., доцент кафедри спеціальної хімії та хімічної технології, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Удянський Микола Миколайович, к.т.н., доц., начальник факультету цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Федорчак Віктор Васильович, к.держ.упр., докторант ННВЦ, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Філоненко Сергій Вікторович, здобувач, кафедра менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова, м. Харків

Хмирова Анастасія Олегівна, ад'юнкт, ННВЦ Національний університету цивільного захисту України, м. Харків

Черкаска Валерій Володимирович, к.держ.упр., докторант, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ

Шведун Вікторія Олександрівна, д.держ.упр., с.н.с., начальник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту ННВЦ, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Яценко Олександр Анатолійович, к.е.н., доц., заступник начальника кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту, м. Харків

CONTRIBUTORS

Andronov V., Doctor of engineering, Prof., Prorector for research – Head of research and development centre, Colonel of civil protection service, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Antyptseva O., PhD of Economic Sciences, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv

Barylo O., PhD in technical sciences, senior research worker, senior research worker of the research Department, Institute of public administration in the sphere of civil protection, Kyiv

Batyr Yu., PhD of Economic Sciences, associate professor, National university of civil defence of Ukraine, Kharkiv

Bilovskiy M., PhD student, the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Bondarenko A., PhD in public administration, doctoral candidate, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Cherkaska V., PhD Public Administration, PhD of the Interregional academy of management a personnel, Kyiv

Colenov O., PhD in public administration, Deputy Chief of the Faculty of Operations and Rescue Forces, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Dement M., PhD in Pedagogical Sciences, Lecturer of the Department of Logistics and Technical Support of Rescue Operations, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Diegtiar A., Doctor in public administration, full professor, head of the chair of management and administration, Kharkiv state academy of culture, Kharkiv

Diegtiar O., Doctor of public administration, associate Professor of the Department of management and administration of the O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv

Dombrowska S., Doctor of sciences of Public Administration, Full Professor, Head of Training Research and Production Center of National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Druchek K., master, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Kharkiv

Fedorchak V., Doctoral Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Filonenko S., Postgraduate Student Department of Management and Administration, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv

Gorinova V., PhD in public administration, senior researcher of the research Department on problems of management in the field of civil protection, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Gorlova A., graduate student, Kharkiv Institute of Trade and Economy of Kiev National University of Trade and Economy, Kharkiv

Gren' L., PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, The National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv

Hbur Z., PhD in public administration, National academy for public administration under the President of Ukraine, Kyiv

Hmyrova A., an associate of educational, Scientific and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Husarov K., Researcher of Educational, Scientific and Production center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Ivashina L., Senior Lecturer of the Department of Professional Education and Management, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy

Kajda O., PhG student, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

Kaliuzhnyi V., adjunct, the Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Karpeko N., PhD in Public Administration, Senior Lecturer in the Department of Management and Organization of Activities in the Field of Civil Protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Kononenko O., PhG student, National academy for public administration under the President of Ukraine, Head of Department of Planning, Public Relations and Access to Public Information of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv

Kovalchuk V., doctor of public administration, associate professor, head of the chair of management and business, Kharkiv educational and scientific institute of SHEI “Banking University”, Kharkiv

Kravtsiv S., teacher-methodist of the scientific-methodical centre of educational institutions sphere of civil protection, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Kruhlov V., PhD in Public Administration, Associate Professor of Department of Management and Public Administration Kharkiv National University of Construction and Architecture, Kharkiv

Kyleshov N., PhD in Technical Sciences, Associate professor, Associate Professor of Management and Organization in the Sphere of Civil Protection Department, National University of Civil Defense of Ukraine, Kharkiv

Lahutin V., adjunct, Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Lyashevskaya O., PhD in Public Administration, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

Makovii Yu., PhD student, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv

Manko S., Ph.D of art, Senior lecturer of the Department of popular and

folk singing of the Kharkiv state Academy of culture, Ministry of culture of Ukraine, Kharkiv

Maystro S., doctor in public administration, full professor, head of the chair of public administration in the sphere of civil protection, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Melnychenko O., Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor, Full Professor of public health and healthcare management, Kharkiv National Medical University, Kharkiv

Miroshnichenko R., PhD student, Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Moroz S., PhD of Public Administration, Senior Research Officer of Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Moroz V., Doctor of sciences of Public Administration, Associate Professor, Professor at the Department of pedagogy and psychology of social systems management, The National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv

Nepomnyashchyy O., Doctor of public administration, full Professor of the Department of public administration Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

Omarov A., PhD in public administration, doctoral student of training research and production center, National university of civil protection, Kharkiv

Ortina G., PhD, Scientific, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Ovchar P., PhD in Public Administration, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev

Paliukh V., adjunct of the Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Parubchak I., Doctor in Public Administration, Head of the Chair of Public Management and Administration, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhyskyi, Lviv

Pisklakova O., PhD, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

Poltorak S., PhD in Pedagogical Sciences, Full Professor, Ministry of Defence of Ukraine, Kyiv

Polyakova O., PhD in Law, Assistant Professor at Military Law Department National Law University named after Yaroslav the Wise, Kharkiv

Pomaza-Ponomarenko A., PhD in public administration, senior scientific employee, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Postupna O., PhD in Public Administration, Associate Professor, Doctoral candidate of the department of Social and Humanitarian Policy, Kharkiv Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kharkiv

Poteriayko S., PhD in Military Science, Associate Professor, Senior Research Worker of the Research Department, Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, Kyiv

Prikhodko R., PhD in Public Administration, Assoc., Head of the Department of Management and organization of civil protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Radkova O., Master of Public Administration, Main Specialist of Public Appeals Department, Kyivsky Associated Administration of Pension Fund of Ukraine in Kharkiv, Kharkiv

Shvedun V., Doctor of sciences in Public Administration, Senior Researcher, head of the Department on Problems in Civil Protection Sphere Management, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Sirenko R., PhD, Associate Professor, Head of the Chair of Physical Education and Sport, The Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

Skorynina-Pogrebna O., PhD of sociological sciences, Full Professor of Department of Psychology of Activities in Special Conditions, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

Sobol O., Doctor of technical science, senior researcher, professor of the Department of Management and Organization Activities in Civil Protection, National University of the Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Taraduda D., PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Special Chemistry and Chemical Engineering, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Udyansky M., Head of the Faculty of Civil Protection of the National University of Civil Protection of Ukraine, PhD of technical sciences, associate professor, Colonel of civil protection service, Kharkiv

Valenkov V., PhD student, Petro Mohyla Black Sea National University, Nikolaev

Vavrenyuk S., PhD in Public Administration, senior lecturer of the Department of pyrotechnic and special training, National university of civil protection of Ukraine, Kharkiv

Verbitskiy O., PhD Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Voloshyna O., graduate student, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv

Vovk S., Ph.D of economics, associate professor, associate professor of the Department of higher education and management of health care, Donetsk National Medical University, Mariupol

Yaschenko O., Phd in economics, Associate professor, Deputy Head of the Department of Management and organization of civil protection, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

Yeysiukov O., PhD in Psychological Sciences, Associate Professor, Doctoral Student, National University of Civil Protection of Ukraine, Kyiv

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	3
<i>Antyptseva O.</i>	
State economic stimulation of work force development as a tool for regulation of the country population employment.....	3
<i>Вербицький О. В., Вавренюк С. А.</i>	
Характеристика соціальної напруженості та децентралізації як об'єктів державного управління.....	8
<i>Гбур З. В.</i>	
Сутність рейдерства та його вплив на формування економічної безпеки держави.....	13
<i>Євсюков О. П.</i>	
Науково-теоретичні засади визначення сутності та змісту безпеки держави.....	22
<i>Майстро С. В., Батур Ю. Г.</i>	
Державне регулювання та перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні.....	29
<i>Мельниченко О. А., Радькова О. С.</i>	
Методи та засоби публічного управління у сфері поводження з твердими побутовими відходами: узагальнення надбань української науки.....	35
<i>Овчар П. А.</i>	
Теоретичні основи державного регулювання автотранспортної діяльності.....	44
<i>Polyakova O. S.</i>	
Problems of public administration in legal education coverage in the materials of conferences and periodicals of Ukraine.....	52
<i>Помаза-Пономаренко А. Л.</i>	
Підходи до підвищення ефективності державного регулювання енергетичної безпеки регіонів України.....	60
<i>Скориніна-Погрібна О. В., Волошина О. В.</i>	
Індивідуальні батьківські приписання чи заборони у молоді: їх структура і зміст.....	65
ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	73
<i>Андронов В. А., Горінова В. В.</i>	
Процес та система ефективного управління питаннями державної екологічної безпеки Швеції.....	73

<i>Більовський М. О.</i>	
Механізми реалізації державної політики енергоефективності та енергозбереження в різних країнах світу.....	78
<i>Бондаренко А. І.</i>	
Вдосконалення механізмів державного регулювання технологій дистанційного банківського обслуговування.....	87
<i>Husarov K.</i>	
Internal migration processes in USA: experience for Ukraine.....	93
<i>Дегтяр А. О., Філоненко С. В.</i>	
Моделі формування промислової політики в умовах сучасної економіки.....	98
<i>Дручек К. С., Шведун В. О.</i>	
Оцінка ризиків зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства у державному управлінні.....	106
<i>Івашина Л. П.</i>	
Класифікація механізмів публічного регулювання розвитку сільського зеленого туризму.....	115
<i>Коленов О. М.</i>	
Пріоритети реалізації й оцінювання державної політики у сфері екологічної безпеки.....	127
<i>Лагутін В. С.</i>	
Механізми формування сучасної інноваційної політики держави...	133
<i>Маковій Ю. Г.</i>	
Геополітичні аспекти державного регулювання розвитку енергетичної безпеки.....	141
<i>Манько С. Б.</i>	
Основні напрямки розвитку державного регулювання у сфері культури в Україні.....	148
<i>Омаров А. Е.</i>	
Сучасний стан екологічної безпеки в Україні.....	156
<i>Ортіна Г. В.</i>	
Стратегічні напрями державної політики щодо антикризової підтримки металургійної галузі України.....	164
<i>Палюх В. В.</i>	
Механізми формування державної політики в галузі наукової діяльності.....	173
<i>Сіренко Р. Р.</i>	
Державне управління системним розвитком сфери фізичної культури і масового спорту: програмно-цільовий підхід.....	180
<i>Черкаська В. В.</i>	
Формування сучасних умов державного регулювання розвитку аграрного сектору України.....	190

ІНСТИТУТИ ТА СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	197
<i>Валенков В. Є.</i>	
Формування національної моделі соціальної політики України в умовах системних суспільних трансформацій.....	197
<i>Вовк С. М.</i>	
Інституційна трансформація сучасних механізмів державного управління охороною здоров'я.....	208
<i>Дегт яр О. А., Непомнящий О. М.</i>	
Державна влада в політичній системі суспільства.....	217
<i>Кайда О. П.</i>	
Системні трансформації процесів формування та реалізації соціальної політики держави: змістовне наповнення та орієнтири....	226
<i>Парубчак І. О.</i>	
Роль засобів масової інформації у взаємодії органів публічної влади із суспільством на засадах відкритості та прозорості.....	239
КАДРОВА ПОЛІТИКА ТА ДЕРЖАВНА СЛУЖБА.....	250
<i>Грень Л. М.</i>	
Проблематика розвитку професійно-технічної освіти України: державно-управлінський аспект.....	250
<i>Калюжний В. С.</i>	
Механізми формування сучасної системи дистанційної освіти в Україні.....	262
<i>Карпеко Н. М.</i>	
Механізми формування сучасних освітніх технологій.....	268
<i>Кононенко О. Б.</i>	
Сучасний стан та тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні.....	276
<i>Мірошніченко Р. В.</i>	
Механізми формування екологічного виховання у вищих навчальних закладах України.....	288
<i>Мороз С. А., Домбровська С. М., Мороз В. М.</i>	
Рейтинг науково-педагогічних працівників, як складова системи державного управління якістю вищої освіти.....	294
<i>Полторак С. Т.</i>	
Перспективні напрямки розвитку державного управління системою вищої військової освіти України.....	309
<i>Postupna O. V.</i>	
Factors influencing the formation of the public administration system in education in Ukraine.....	316

<i>Хмирова А. О.</i>	
Механізми організації виховного простору у вищих навчальних закладах України.....	323
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК.....	329
<i>Демент М. О.</i>	
Державноуправлінські аспекти і підходи до визначення взаємозв'язку сталого розвитку регіону й якості людського капіталу.....	329
<i>Ковальчук В. Г.</i>	
Удосконалення вітчизняного досвіду з формування та реалізації регіональних стратегій розвитку.....	335
<i>Круглов В. В., Горлова А. О.</i>	
Державно-приватне партнерство в системі міжмуніципального співробітництва.....	343
<i>Ляшевська О. І., Писклакова О. О.</i>	
Державне регулювання розвитку кластерів в Україні.....	352
РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ.....	359
<i>Тарадуда Д. В.</i>	
Механізм управління якістю деконтамінації при ліквідації наслідків НС на потенційно небезпечних об'єктах.....	359
<i>Удянський М. М., Приходько Р. В., Яценко О. А.</i>	
Пріоритетні вектори діяльності органів регіонального управління з питань запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій в Україні.....	366
<i>Федорчак В. В.</i>	
Наукові засади визначення ризику виникнення НС у системі державного управління.....	379
РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ.....	387
<i>Барило О. Г.</i>	
Зарубіжний досвід створення інформаційно-аналітичної системи цивільного захисту.....	387
<i>Кравців С. Я., Соболев О. М.</i>	
Основні фактори, що впливають на рівень інтегрального пожежного ризику.....	395

<i>Кулешов М. М.</i>	
Щодо змісту та механізмів наглядкової діяльності з питань пожежної і техногенної безпеки.....	400
<i>Майстро С. В.</i>	
Особливості інституційного механізму державного управління системою цивільного захисту в різних країнах.....	407
<i>Потеряйко С.П.</i>	
Проблемні питання щодо функціонування організаційного та структурного механізмів державного управління у сфері цивільного захисту.....	415
ABSTRACTS.....	424
Список авторів.....	481
Contributors.....	486

Національний університет цивільного захисту України – провідний вищий навчальний заклад у системі підготовки кадрів для Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

В університеті здійснюється підготовка за такими напрямками:

- Цивільний захист;
- Охорона праці;
- Пожежна безпека;
- Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування;
- Хімічна технологія;
- Психологія;
- Управління у сфері цивільного захисту;
- Охорона праці у сфері цивільного захисту;
- Екологічна безпека;
- Управління пожежною безпекою.

В університеті працюють ад'юнктура і докторантура, функціонує три спеціалізовані ради, а саме:

- Д64.707.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора технічних наук за спеціальністю 21.06.02 "Пожежна безпека" та 21.02.03 "Цивільний захист";
- К64.707.02 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.09 "Психологія діяльності в особливих умовах";
- К 64.707.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 "Механізми державного управління".

Пріоритетні напрямки наукової діяльності:

- Управління у сфері цивільного захисту;
- Підвищення ефективності забезпечення пожежної безпеки об'єктів, процесів та ін.;
- Запобігання та локалізація надзвичайним ситуаціям, а також ліквідації їх наслідків;
- Психологічне забезпечення діяльності співробітників ДСНС та населення в умовах надзвичайної ситуації;
- Державне управління у сфері цивільного захисту.

Університет – організатор науково-практичних конференцій, а саме:

- Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту;
- Проблеми цивільного захисту: управління, запобігання, аварійно-рятувальні та спеціальні роботи;
- Забезпечення пожежної та техногенної безпеки;
- Проблеми техногенної та природної безпеки: міжнародне партнерство у надзвичайних ситуаціях;
- Сучасний стан розвитку екстремальної та кризової психології;
- Наукове забезпечення діяльності оперативно-рятувальних підрозділів (теорія та практика).

В університеті видаються такі збірки наукових праць:

- "Проблеми пожежної безпеки";
- "Проблеми надзвичайних ситуацій";
- "Проблеми екстремальної та кризової психології";
- "Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія "Державне управління")".

З вимогами, що висуваються до рукописів статей, можна ознайомитися на сайті університету в розділі «Наука» (<http://nuczu.edu.ua>).

61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94
тел./факс: (057) 700-31-71, факс: (057) 715-63-91
E-mail: post@nuczu.edu.ua, dergupr@nuczu.edu.ua

**ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
Серія "Державне управління"**

Збірник наукових праць

2017

Випуск 2 (7)

Заснований у 2014 році

Включений до міжнародної бібліографічної бази даних RePEc у 2016 році

Включений до міжнародної бібліографічної бази даних RePEc (США) у 2016 р.

*Включений до міжнародної наукометричної бази даних
Index Copernicus (Польща) у 2016 р.*

Включений до міжнародної репозитарної бази даних Open Aire у 2017 р.

[DOI 10.5281/zenodo.1039116](https://doi.org/10.5281/zenodo.1039116)

Підписано до друку 25.10.2017. Формат 60x84/16.

Папір 80 г/м². Друк ризограф. Ум. друк. арк. 20,5

Тираж 300 прим. Вид. № 112/15. Обл.вид арк. 12,1.

Навчально-науково-виробничий центр

Національного університету цивільного захисту України

61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28

www.nuczu.edu.ua

Надруковано в друкарні ФО-П Дуюнова Т.В.

Свідоцтво про державну реєстрацію № 2475418720 від 19.11.2014 р.

61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80